

ÇOCUĞUN İYİ OLMA HALİ İSTANBUL ARAŞTIRMASI

ARAŞTIRMA BULGULARI SUNUMU

21/06/2023

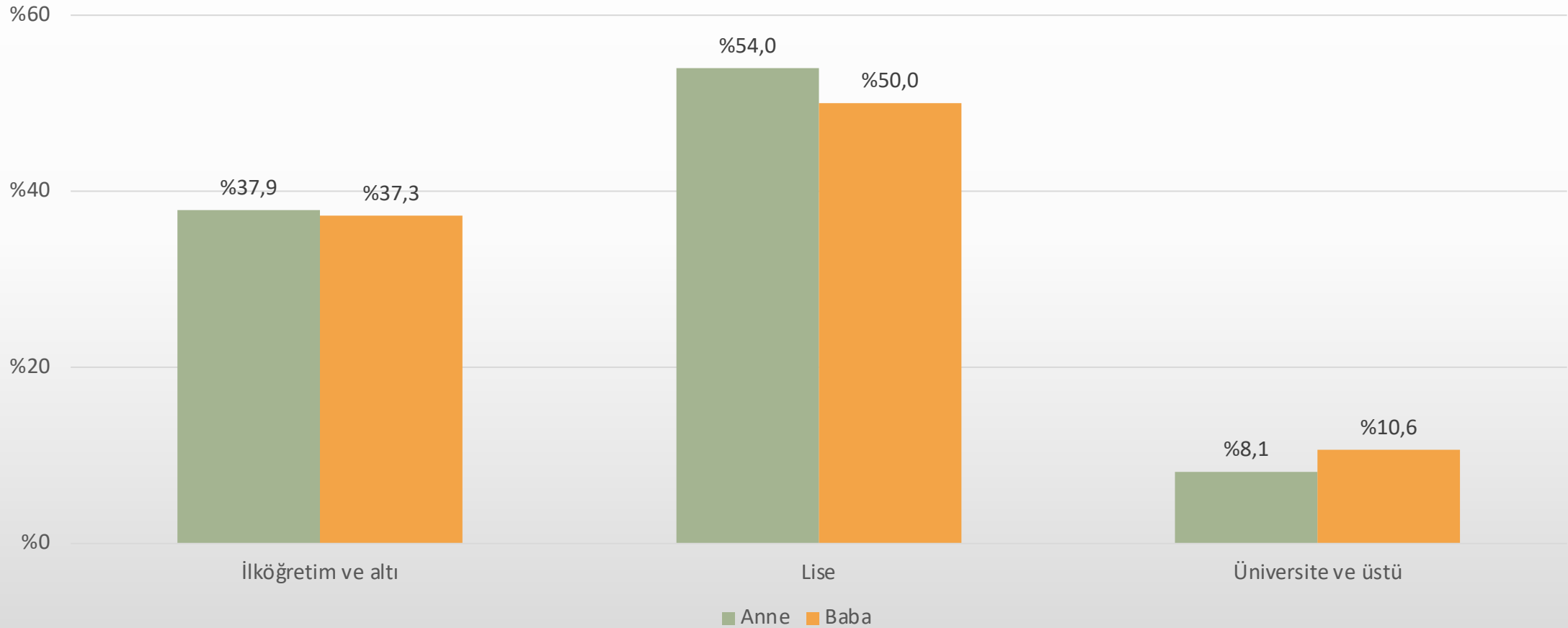
Araştırmanın Künyesi

- 4 Mart-6 Nisan 2023 tarihleri arasında İstanbul'da yaşayan haneler temsil eden 100 mahallede 803 hanede, 803 ebeveyn (405 anne, 398 baba)
- 12-18 yaş aralığında her haneden bir çocuğun yüzyüze katılımıyla gerçekleşti.
- Görüşülen çocukların %49'u 11-14, %51'i 15-18 yaş arasında.
- Çocukların %53'ü erkek, %47'si kız çocuğu;
- Araştırma, Fraktal Araştırma tarafından gerçekleştirildi.

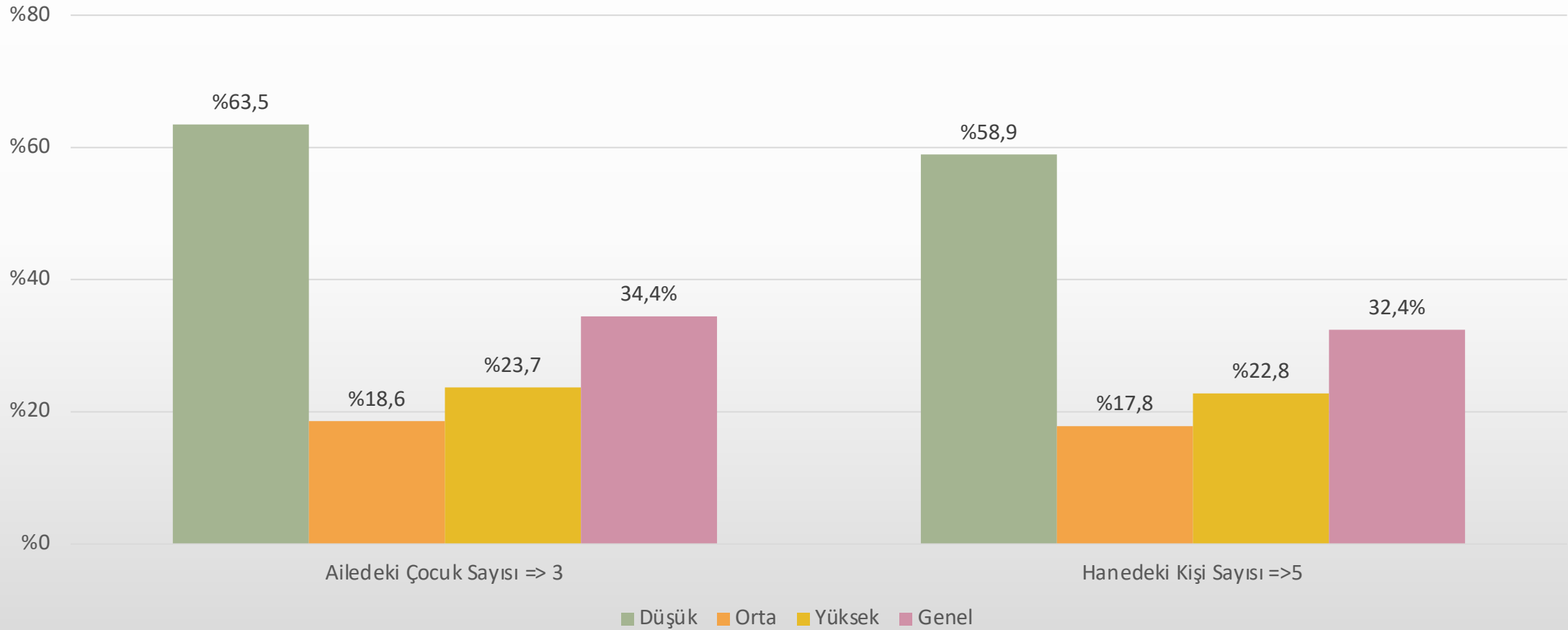
Çocukların Aile Ortamı

EBEVEYNLER

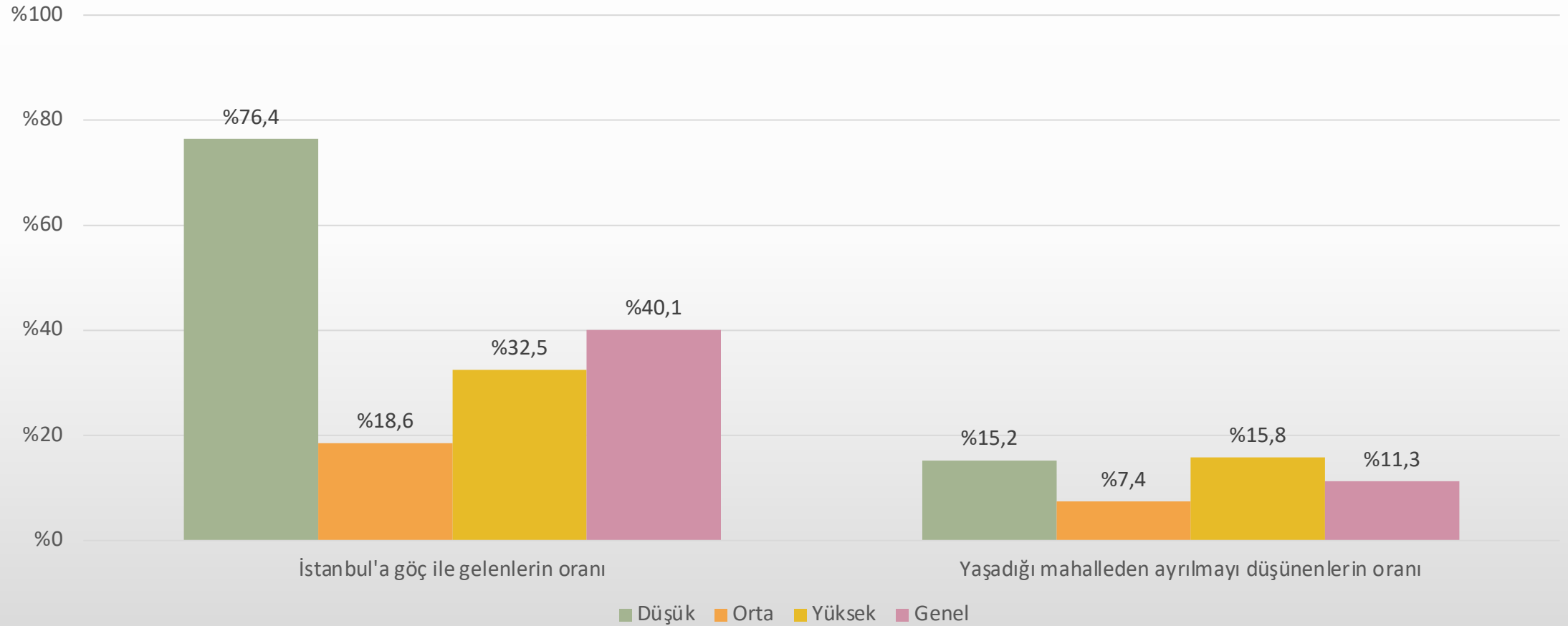
Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi

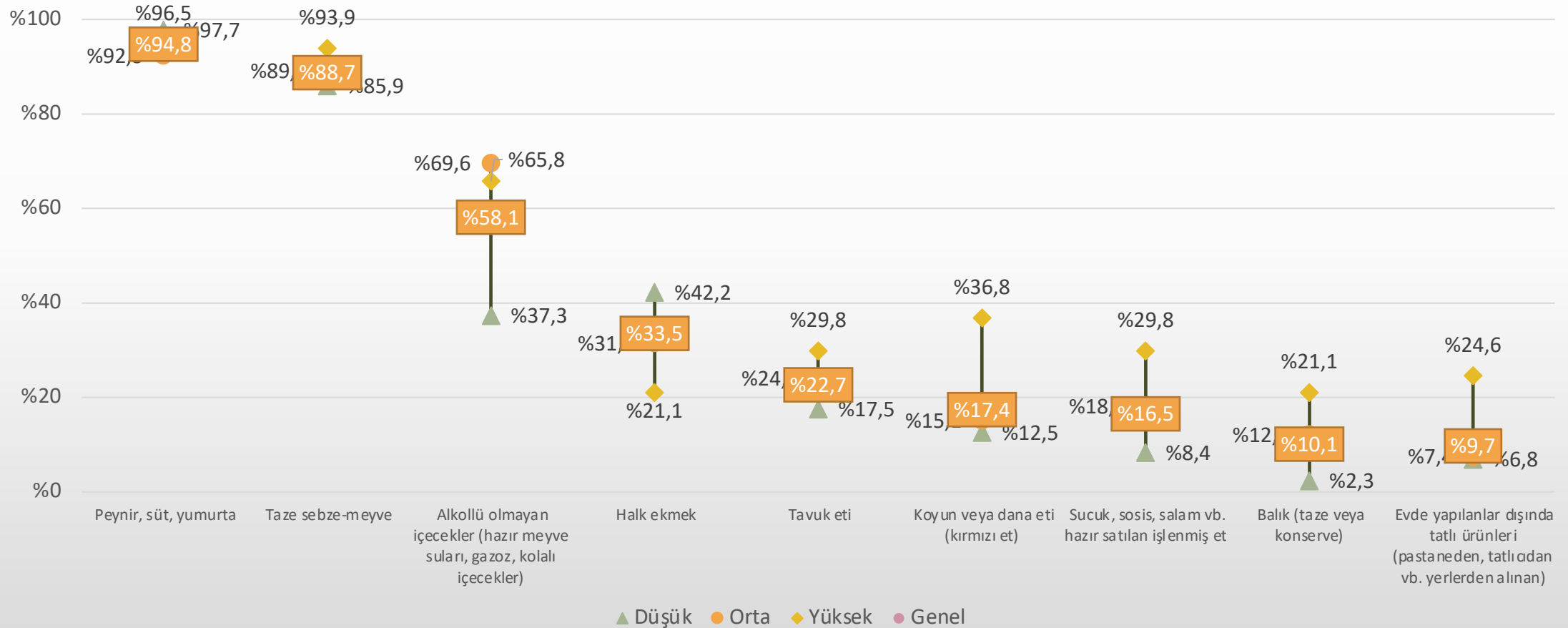
Hane Yapısı ve Sosyoekonomik Statü

Ailenin Göç Geçmişi ve Sosyoekonomik Statü

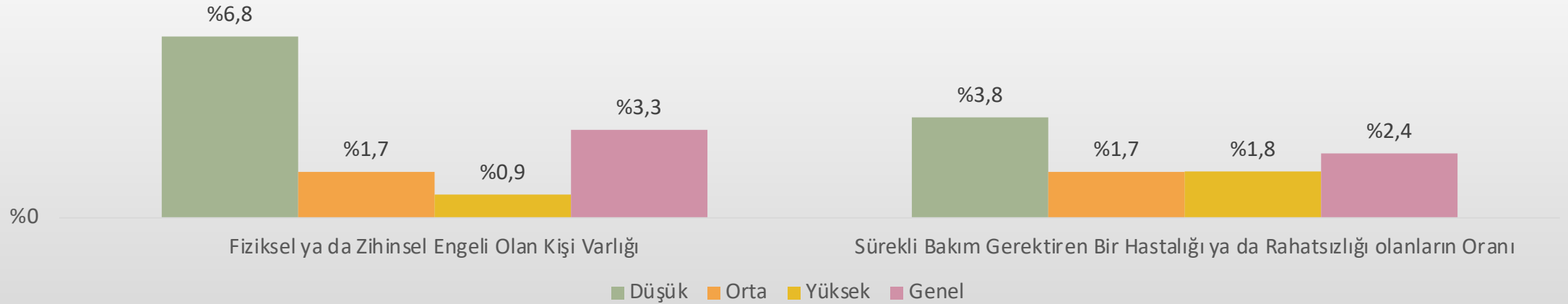

Bazı Yiyeceklerin Tüketilme Sıklığı ve Sosyoekonomik Statü (“Haftada İki ve Daha Sık” Yanıtı Verenlerin Oranı)

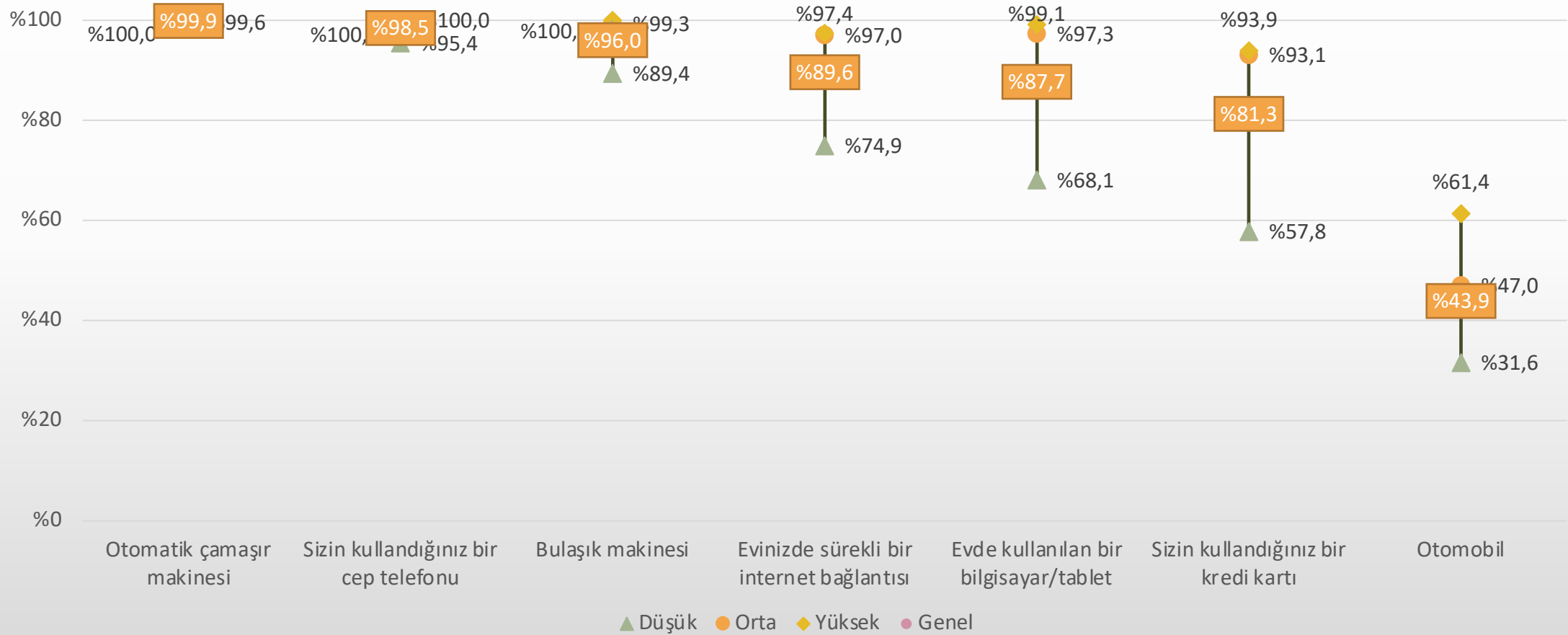

Evdeki Kırılmalıklar ve Sosyoekonomik Statü ("Var" Yanıtı Verenlerin Oranı)

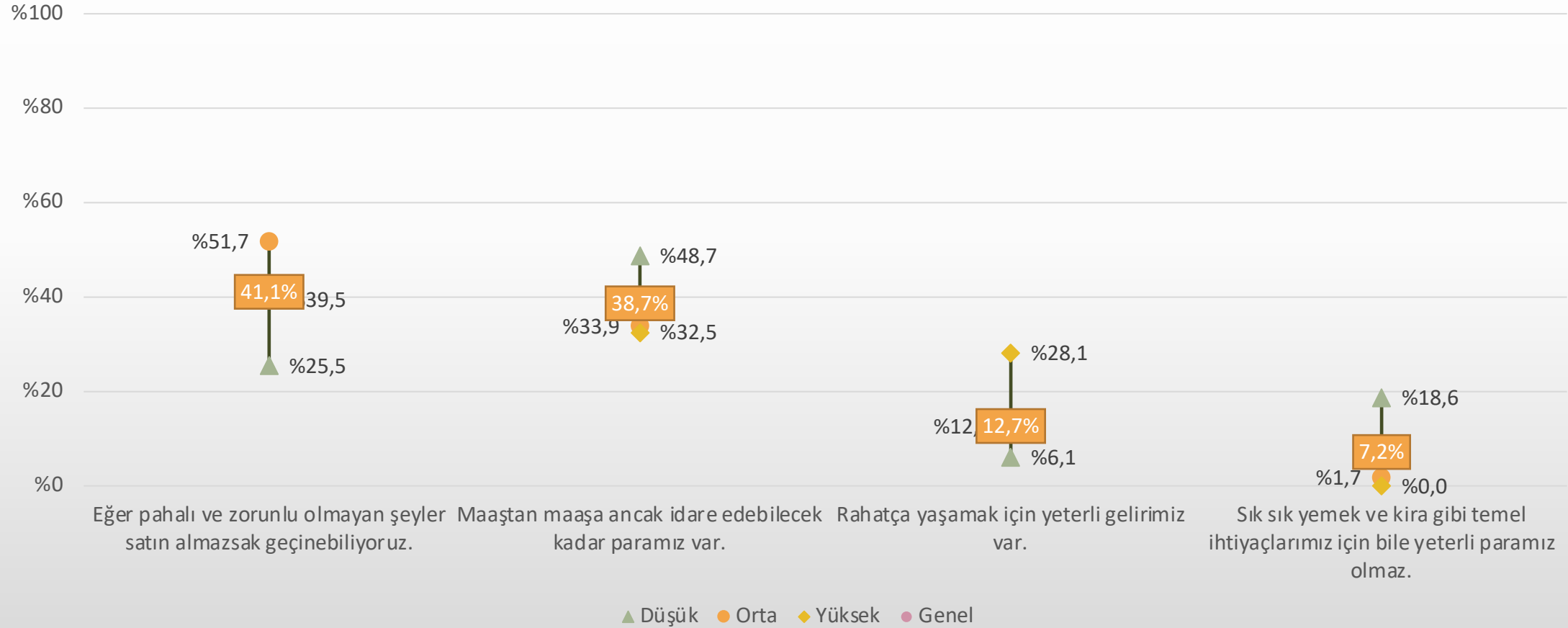
%20

Evde Eşya Sahipliği ve Sosyoekonomik Statü ("Var" Yanıtı Verenlerin Oranı)

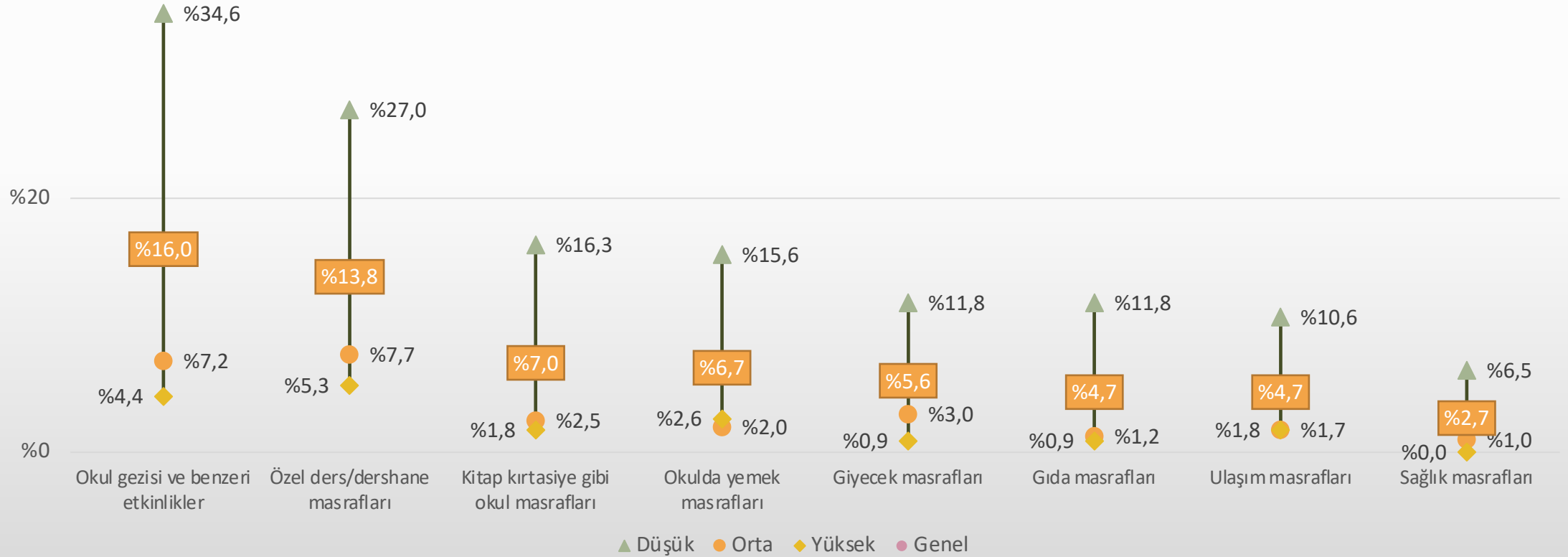

Hanenin Geçim Durumu ve Sosyoekonomik Statü (“Geçerli” Yanıtı Verenlerin Oranı)

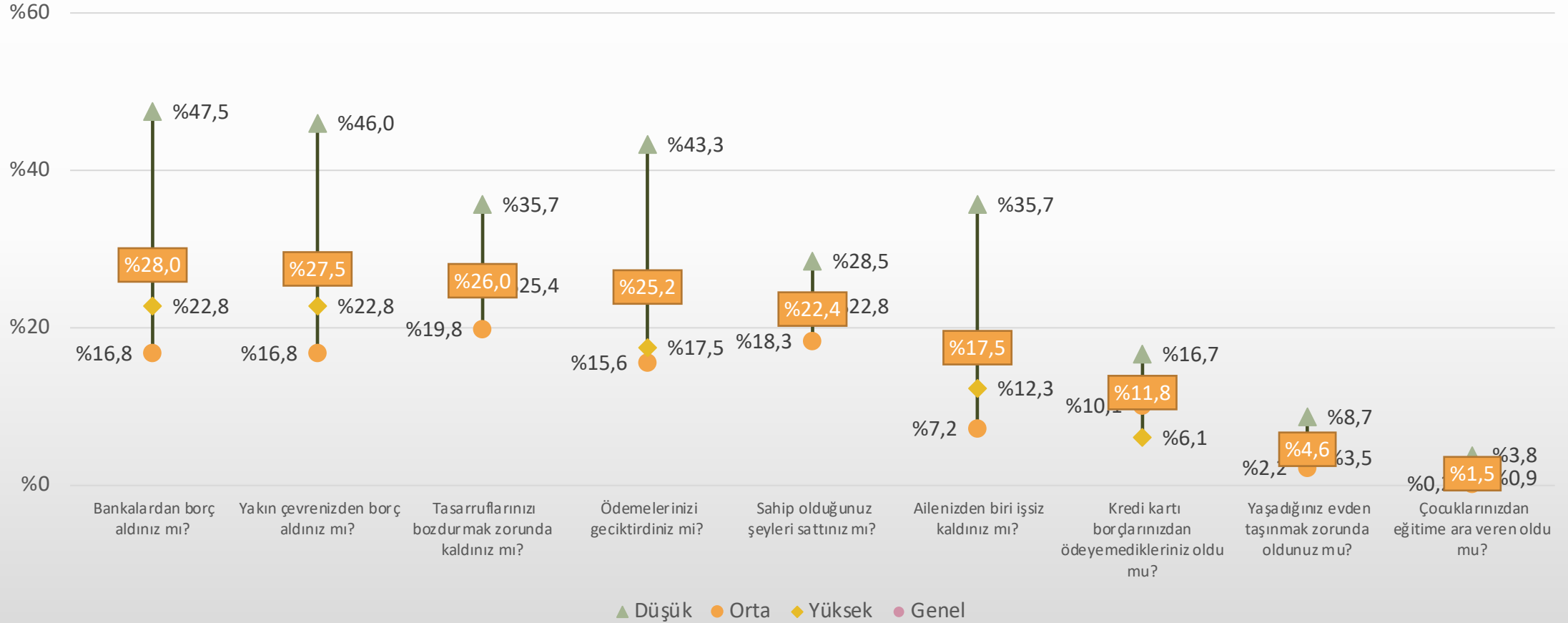

Çocukların Karşılanamayan İhtiyaçları ve Sosyoekonomik Statü (“Oldu” Yanıtı Verenlerin Oranı)

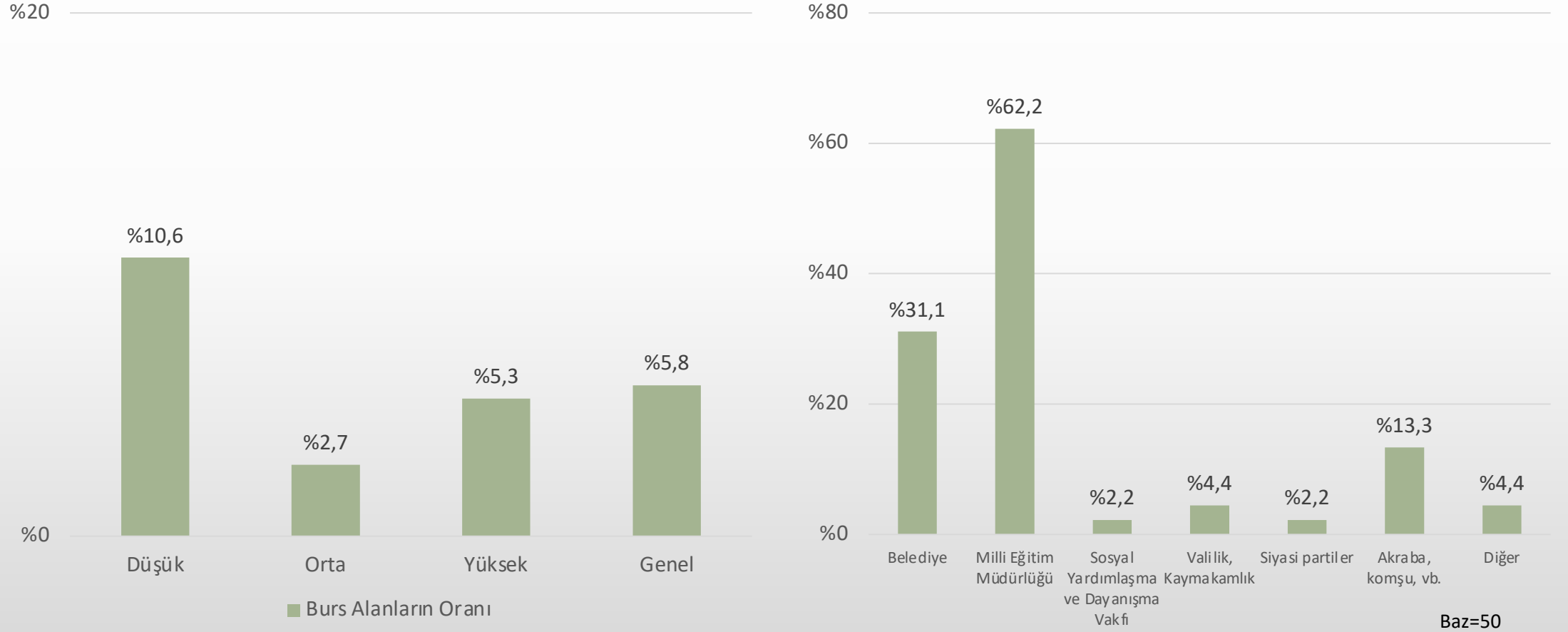
%40

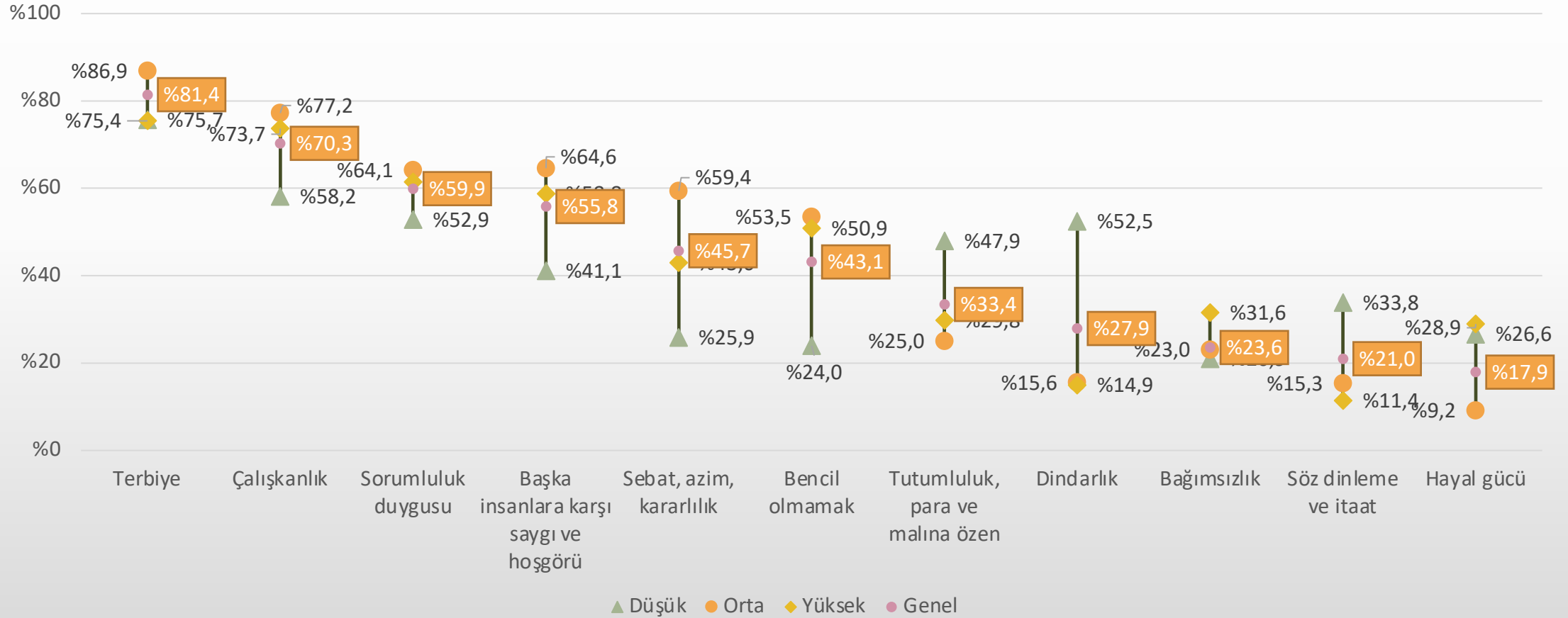
Ekonomik Krizde Yaşananlar ve Sosyoekonomik Statü (“Oldu” Yanıtı Verenlerin Oranı)

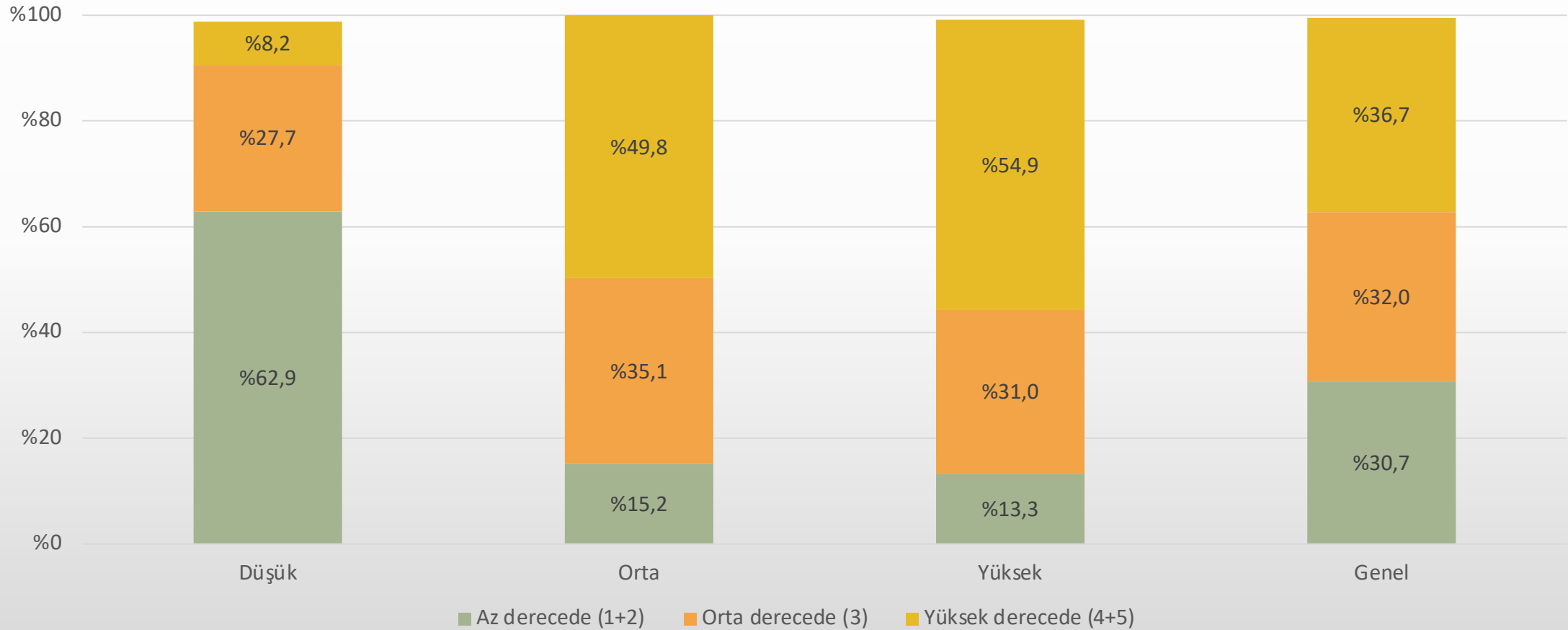
Çocukların Burs Almaları ve Sosyoekonomik Statü

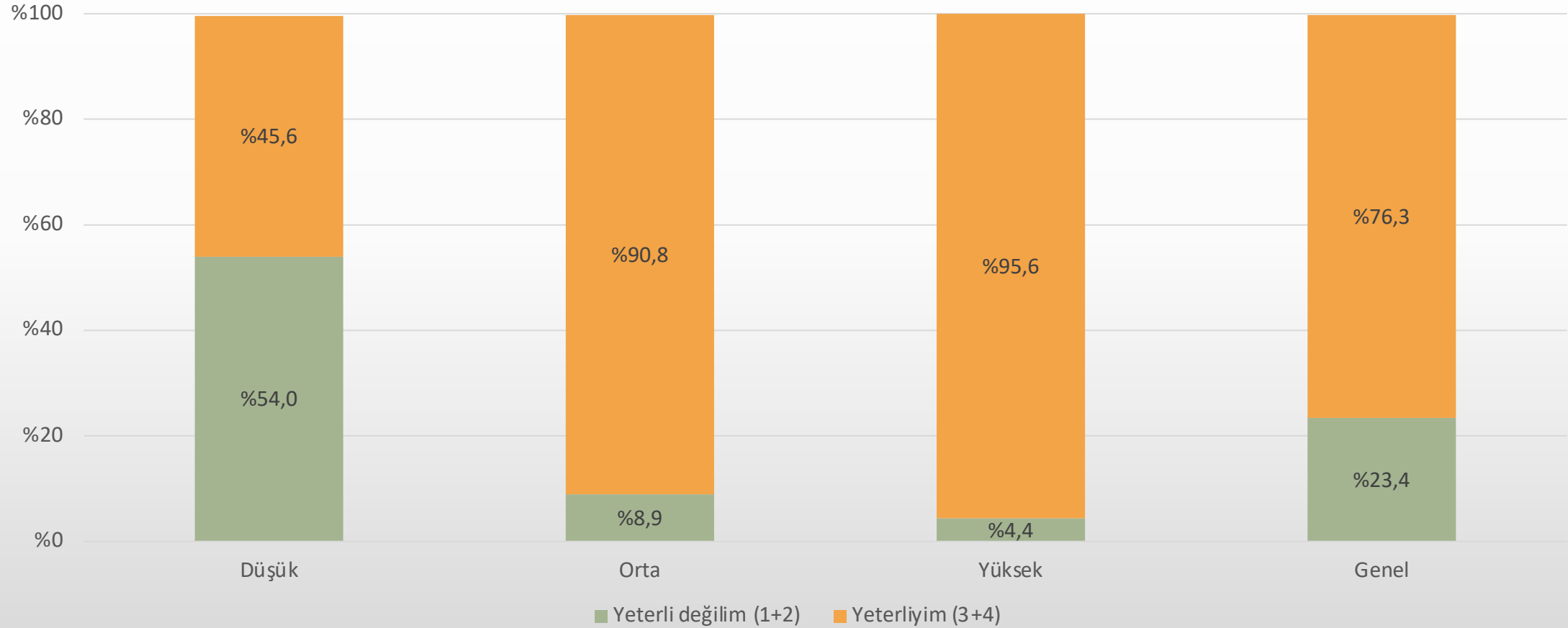
Çocukların Sahip Olması İstlenen Değerler (Belirtenlerin Oranı, 5 Yanıt)

Çocukların Derslerine Yardımcı Olabilme Derecesi ve Sosyoekonomik Statü (Yüzde)

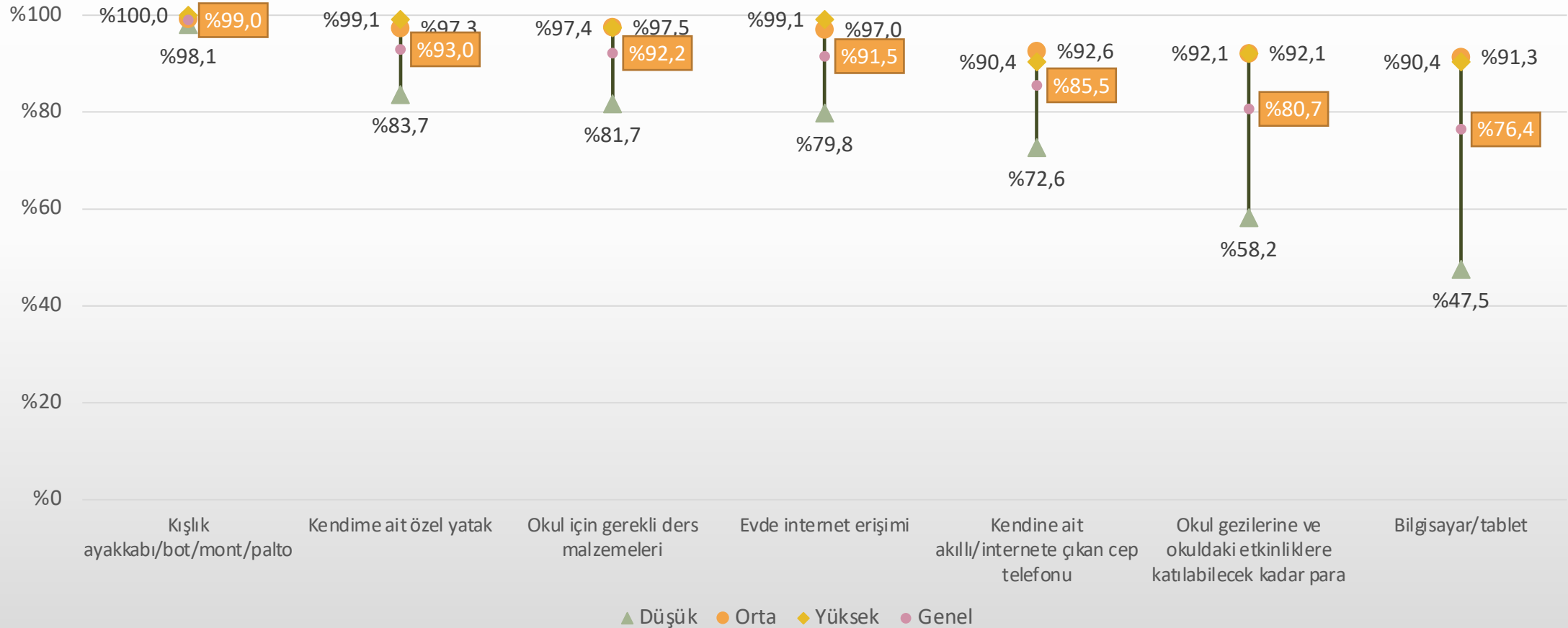
İnternet ve Sosyal Medyada Yeterlilik Algısı ve Sosyoekonomik Statü (Yüzde)

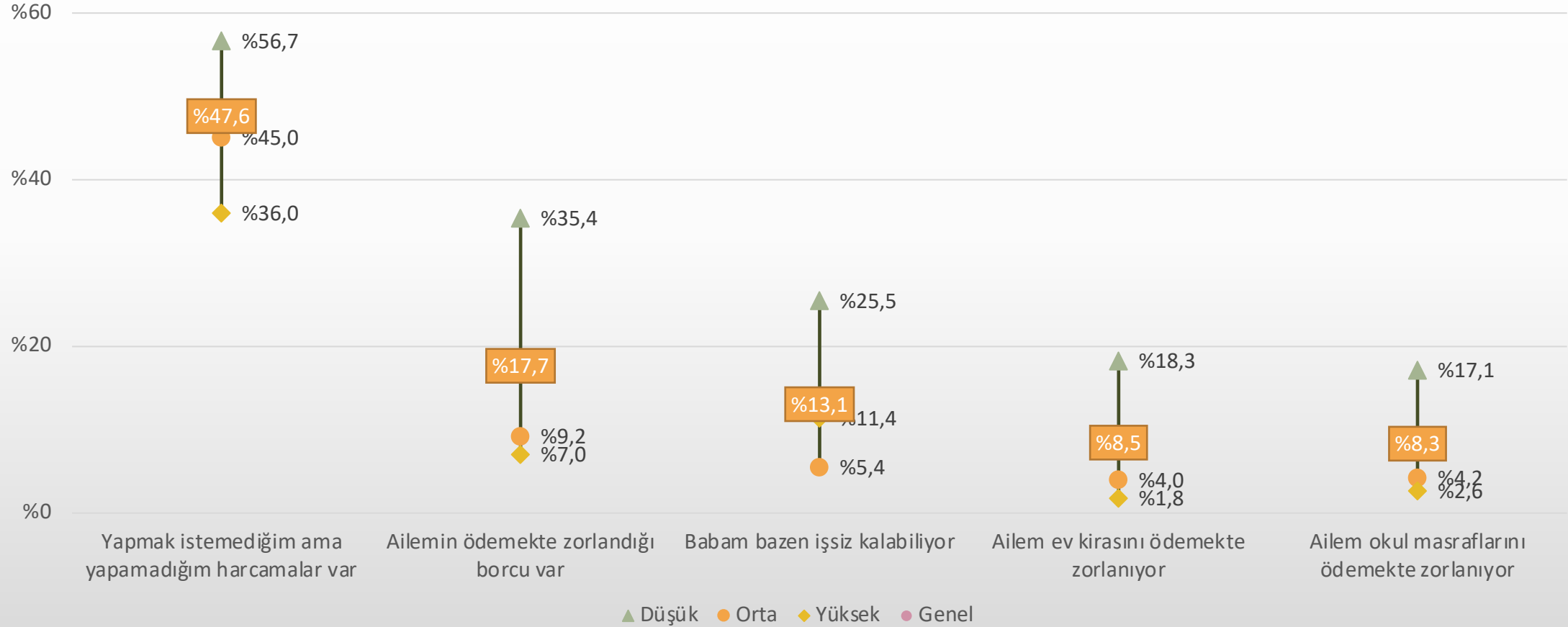
Maddi Durum

ÇOCUKLAR

Maddi Olanaklar ve Sosyoekonomik Statü ("Var" Yanıtı Verenlerin Oranı)- Çocuklar

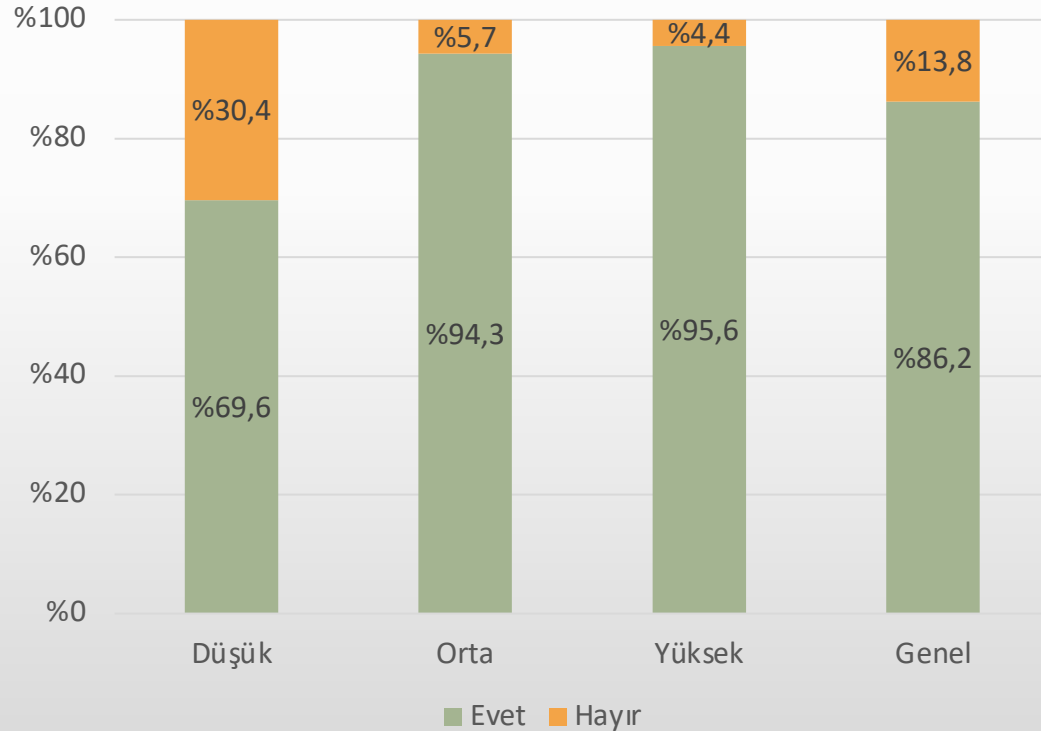

Ailenin Maddi Olanakları Hakkındaki Algılar ve Sosyoekonomik Statü (“Var” Yanıtı Verenlerin Oranı)- Çocuklar

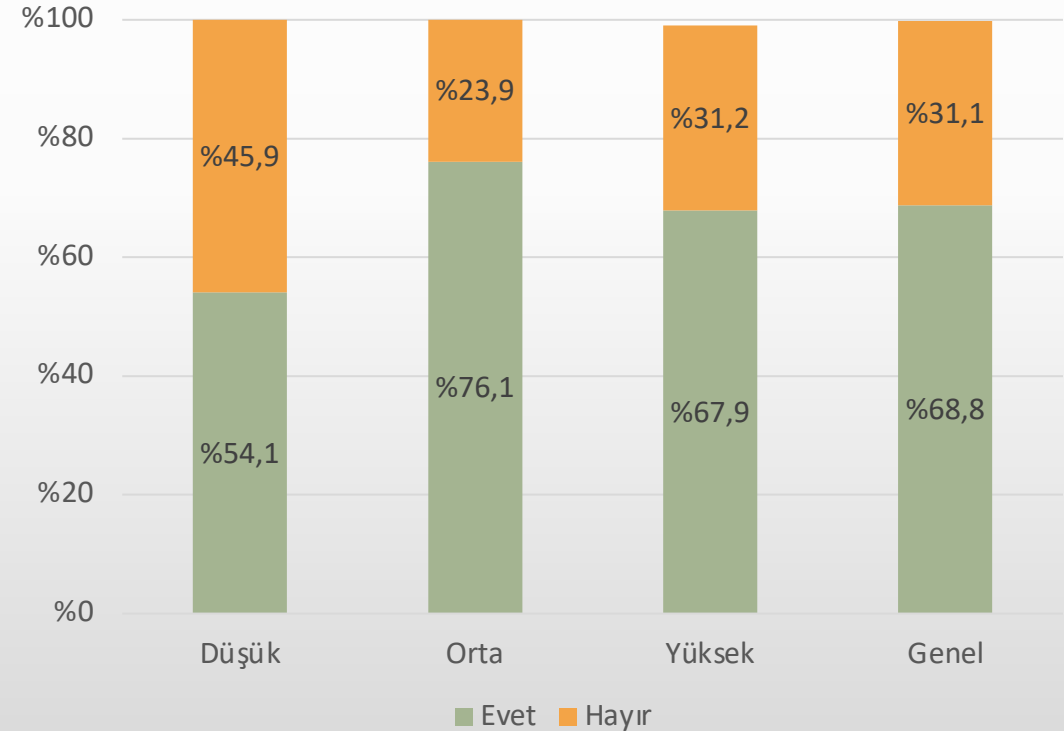

Çocukların Harçlık Alma Durumu ve Sosyoekonomik Statü

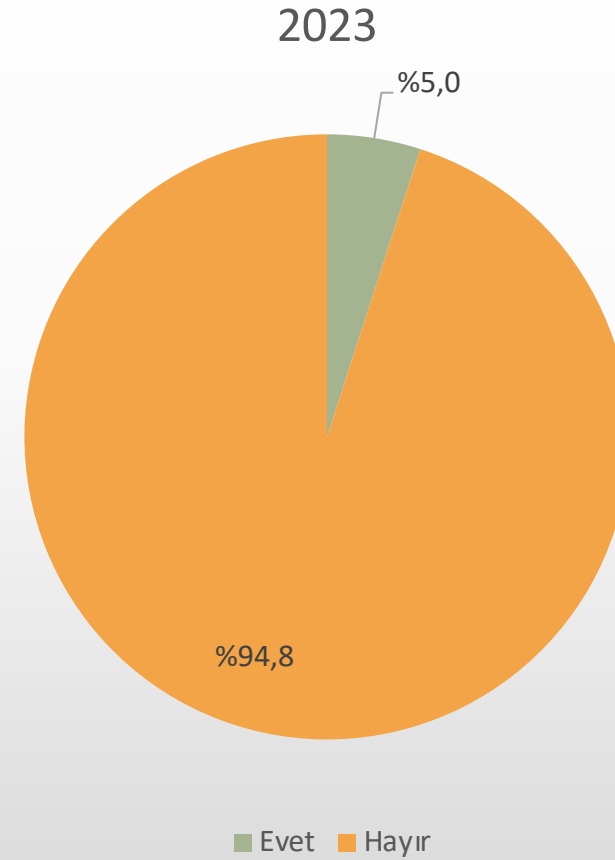
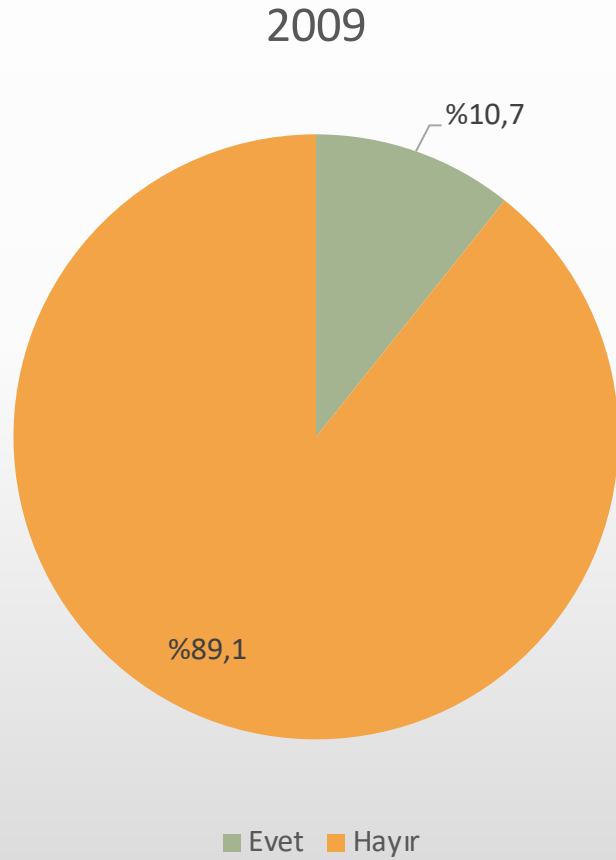
“Düzenli olarak harçlık alabiliyor musun?”

“Harçlık miktarına beraber mi karar verdiniz?”

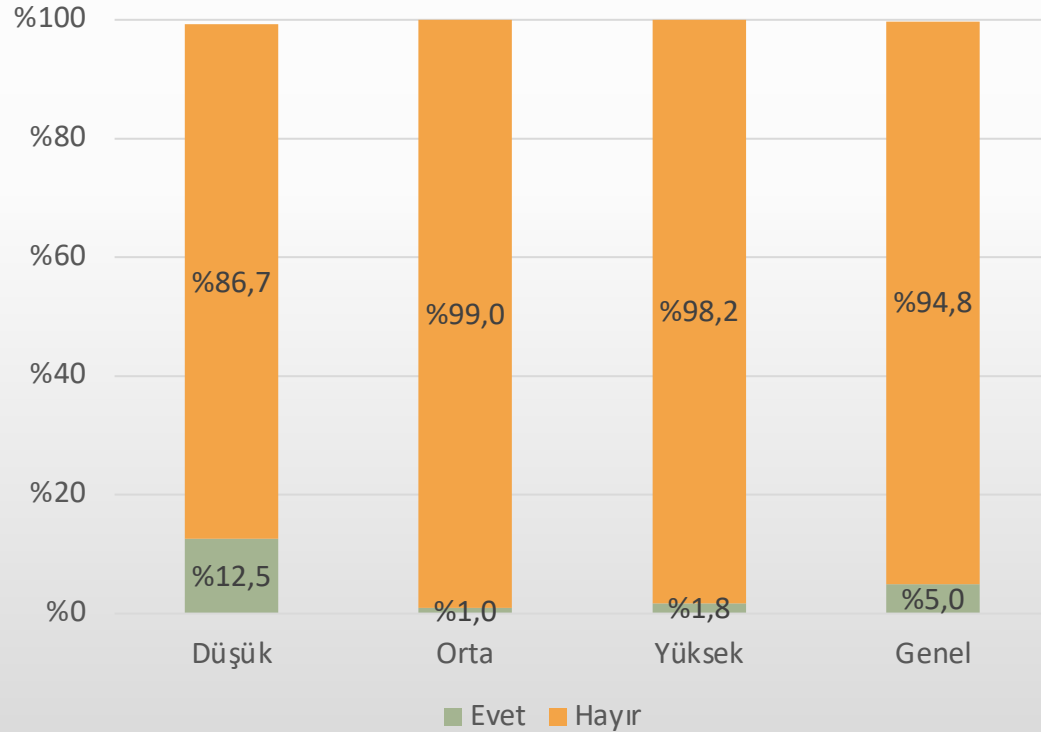

Çocukların Çalışma Durumu

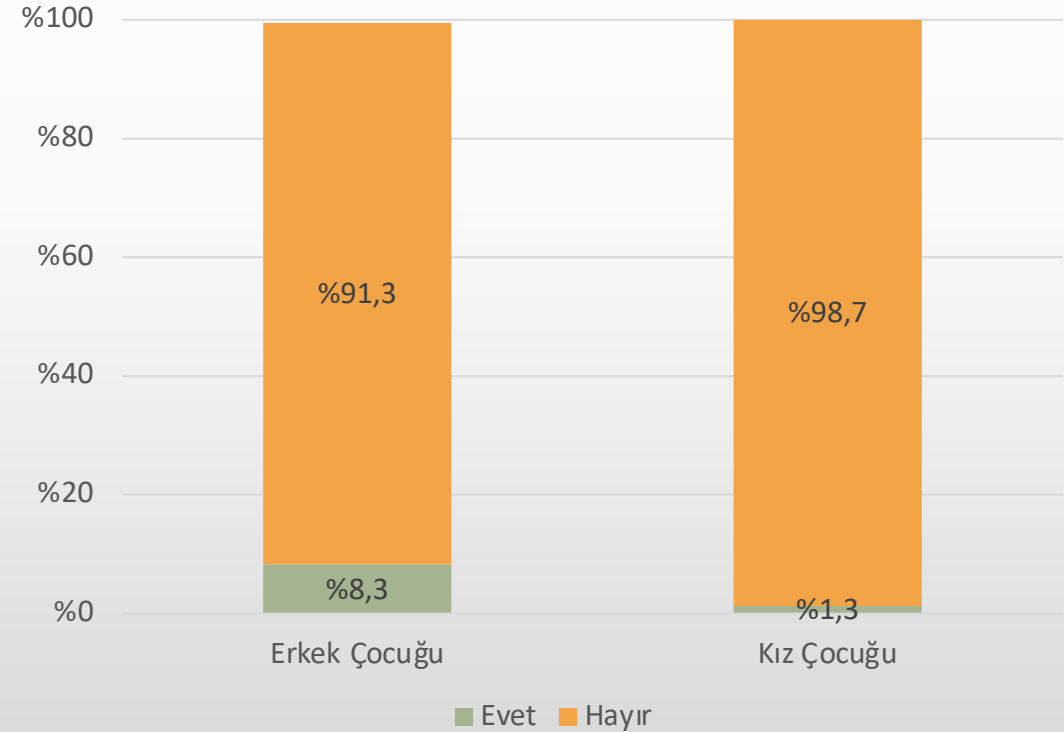

Çocukların Çalışma Durumu

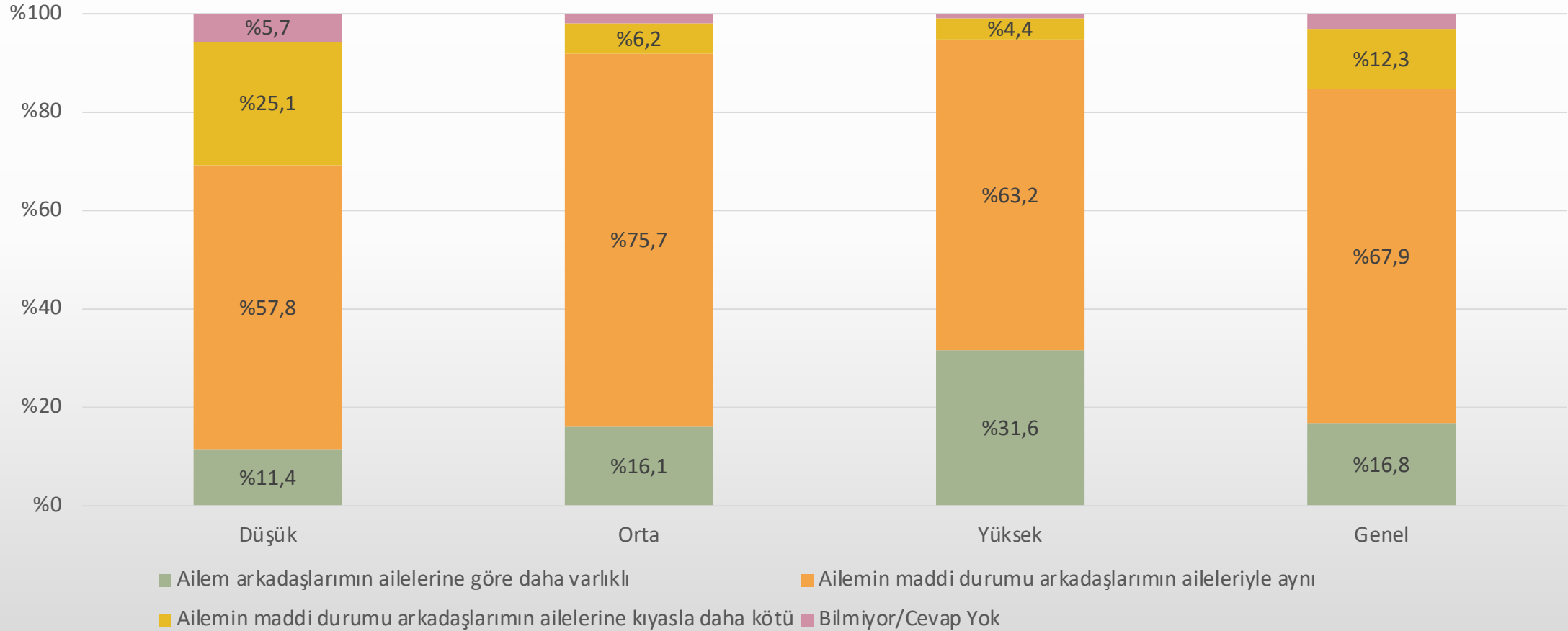
Sosyoekonomik Statü

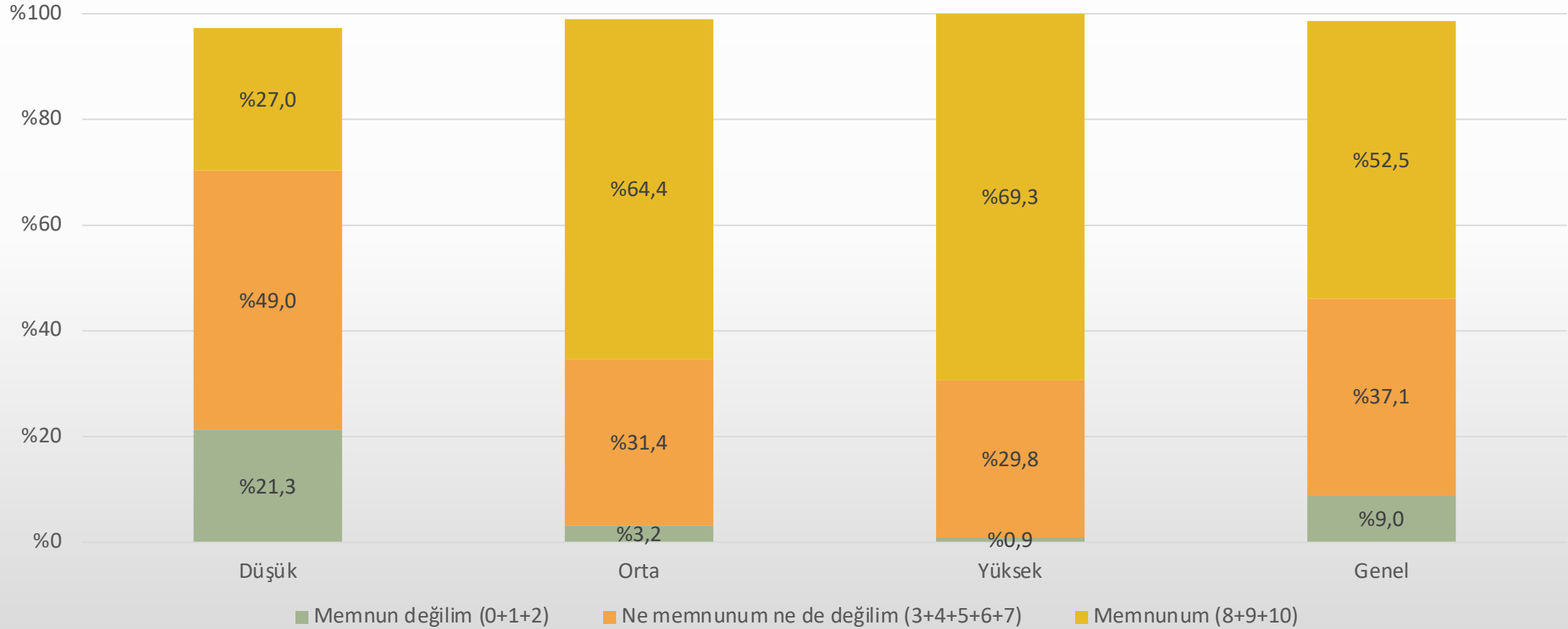
Cinsiyet

Çocuğun Ailesinin Maddi Durumunun Karşılaştırılması ve Sosyoekonomik Statü

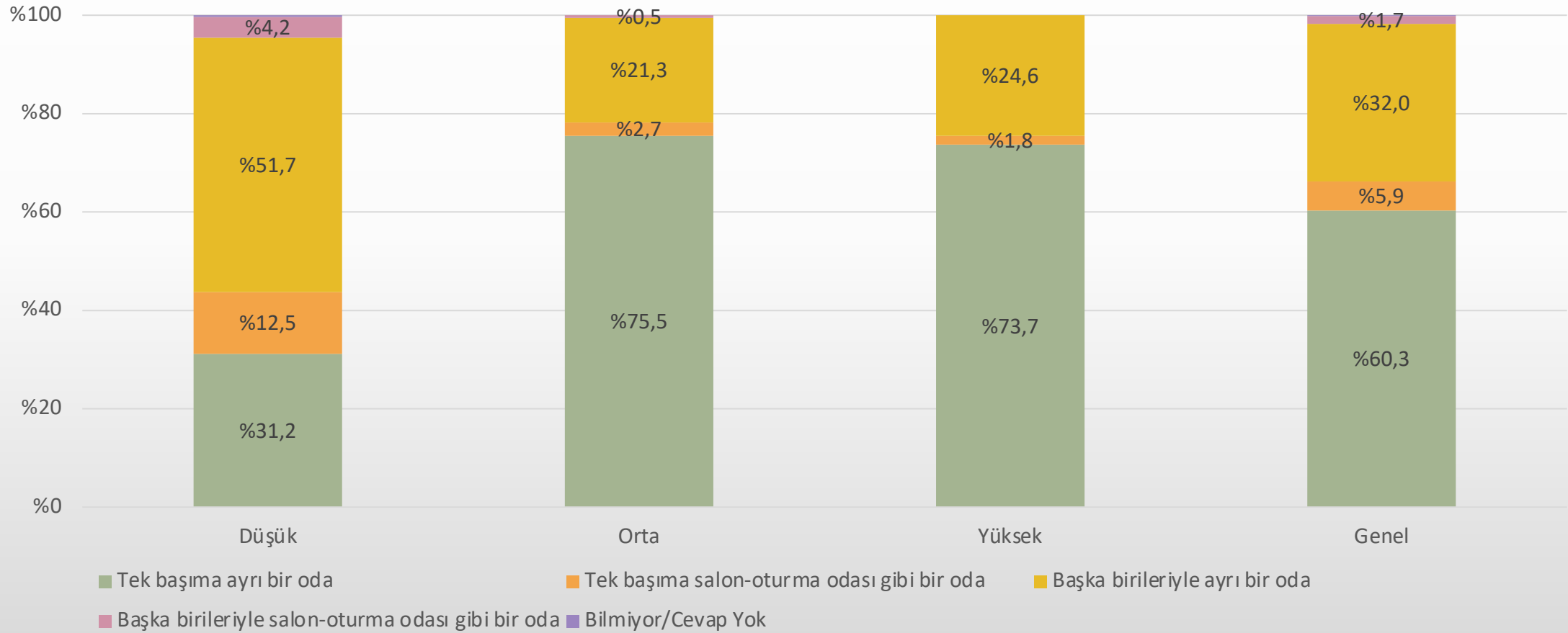

Çocuğun Ailesinin Maddi Durumundan Memnuniyeti ve Sosyoekonomik Statü

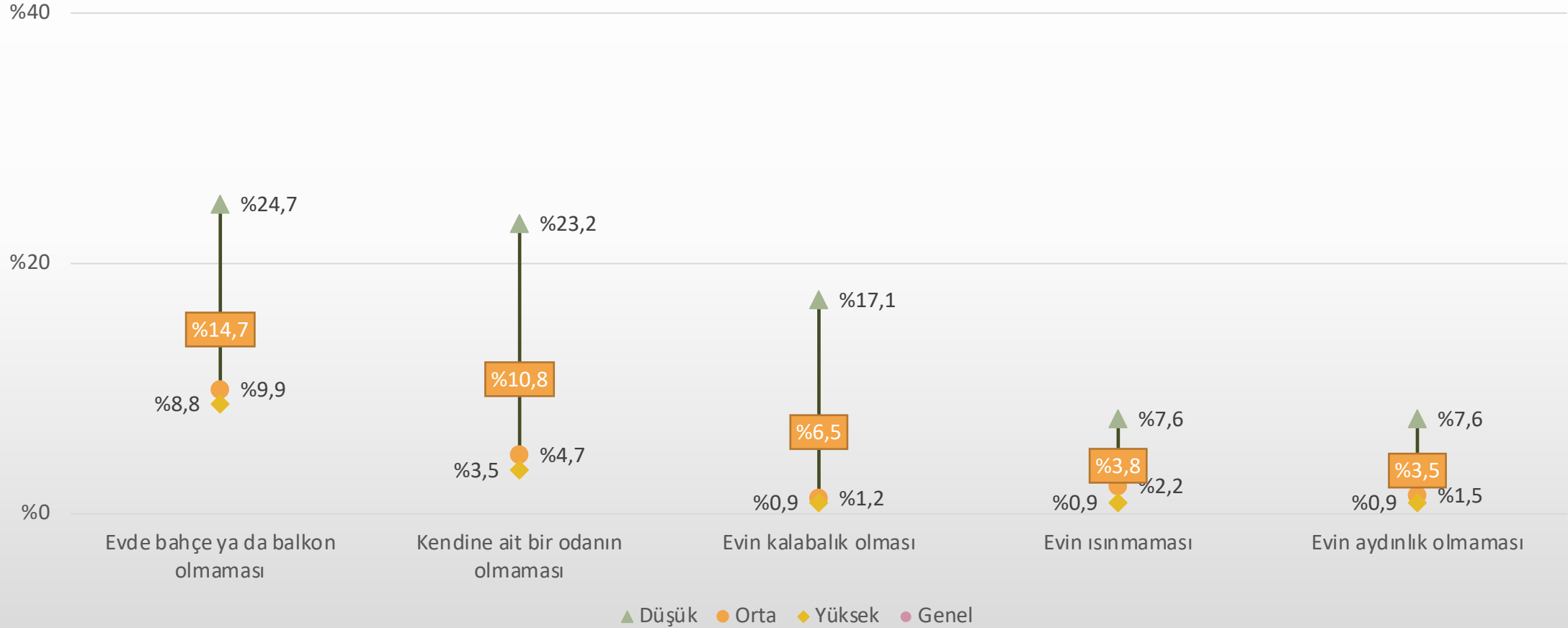

Evdeki Yaşam Koşulları

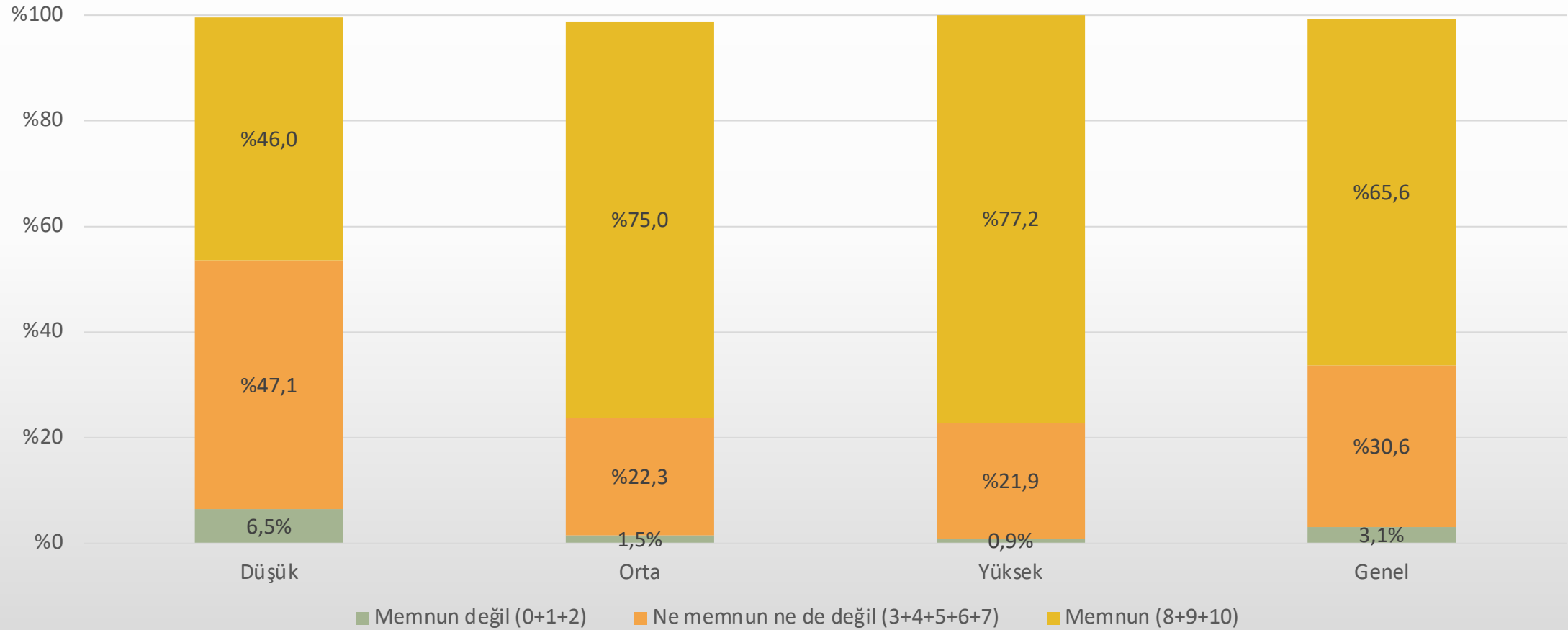
Çocuğun Yattığı Oda ve Sosyoekonomik Statü

Evin Fiziksel Sorunları ve Sosyoekonomik Statü ("Var" Yanıtı Verenlerin Oranı)

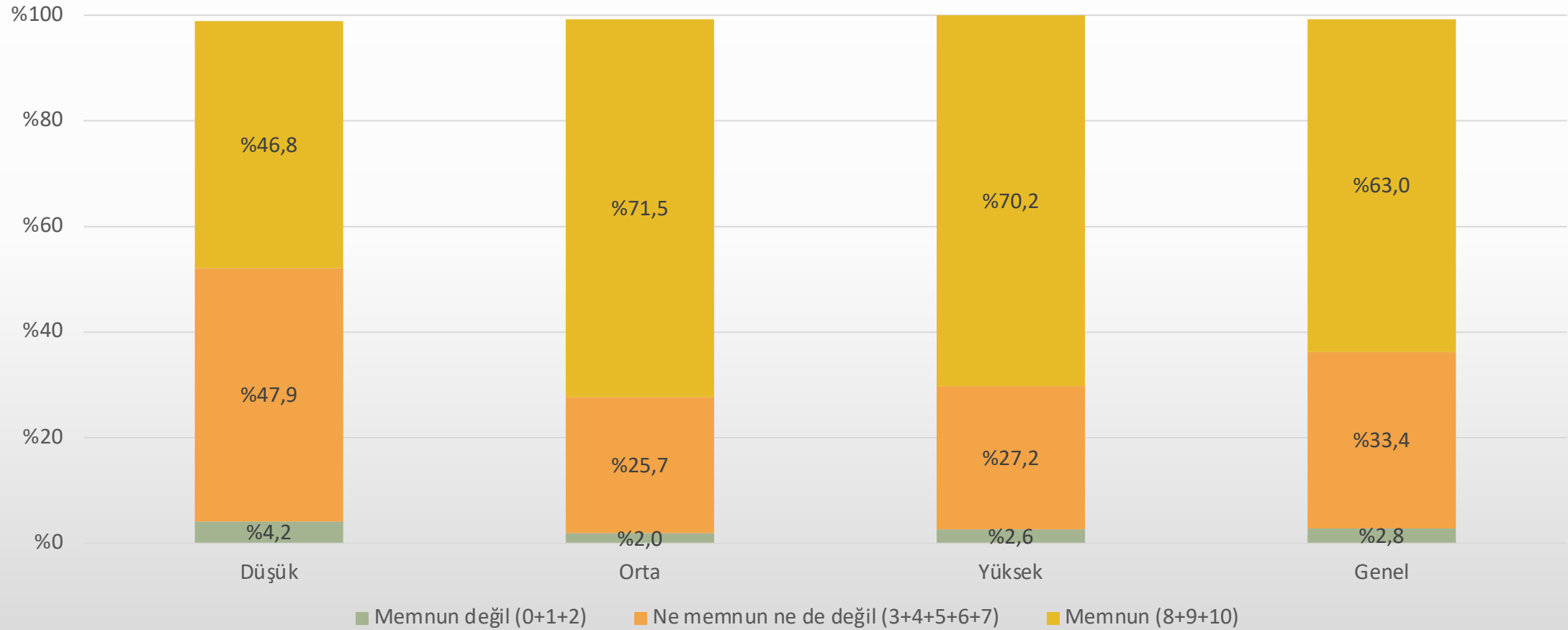

Çocuğun Yaşadığı Evden Memnuniyet Derecesi ve Sosyoekonomik statü

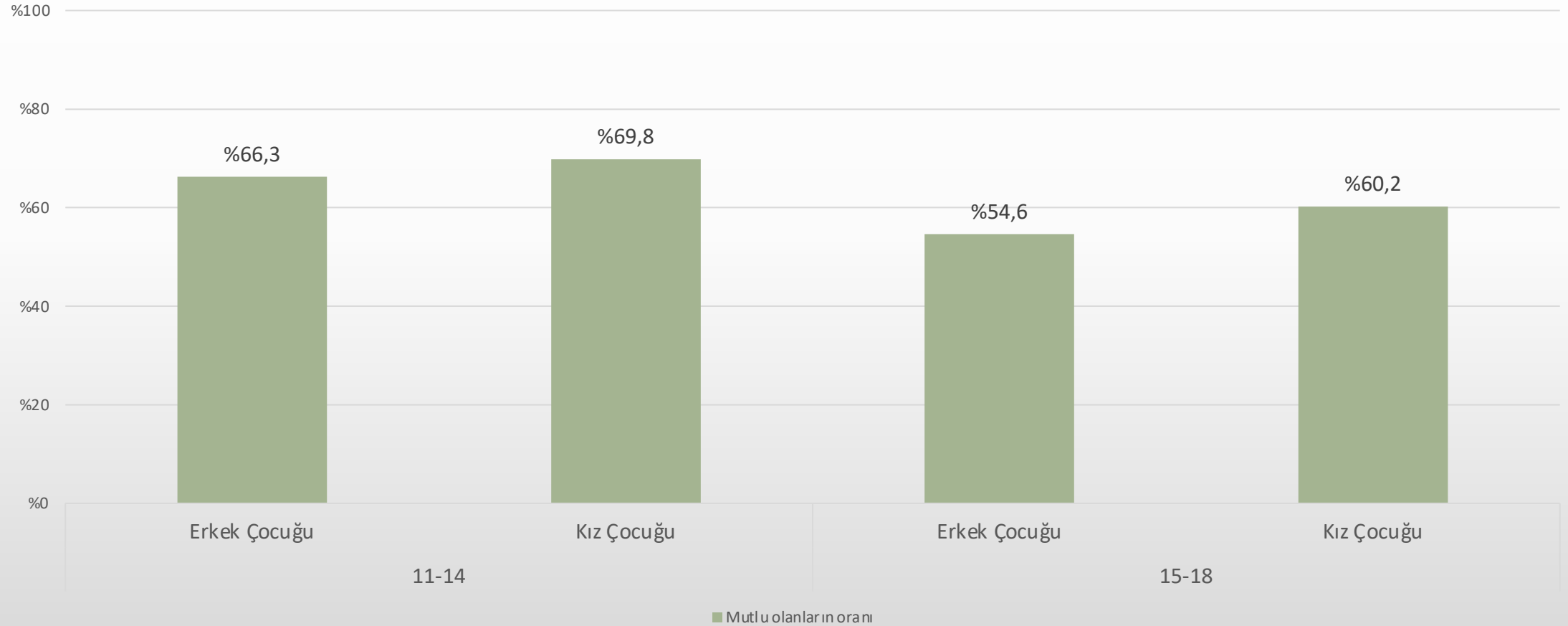

Çocukların Ruh Hali

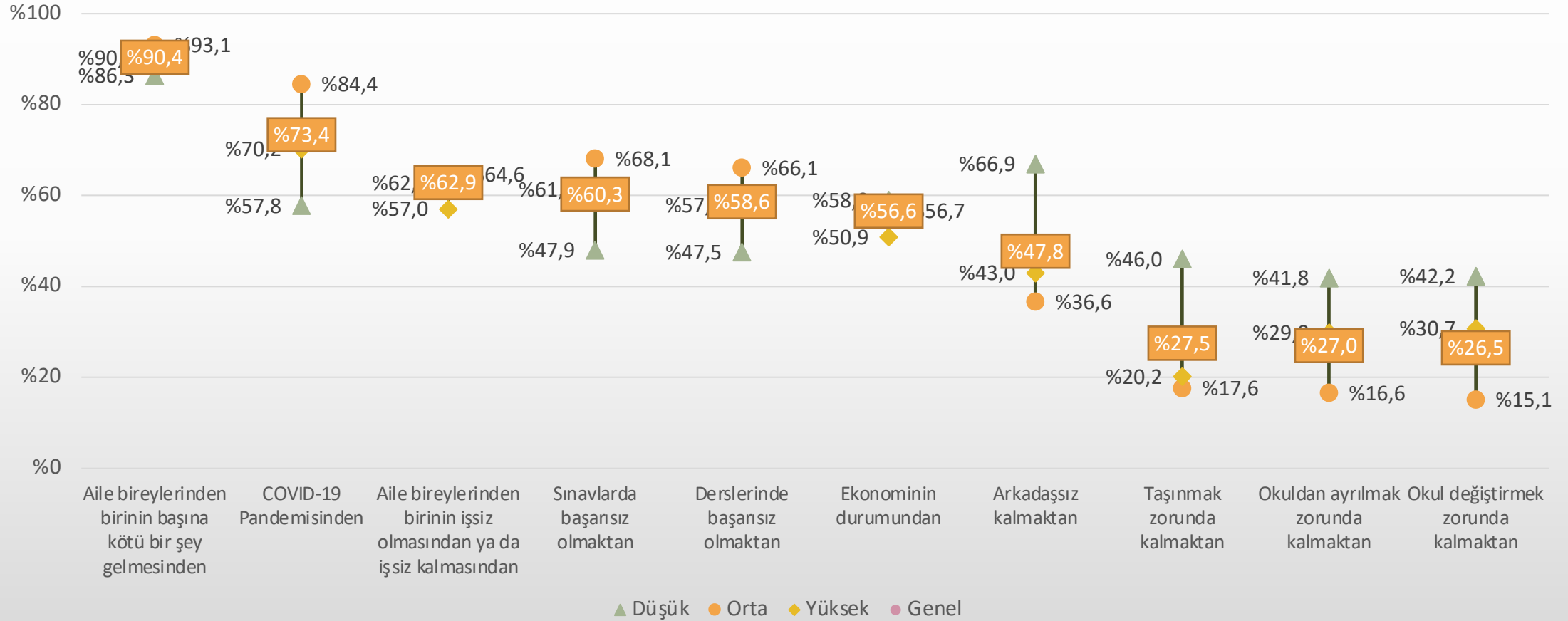
Çocuğun Yaşamından Memnuniyeti ve Sosyoekonomik Statü

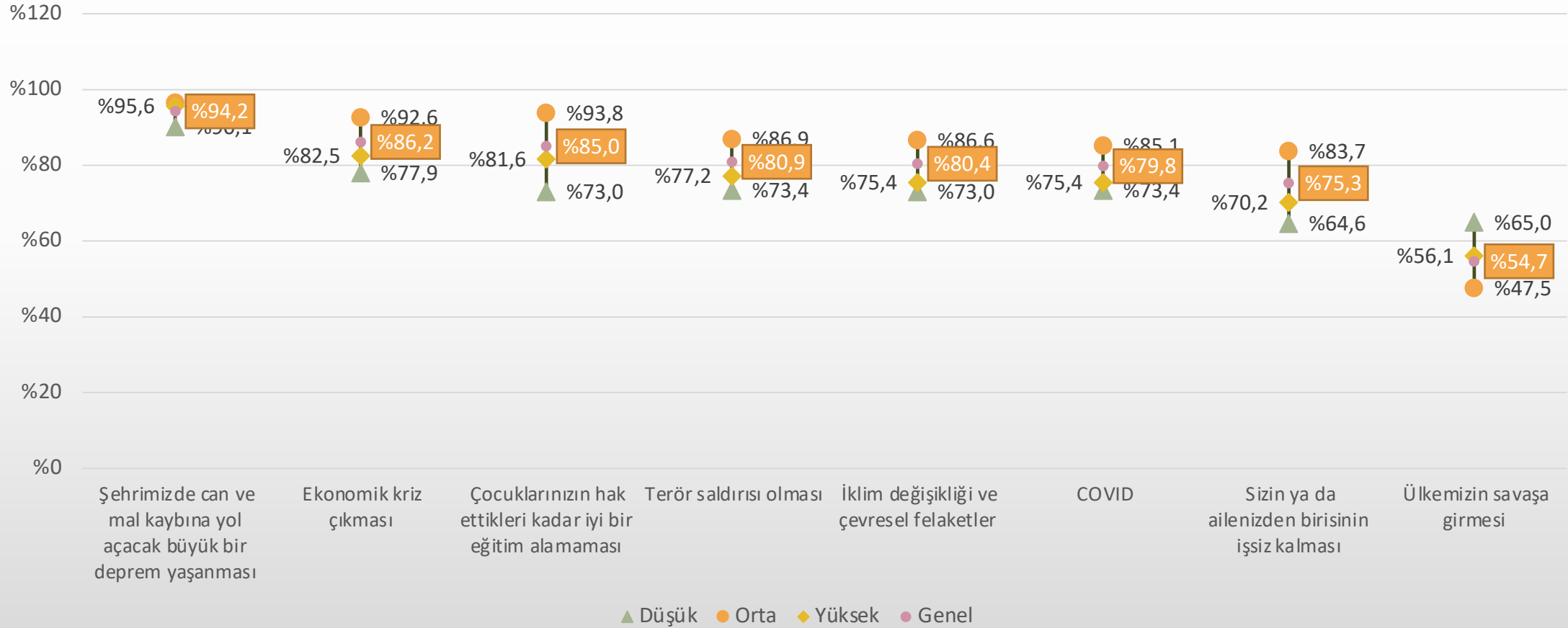
Çocuğun Yaşamından Memnuniyeti, Cinsiyet ve Yaş (Mutlu Olanların Oranı)

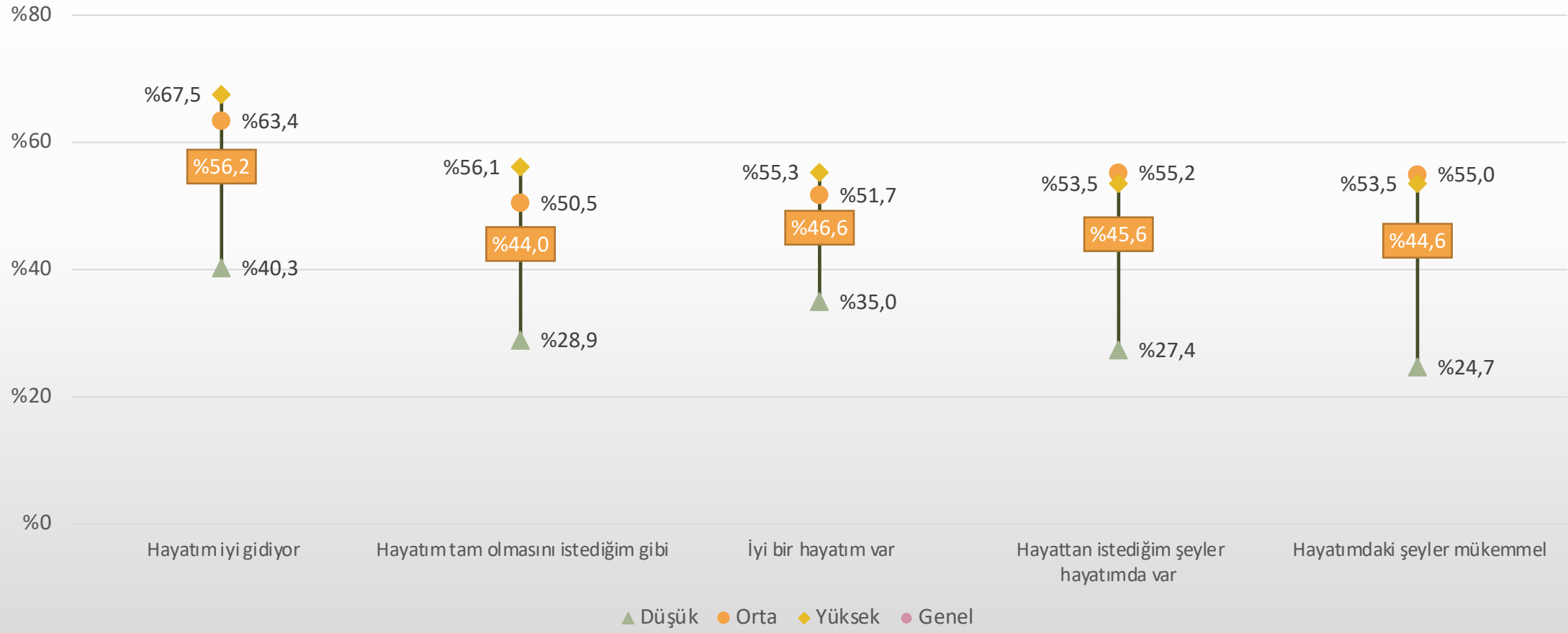
Çocukların Kaygıları ve Sosyoekonomik Statü ("Kaygılanıyorum" Yanıtı Verenlerin Oranı)

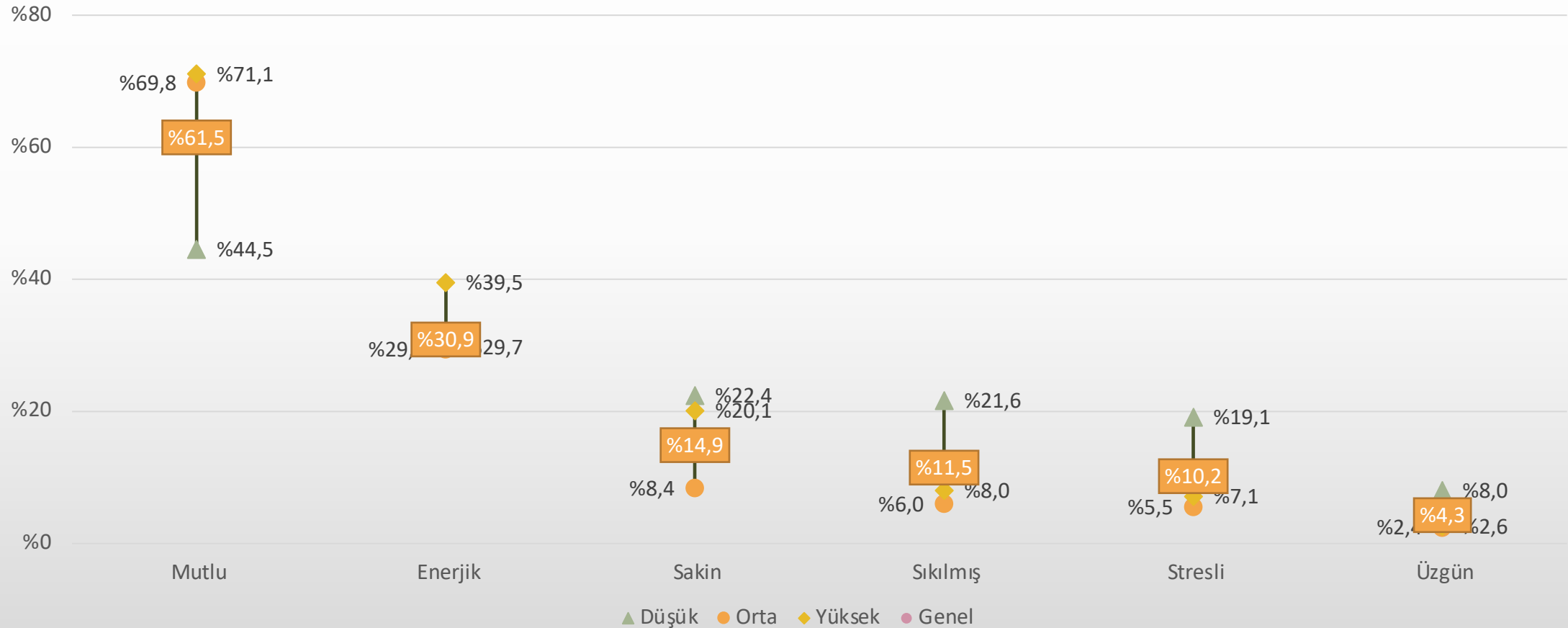
Ebeveynlerin Kaygıları ve Sosyoekonomik Statü (“Kaygılanıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı)

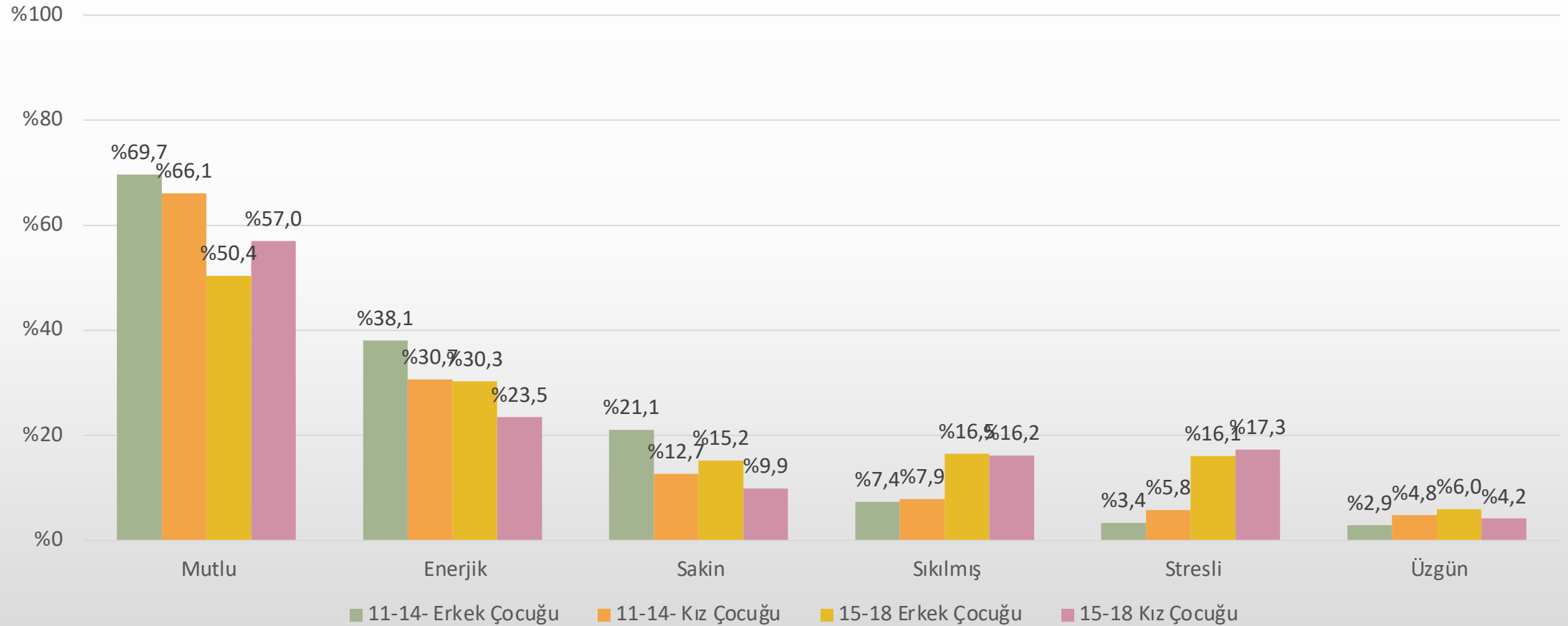
Çocukların Yaşamları Hakkındaki Algıları ve Sosyoekonomik Statü (“Katılıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı)

Çocukların Son 2 Haftada Hissettikleri Duygular ve Sosyoekonomik Statü (“Hissettim” Yanıtı Verenlerin Oranı)

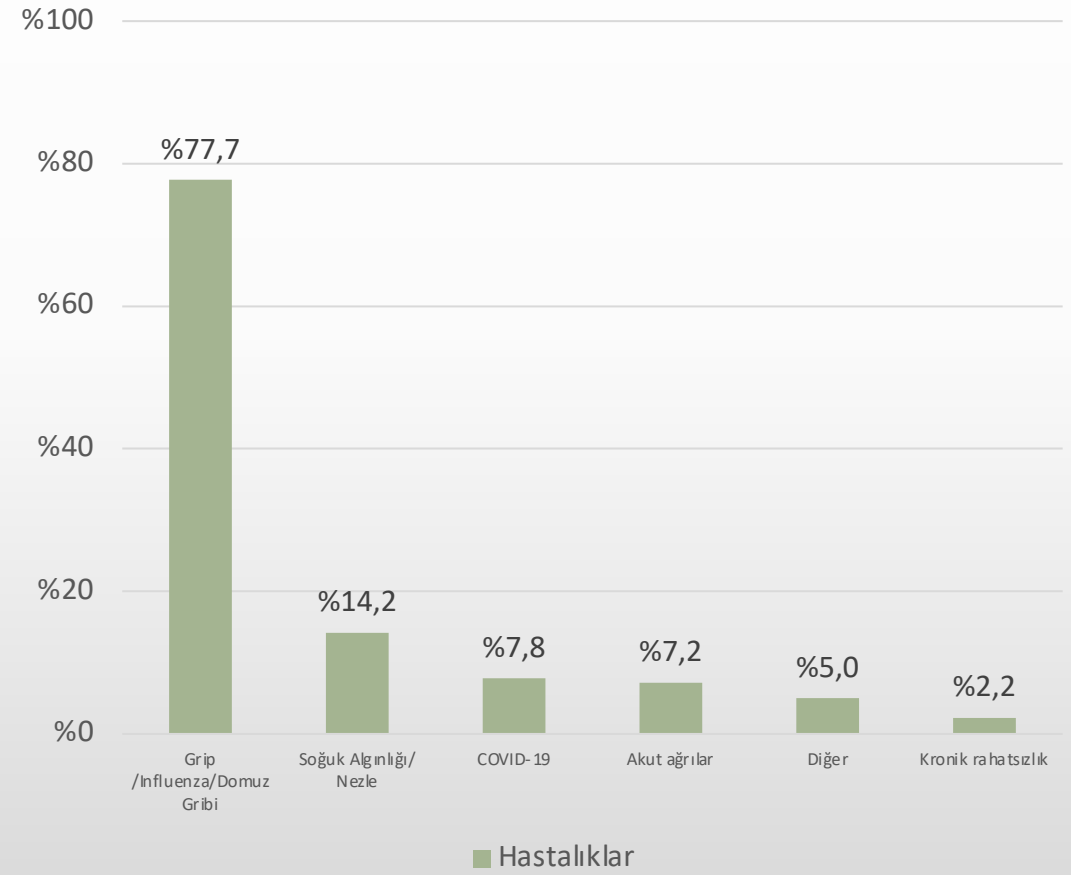
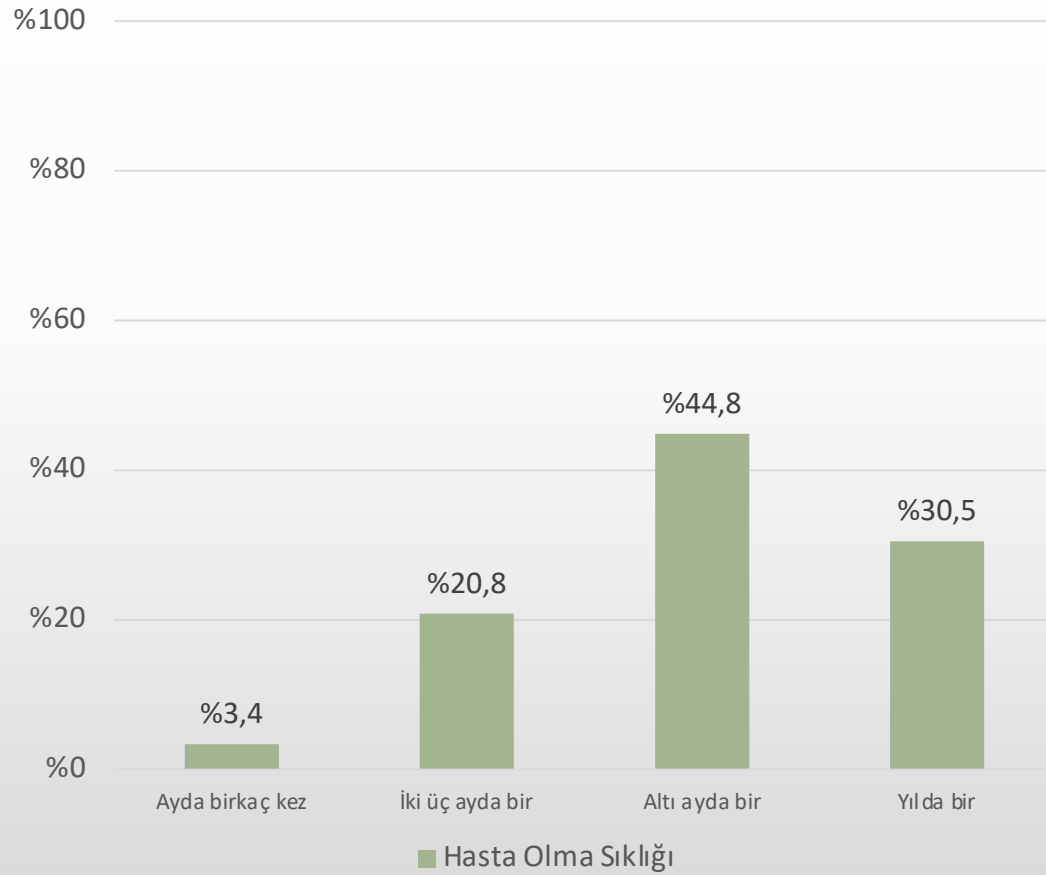

Çocukların Son 2 Haftada Hissettikleri Duygular, Cinsiyet ve Yaş (“Hissettim” Yanıtı Verenlerin Oranı)

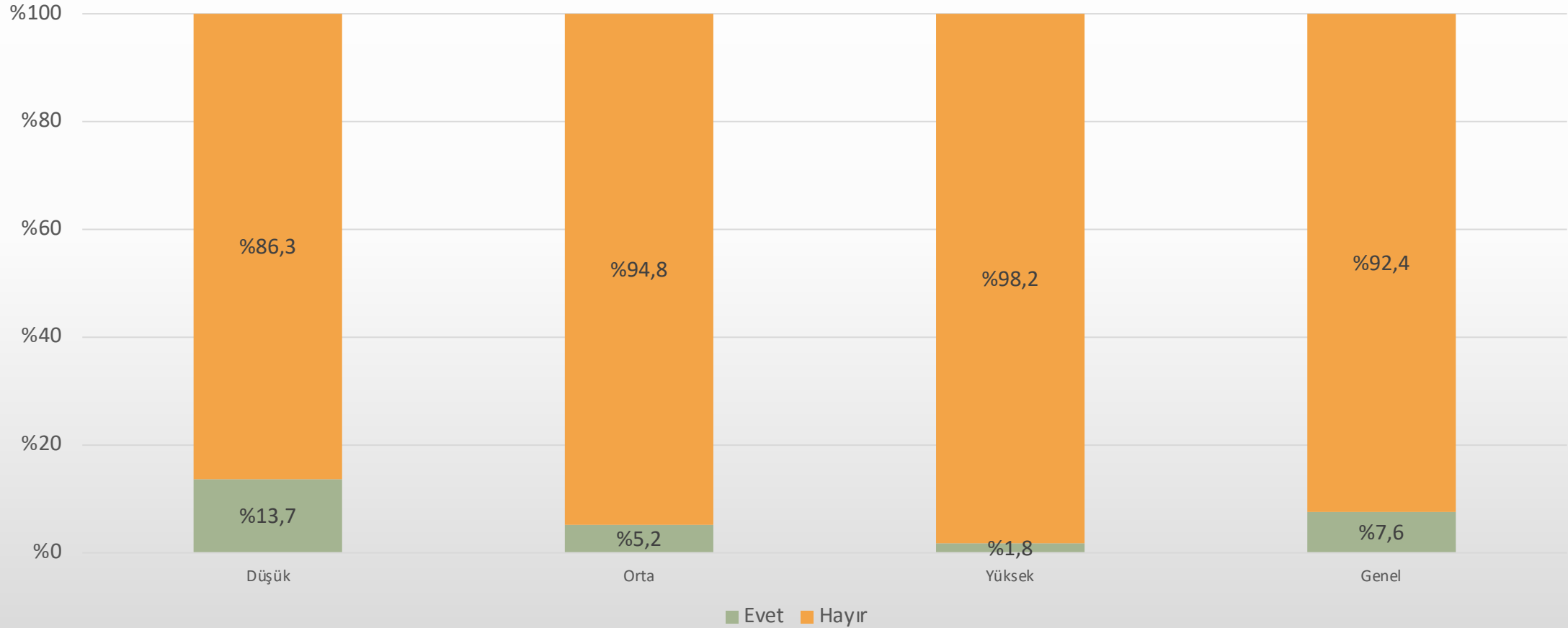

Sağlık

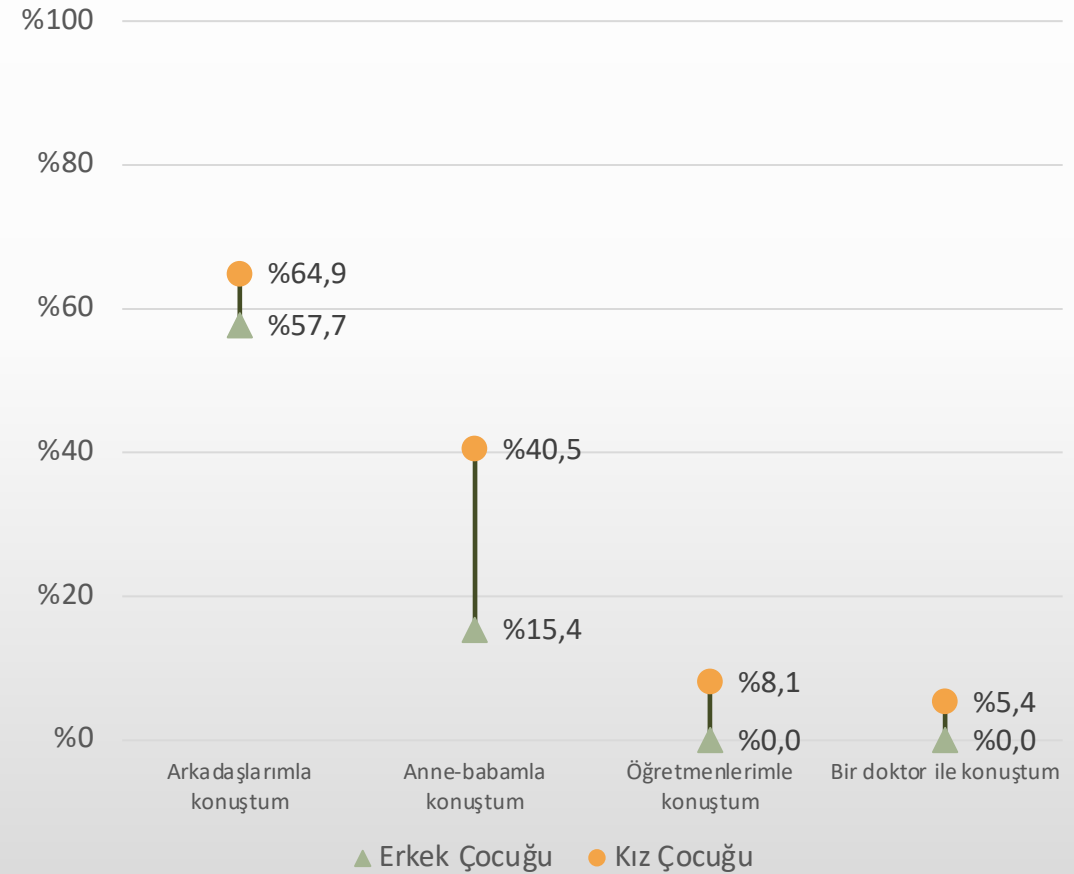
Hasta Olma Sıklığı ve Olunan Hastalıklar

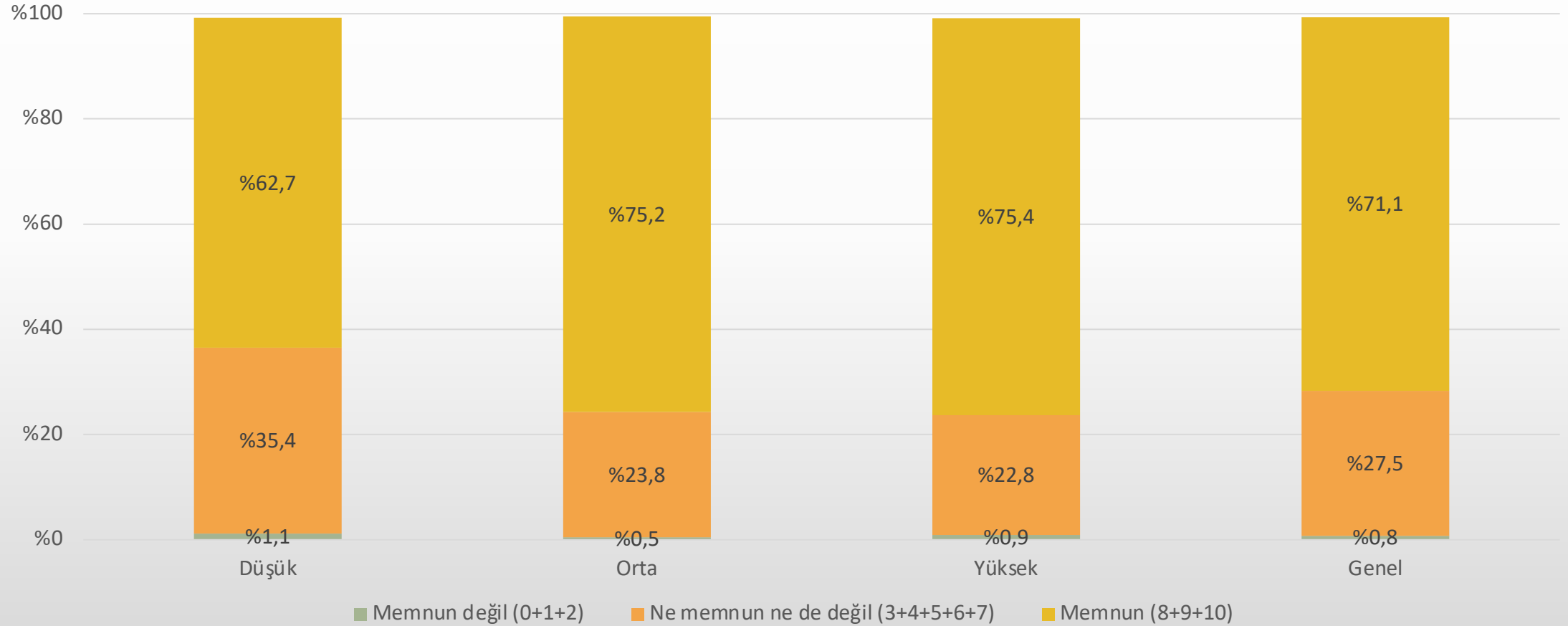
Depresyon Belirtisi ve Sosyoekonomik Statü

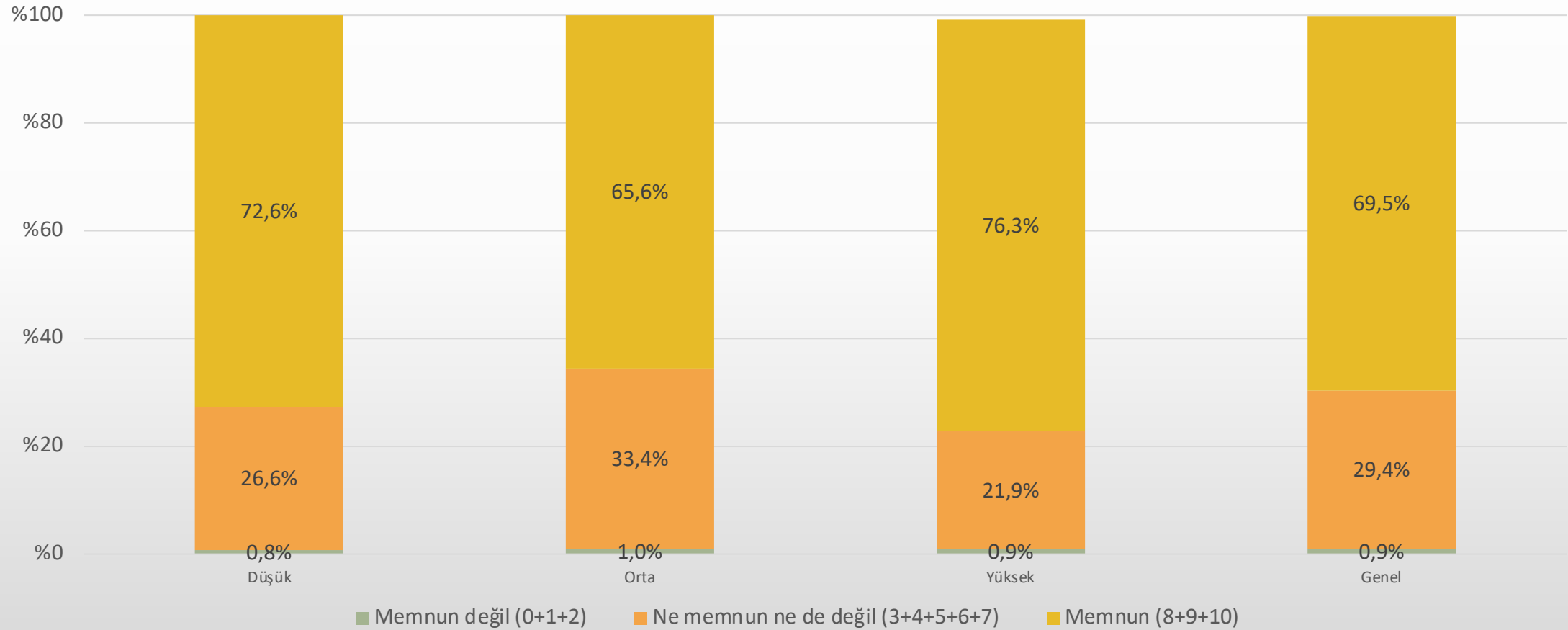
Depresyon Durumunda Yapılanlar, Sosyoekonomik Statü ve Cinsiyet (“Yapıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı)

Çocuğın Bedeninden Memnuniyeti ve Sosyoekonomik Statü

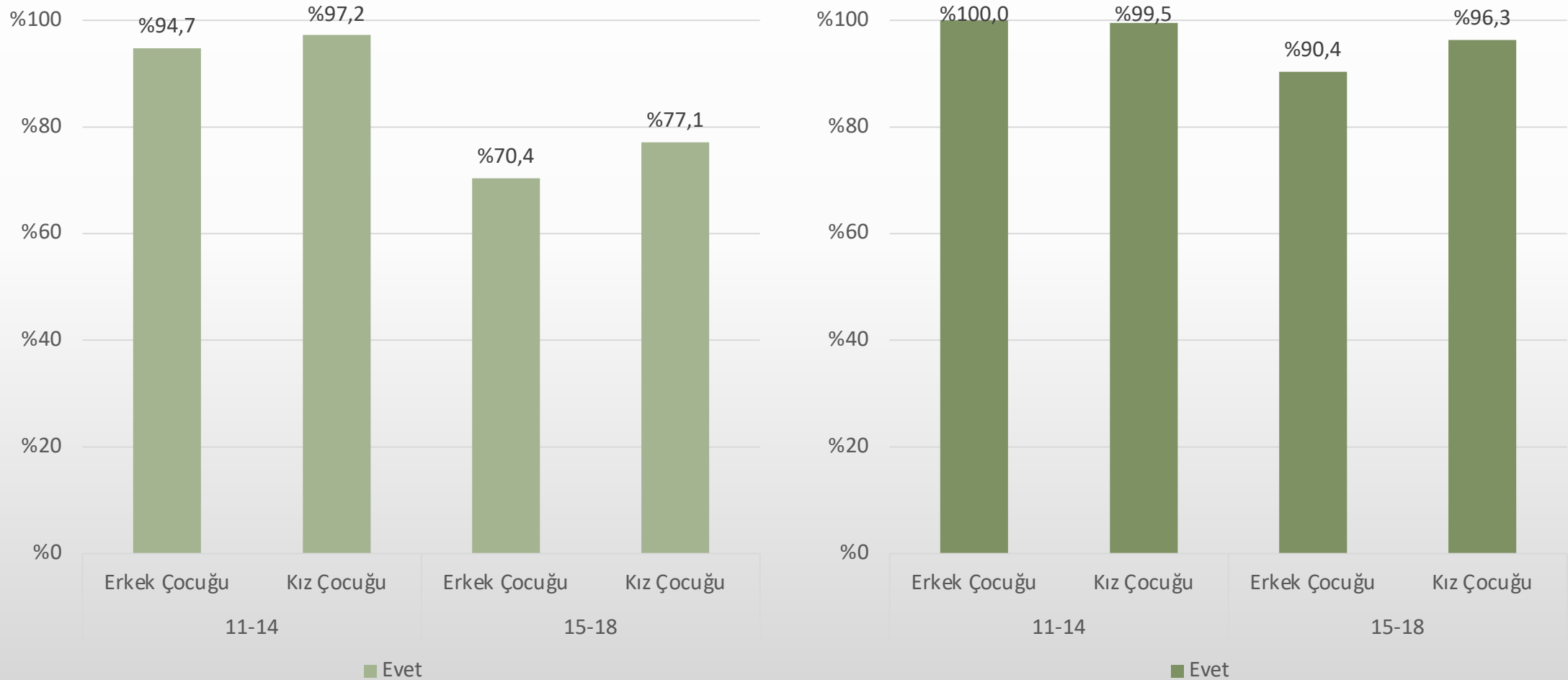

Çocuğun Sağlığından Memnuniyeti ve Sosyoekonomik Statü

Eğitim ve Okul Ortamı

Okula Kayıt Olanların Oranı (2009-2023)

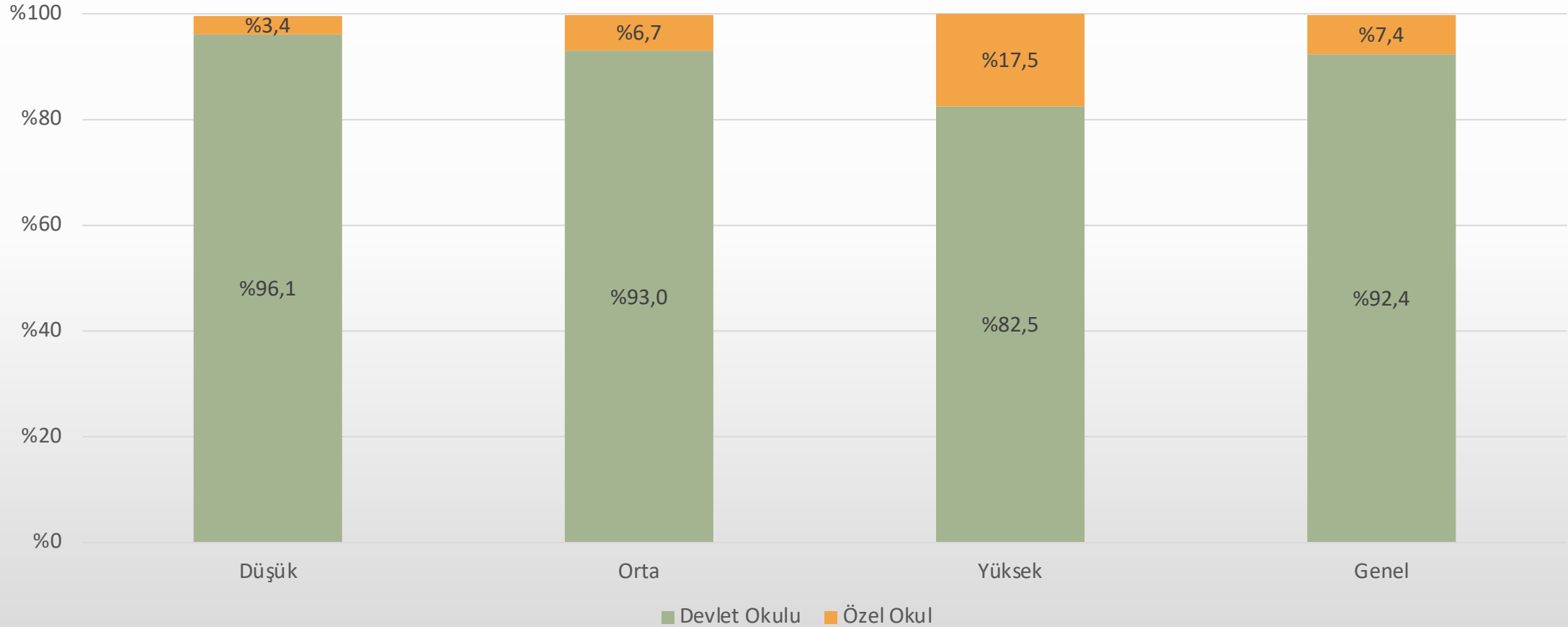
Okula Kayıt Olanların Oranı ve Sosyoekonomik Statü

Okuldaki Eğitimin Türü

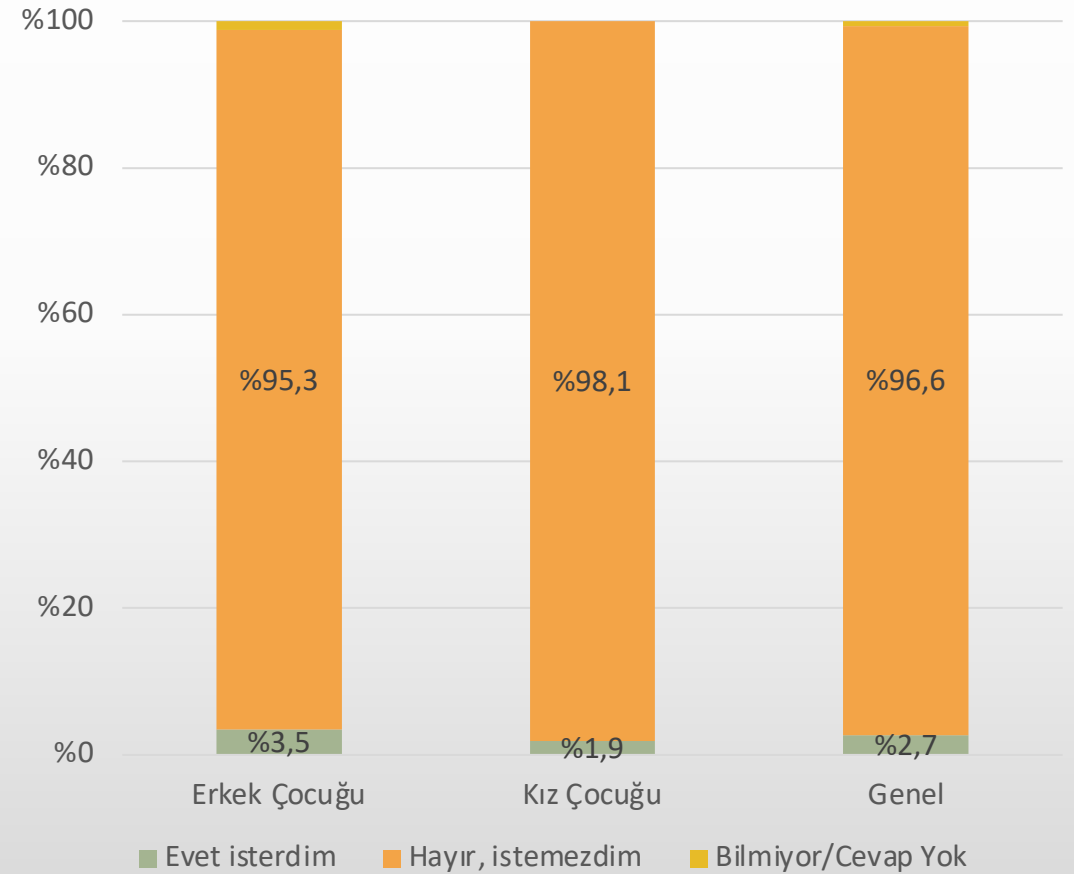
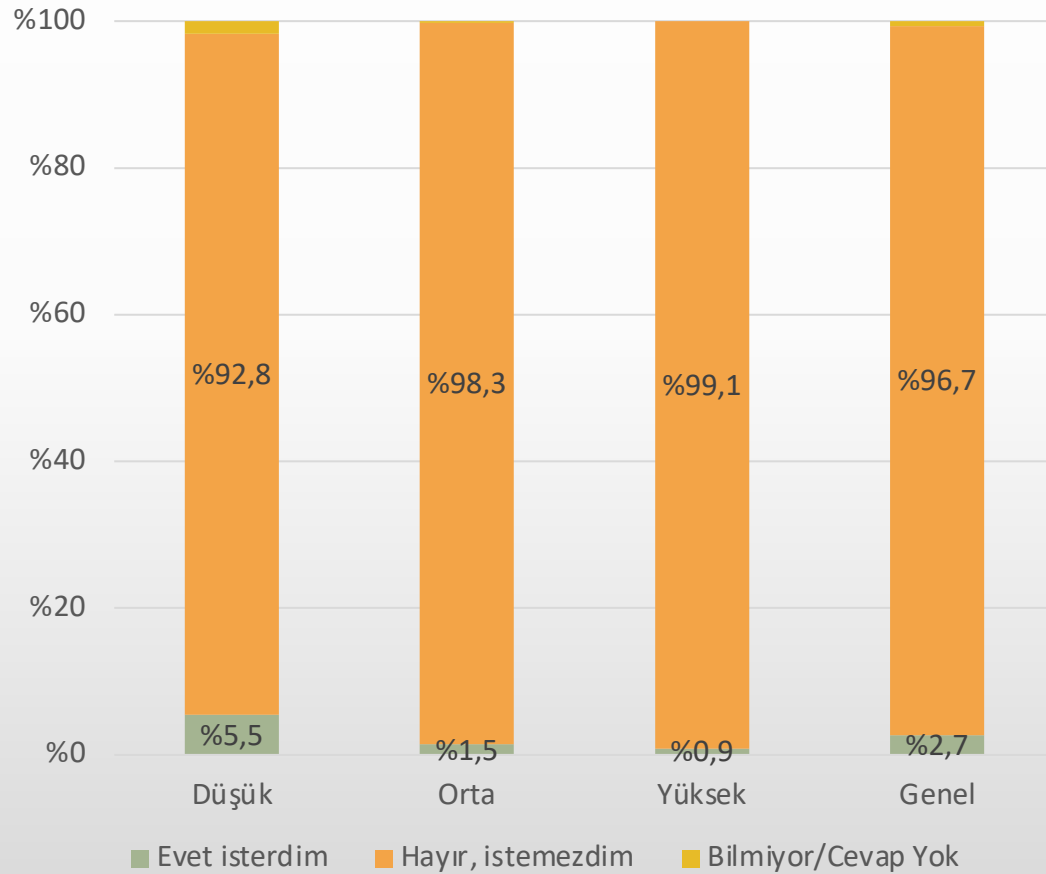
Kayıtlı Olunan Okulun Türü

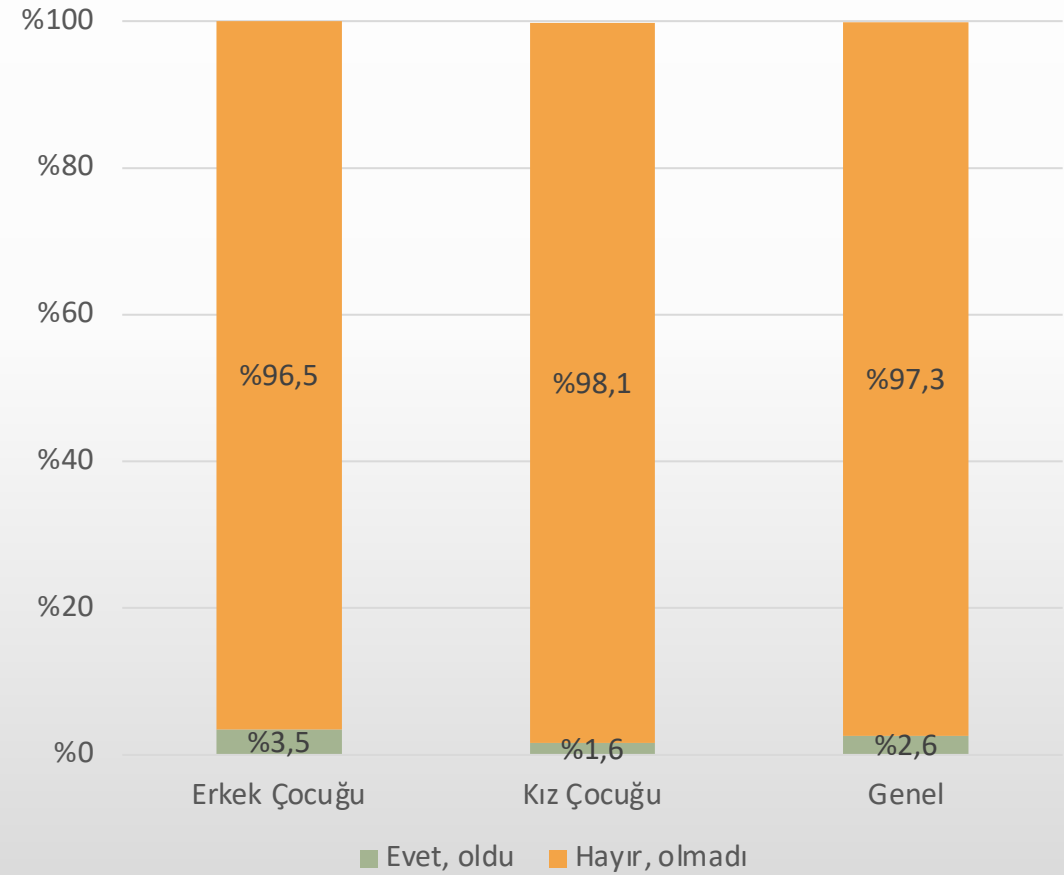
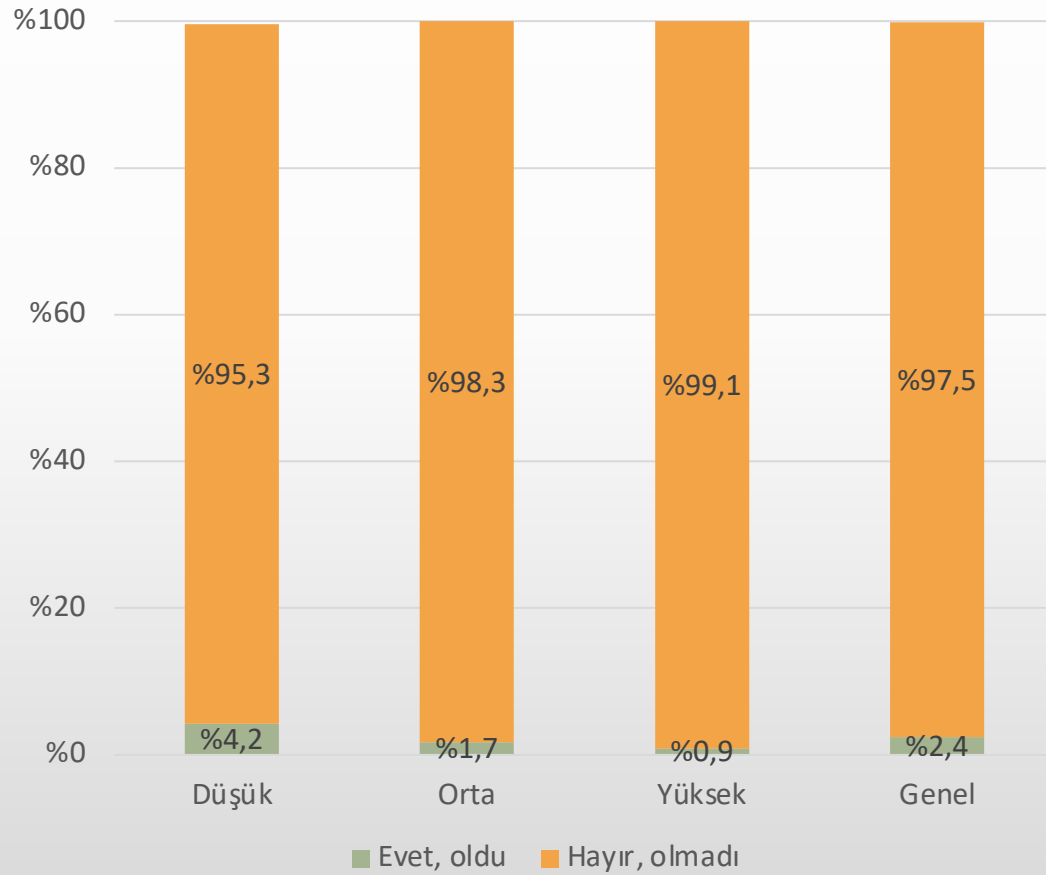
“Okula geç kalıyor musun?” ve Sosyoekonomik Statü

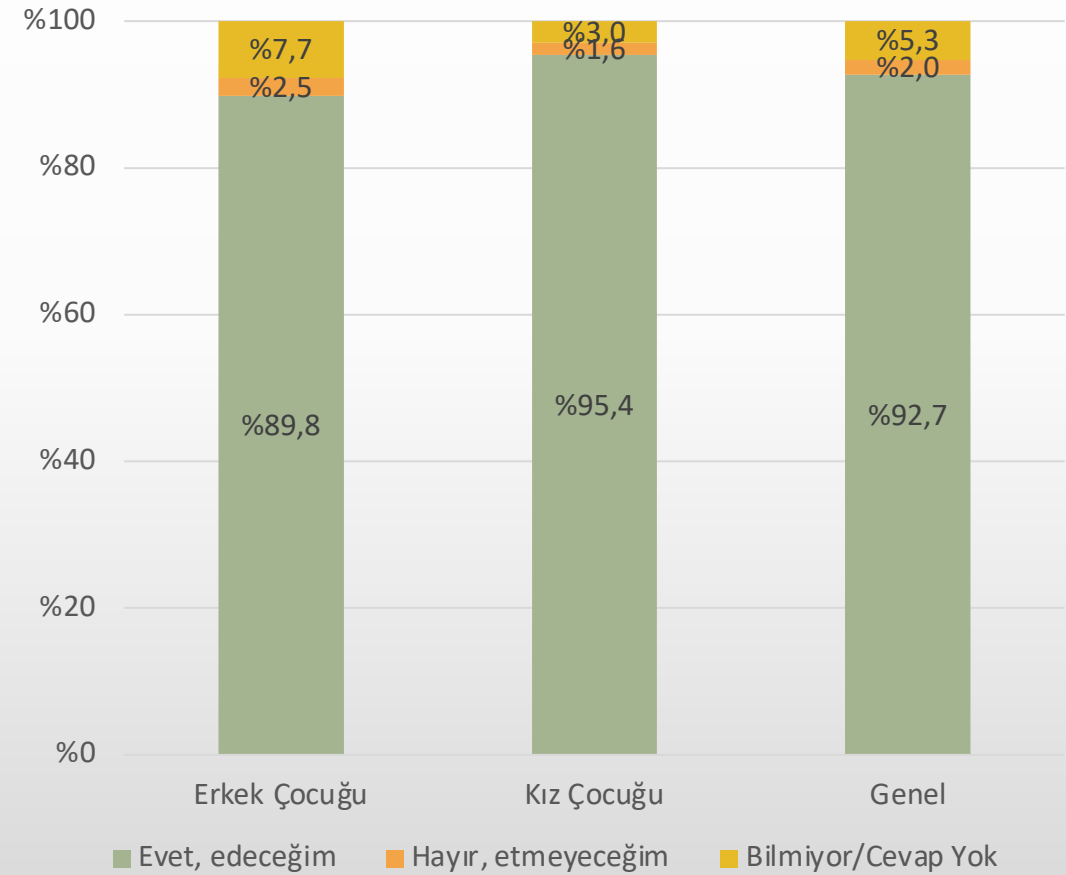
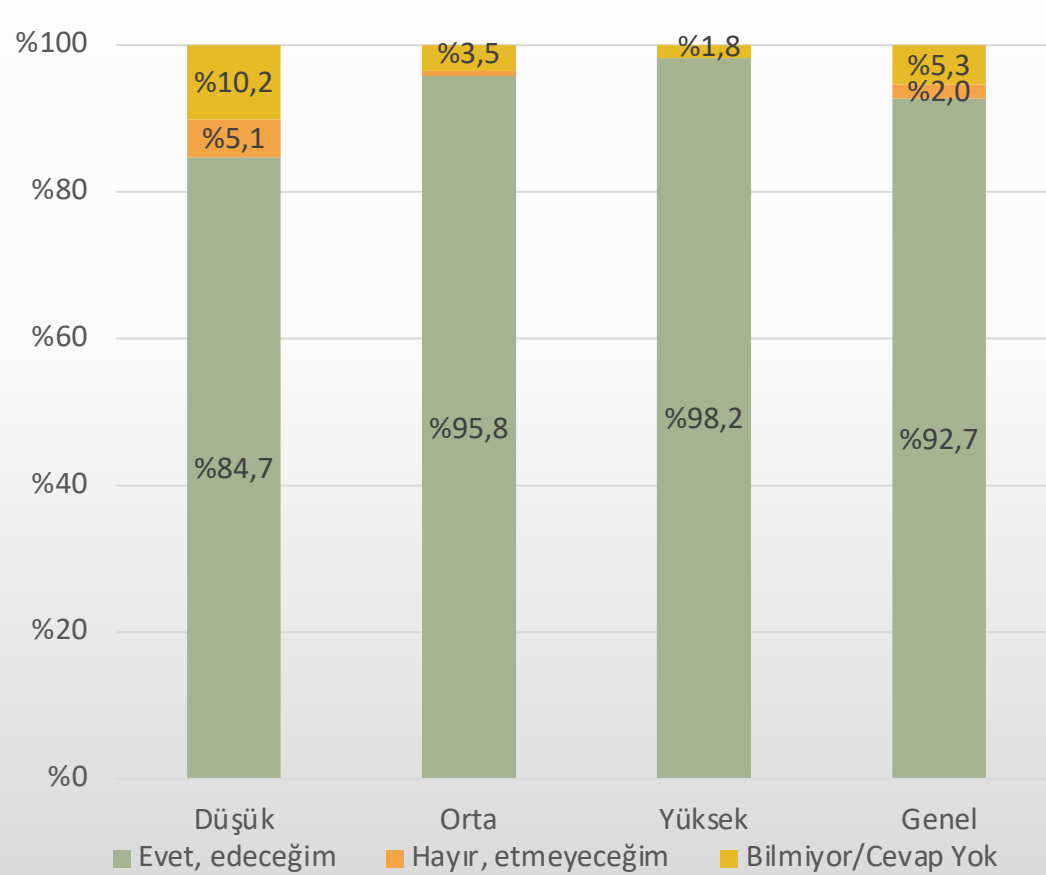
“Herhangi bir sebepten okulu bırakmak ister miydin?”

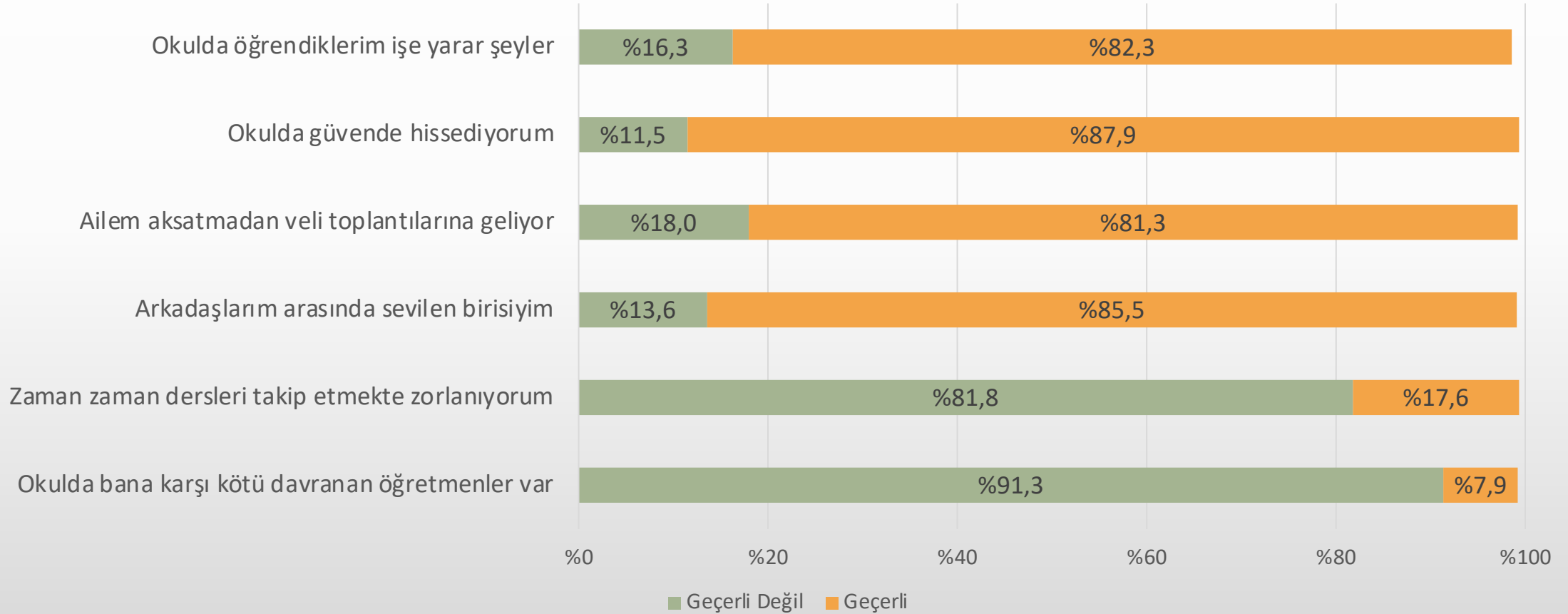
“Hiç sınıfta kaldığın oldu mu?”

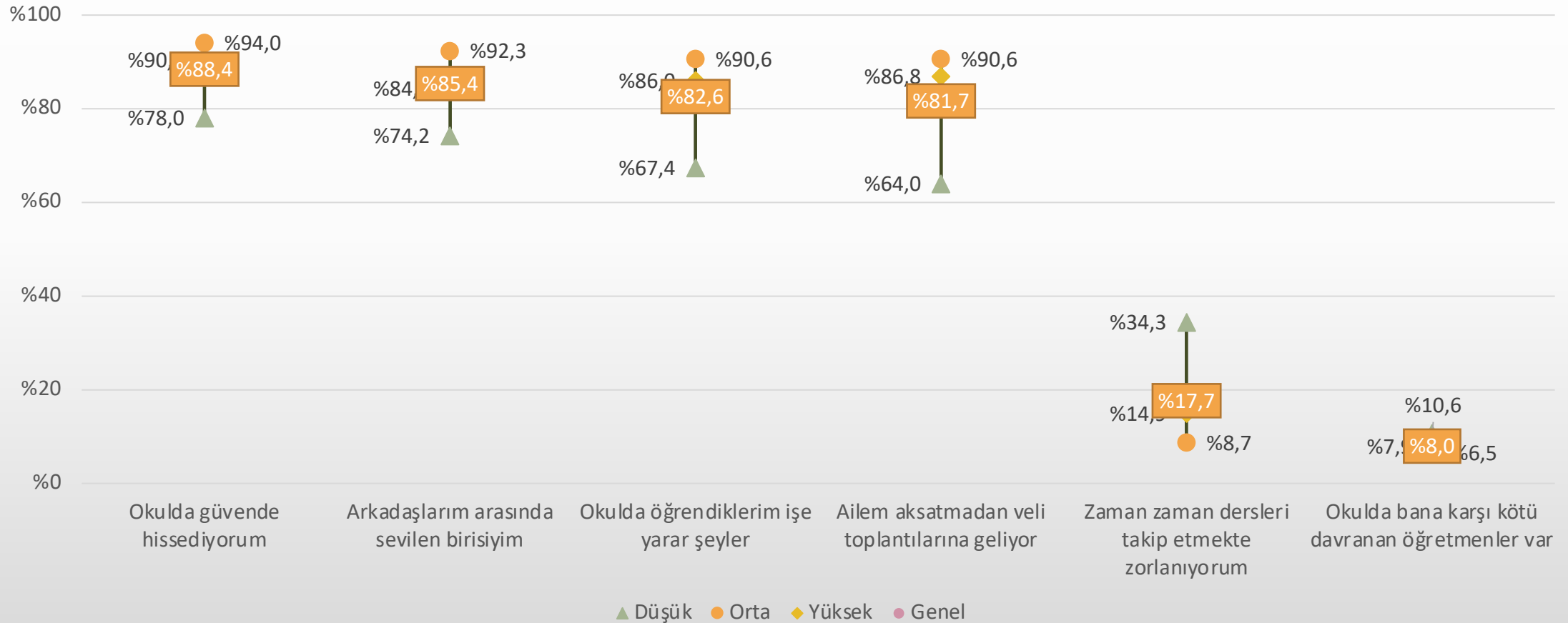
“Şu anda okuduğın okuldan mezun olunca okumaya devam edecek misin?”

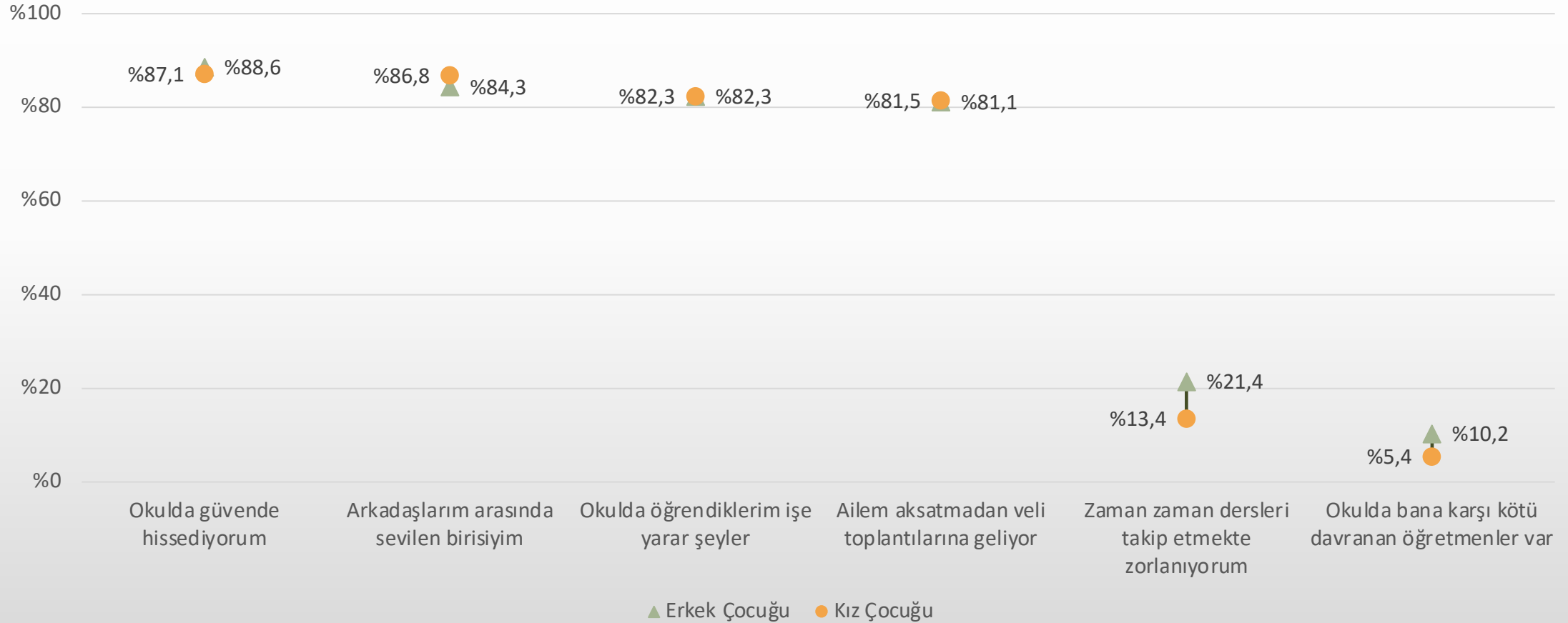
Çocuğın Okulda Deneyimi

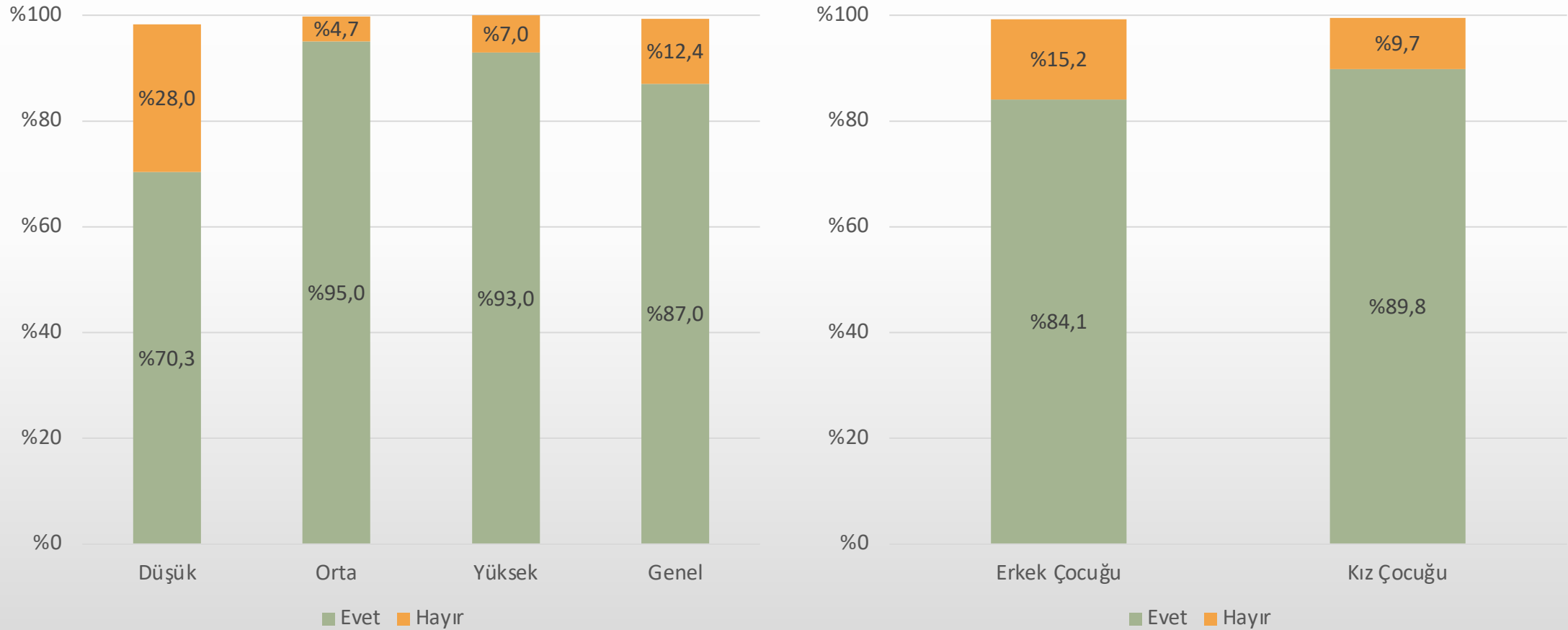
Çocuğun Okul Deneyimi ve Sosyoekonomik Statü ("Geçerli" Yanıtını Verenlerin Oranı)

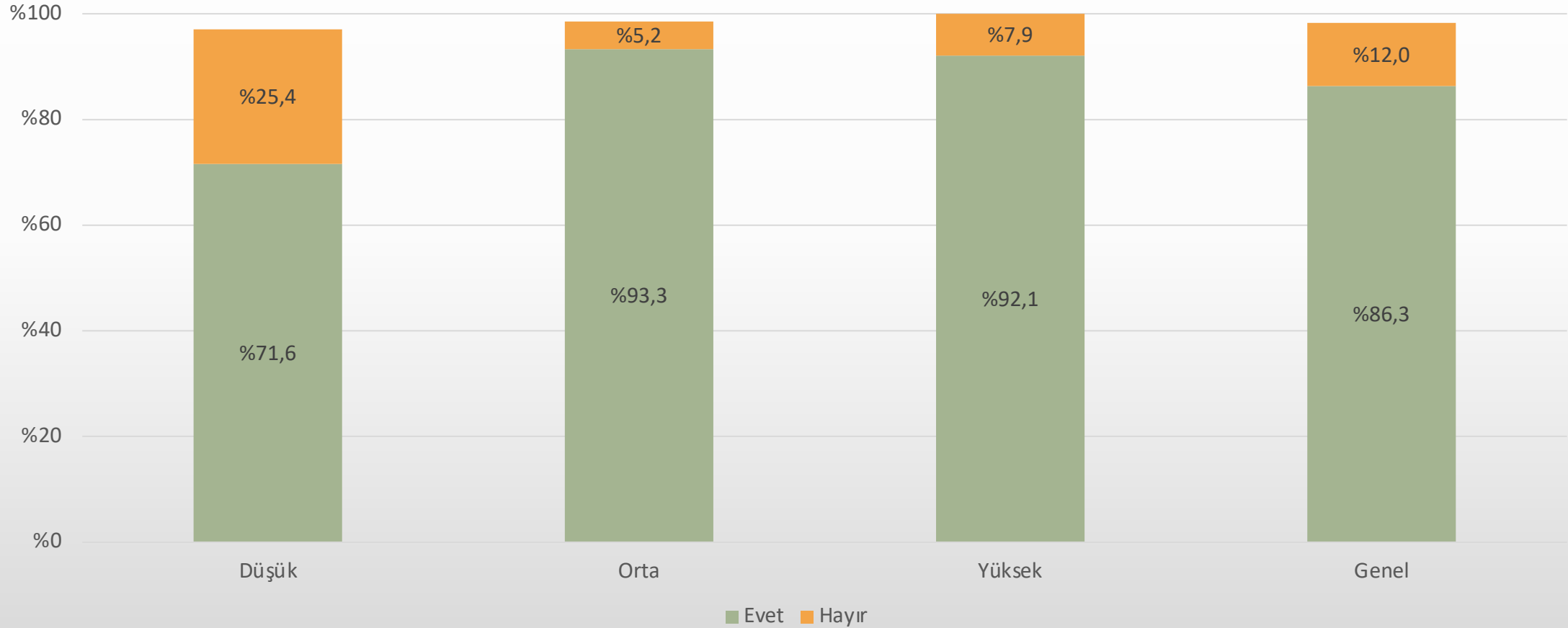
Okul Ortamı ve Cinsiyet ("Geçerli" Yanıtını Verenlerin Oranı)

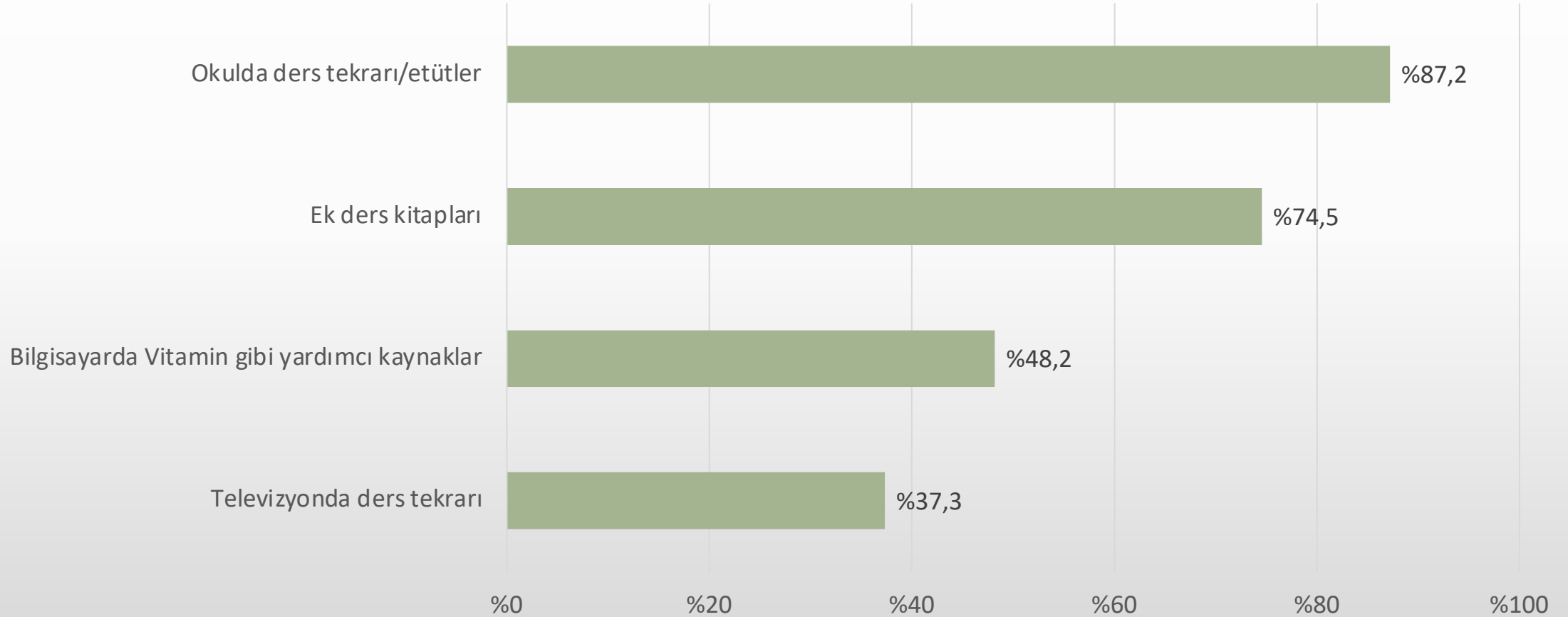
“Evde düzenli olarak ders çalışabiliyor musun?”, Sosyoekonomik Statü ve Cinsiyet

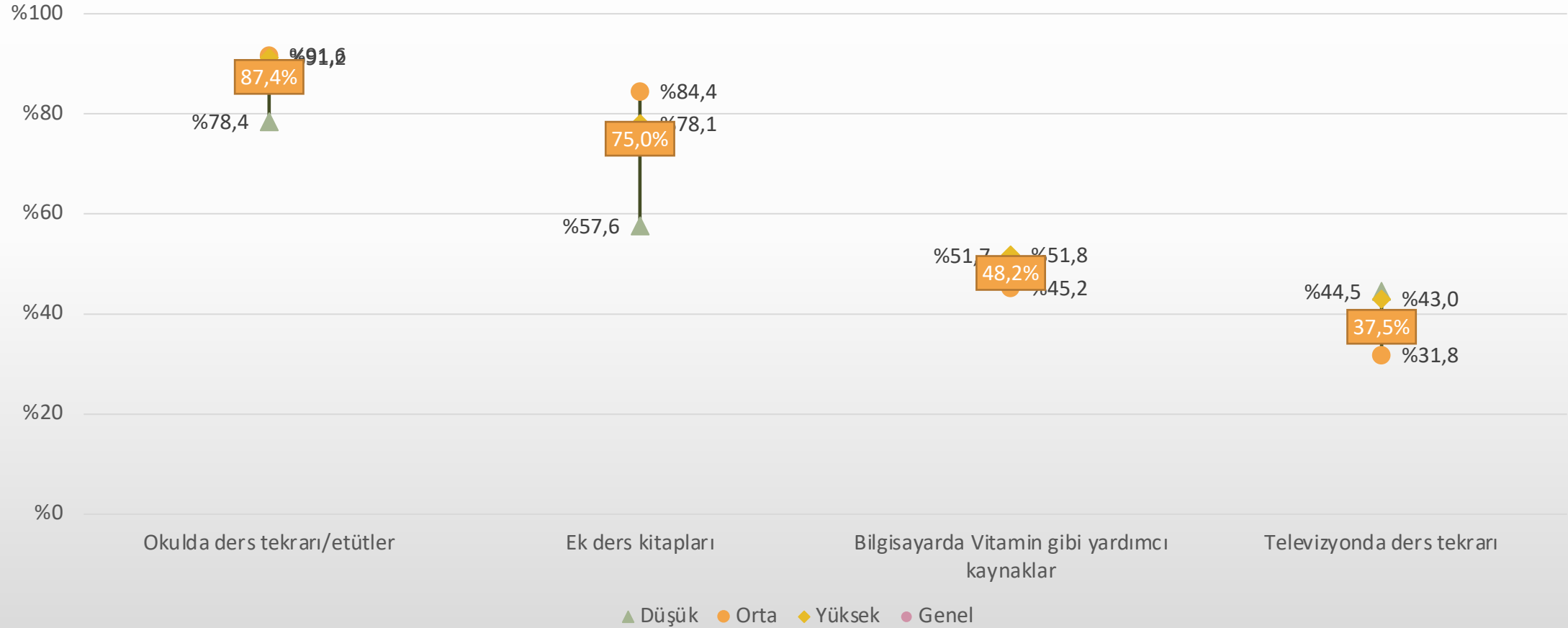
“Genel olarak düşündüğünde okulda derslerini öğrenebildiğini düşünüyor musun?” ve Sosyoekonomik Statü

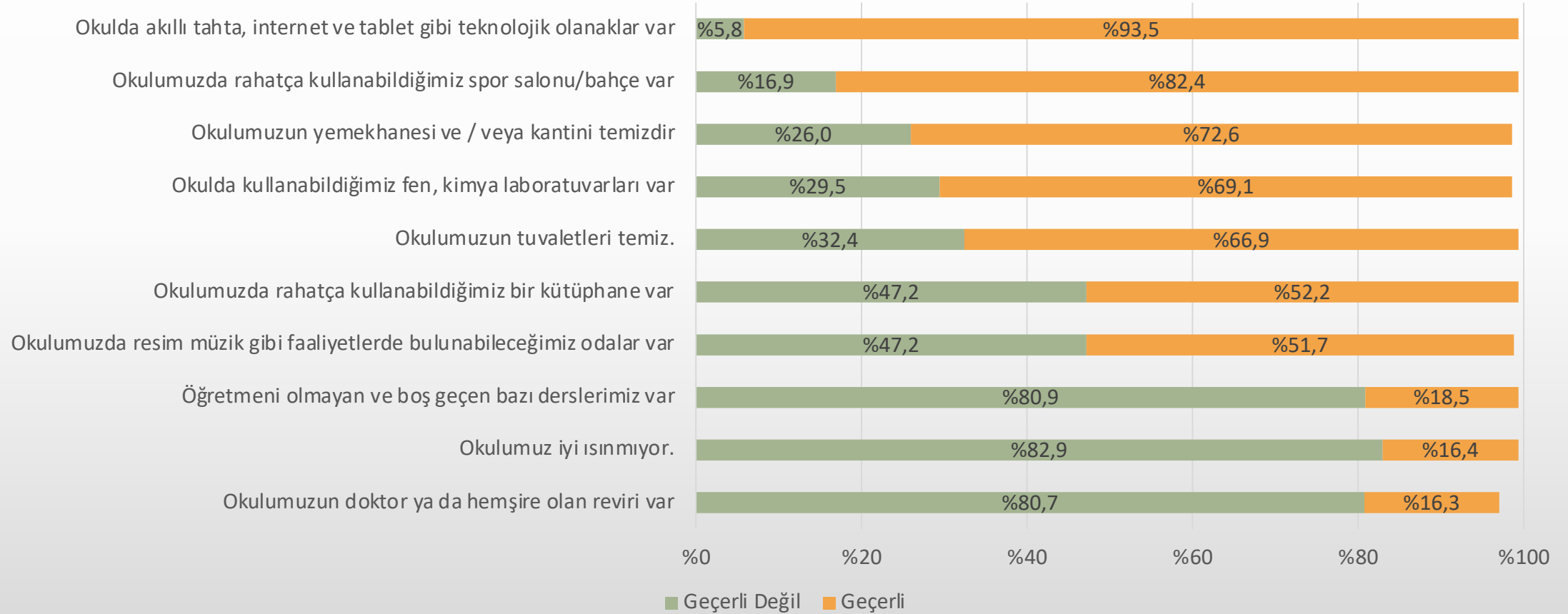
Derslere Yardımcı Olabilecek Ek Kaynaklar ("Yardımcı Olur" Yanıtlarının Oranı)

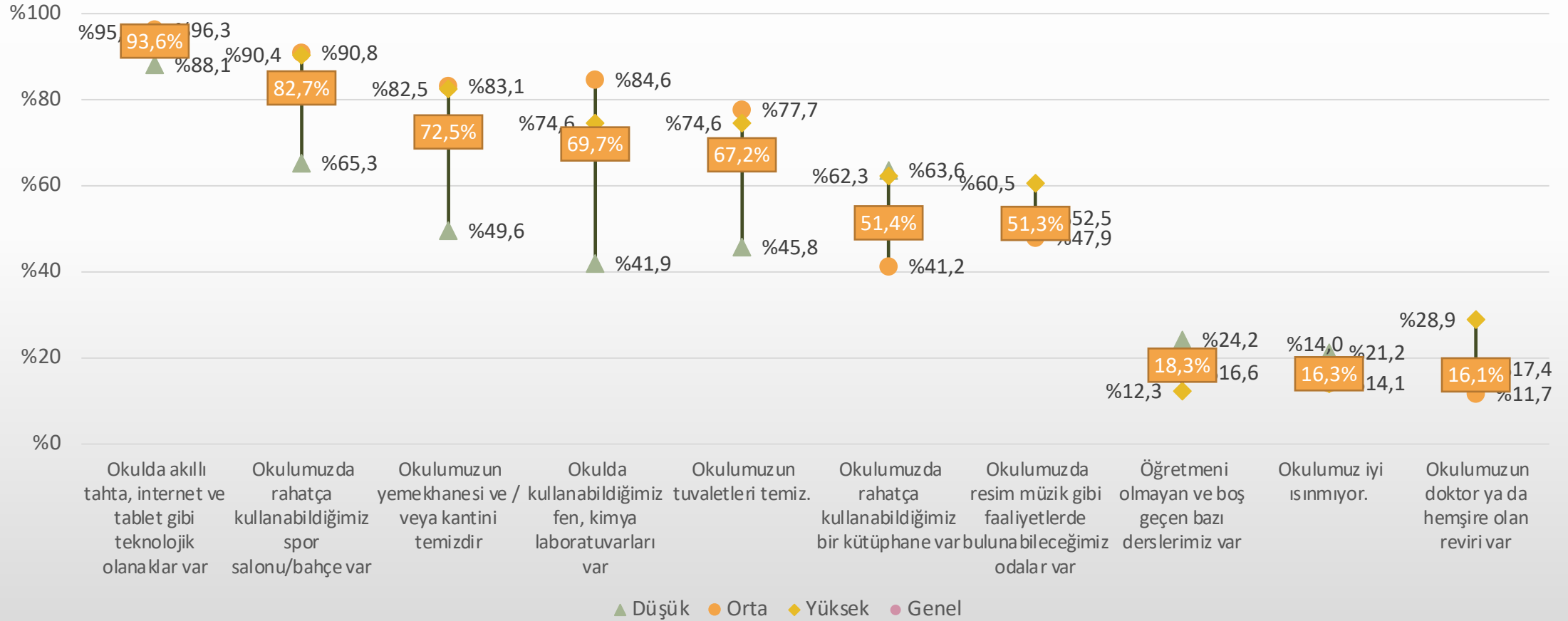
Derslere Yardımcı Olabilecek Ek Kaynaklar ve Sosyoekonomik Statü (“Yardımcı Olur” Yanıtını Verenlerin Oranı)

Okulun Sağladığı Olanaklar

Okulun Olanakları ve Sosyoekonomik Statü ("Var" Yanıtını Verenlerin Oranı)

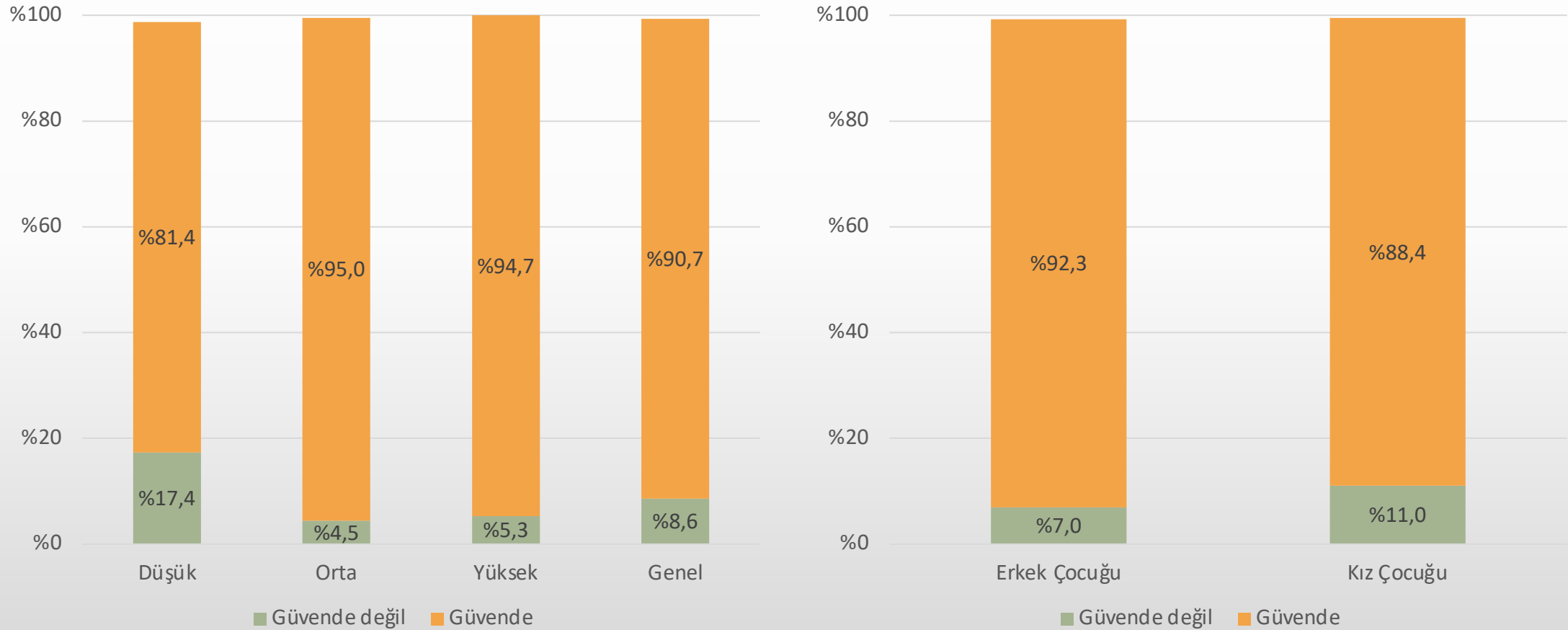
“Öğle yemeğini nerede yiyorsun?” (Yüzde)

	Tam Gün			Yarım Gün, Sabahçı			Yarım Gün, Öğlenci		
	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek
Okul yemekhanesinde	3.0	1.6	13.1	0.0	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0
Evden getiriyorum	46.5	22.3	13.1	21.3	11.9	19.0	28.9	7.4	0.0
Okul kantininde	41.4	73.4	67.2	19.1	29.4	21.4	15.6	14.8	36.4
Dışarıdan alıyorum	5.1	0.5	3.3	5.6	1.3	0.0	2.2	5.6	9.1
Evde yiyorum	2.0	1.1	1.6	31.5	48.8	47.6	33.3	68.5	45.5
Diğer	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Yemiyorum	0.0	0.0	1.6	21.3	6.3	11.9	20.0	3.7	9.1

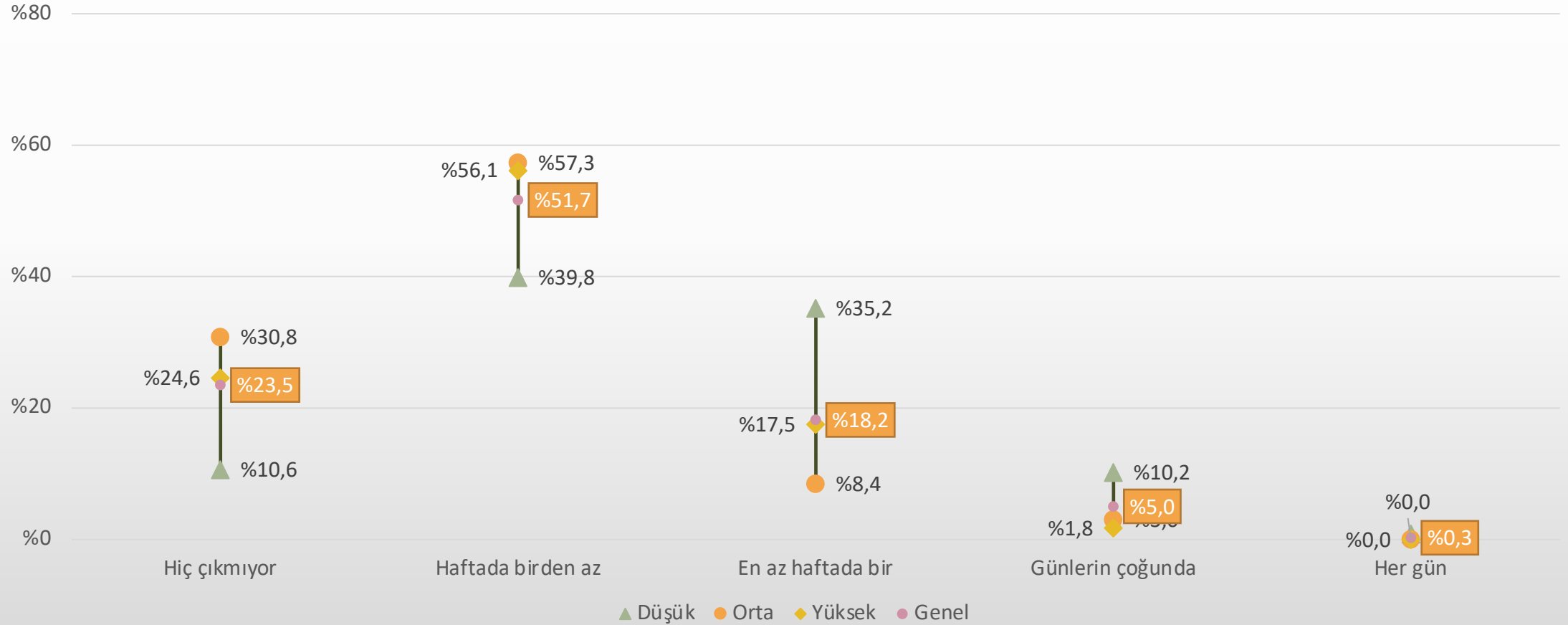
Okula Erişimde En Sık Kullanılan Araçlar ve Sosyoekonomik Statü (Belirtenlerin Oranı)

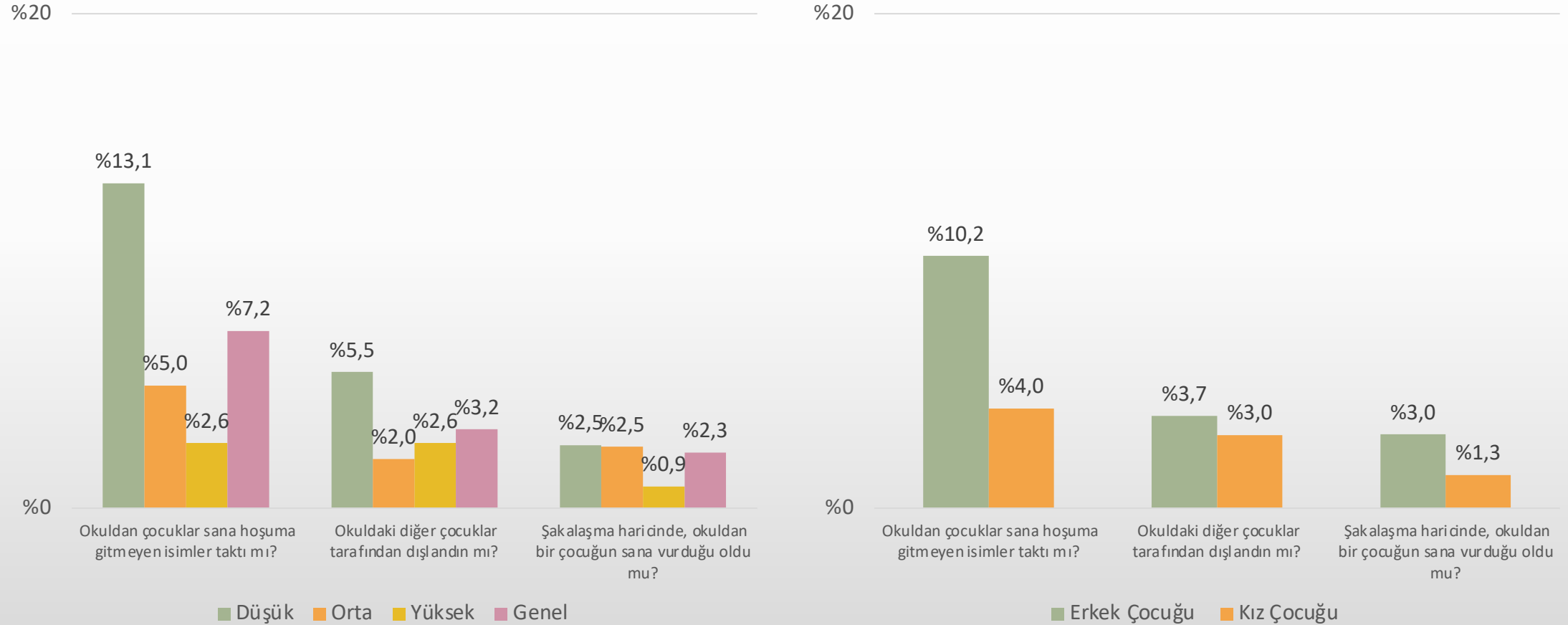
“Okula giderken kendini ne kadar güvende hissediyorsun?”, Sosyoekonomik Statü ve Cinsiyet

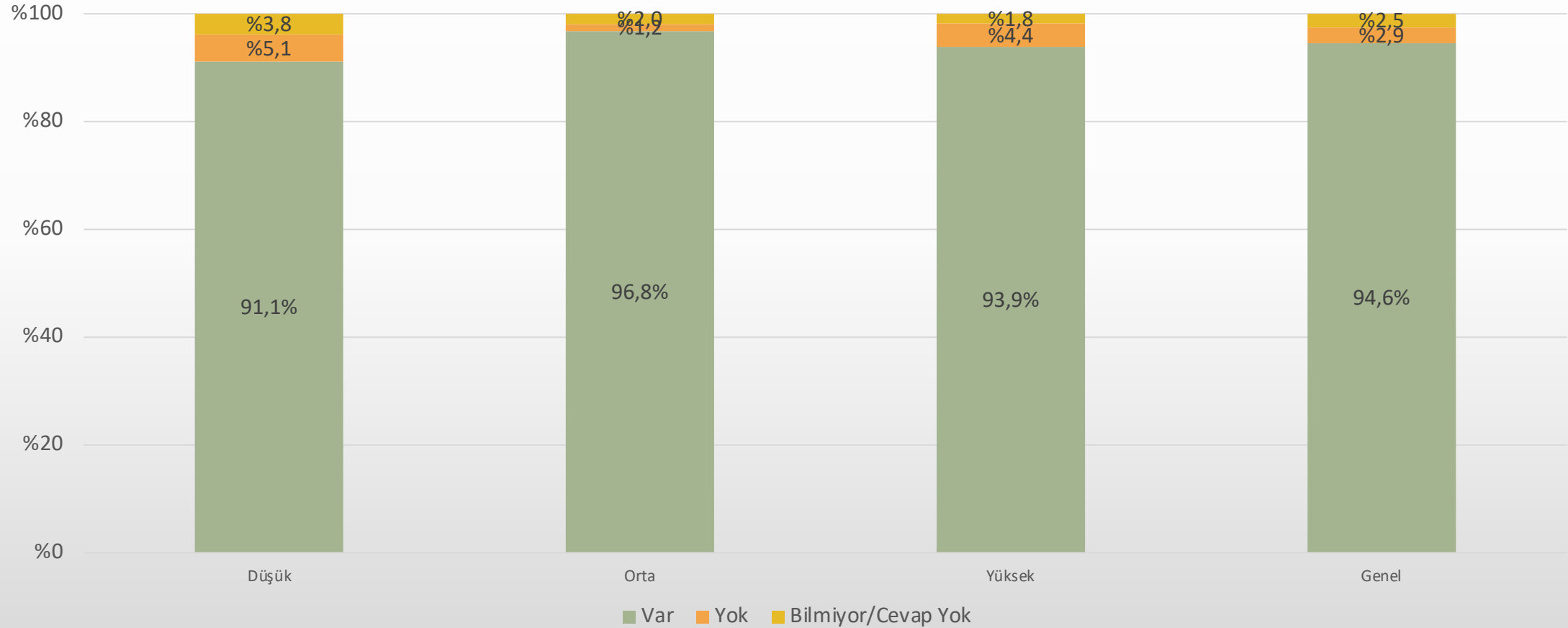
“Okuduğın okulda öğrenciler arasında ne sıklıkta kavga çıkıyor?”

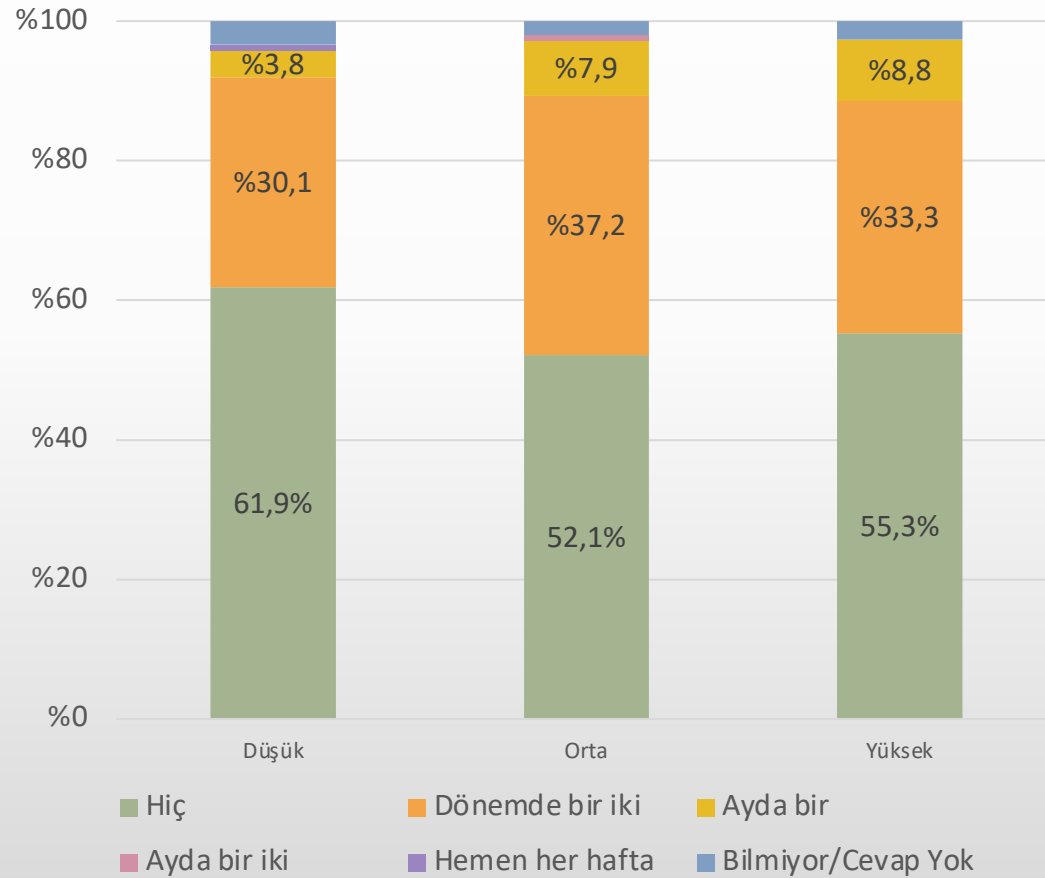
Okulda Karşılaşılan Zorbalık, Sosyoekonomik Statü ve Cinsiyet (“Başıma Geldi” Yanıtının Oranı)

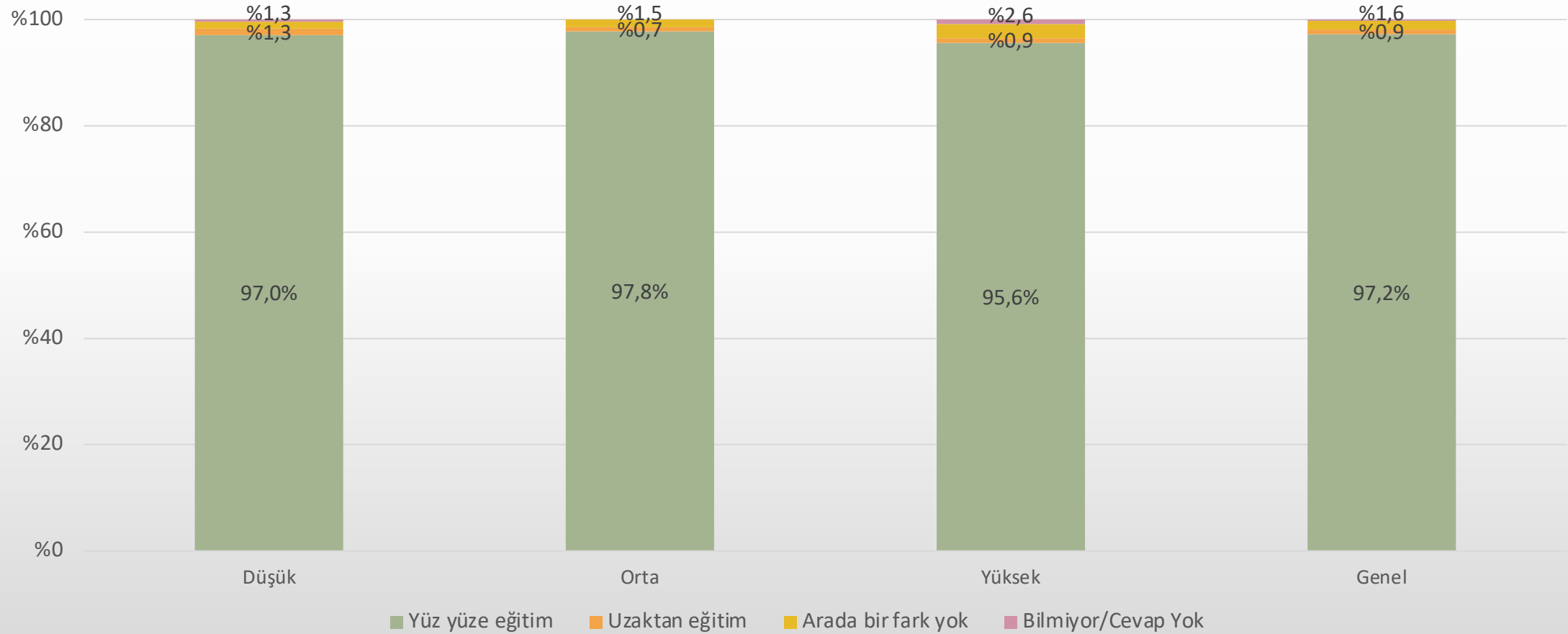
Okuldaki Rehberlik Hizmetleri ve Sosyoekonomik Statü

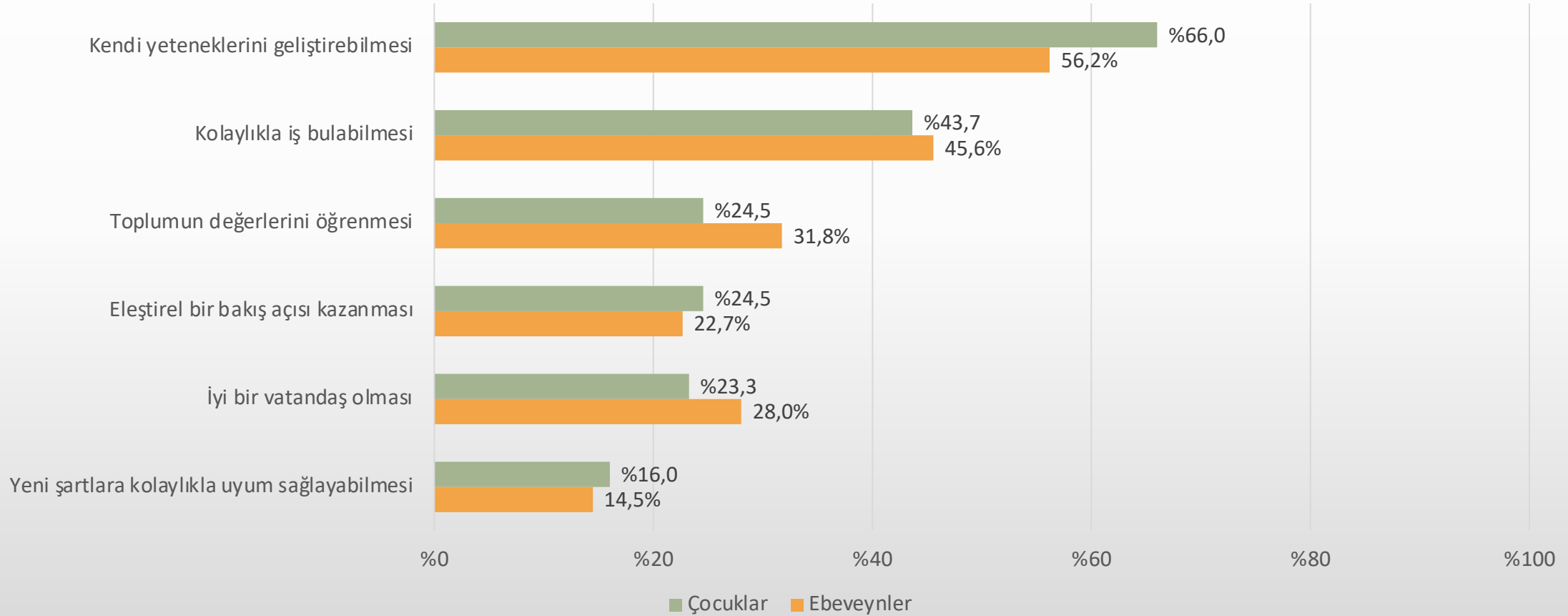
Okuldaki Rehberlik Öğretmeniyle Görüşme Sıklığı ve Sosyoekonomik Statü/Okulun Yapısı

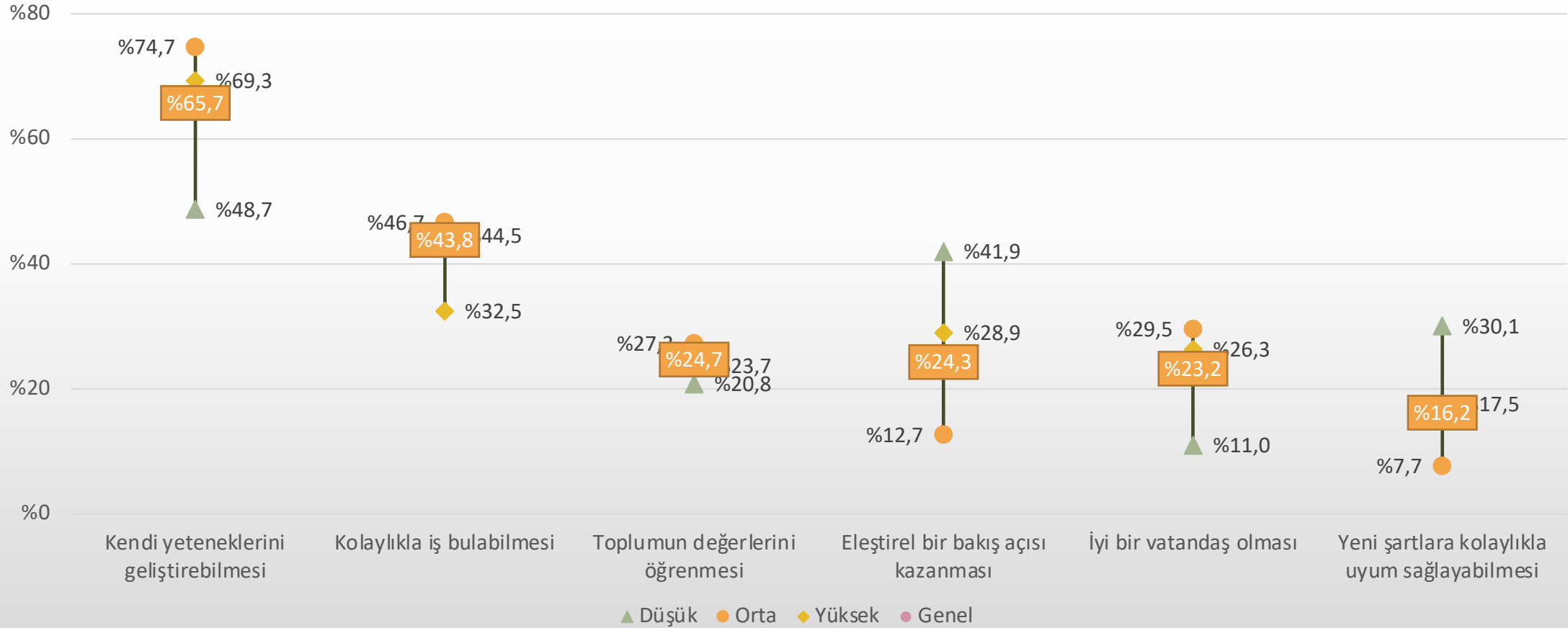
Okuldaki Eğitimde Yöntem Tercihi ve Sosyoekonomik Statü

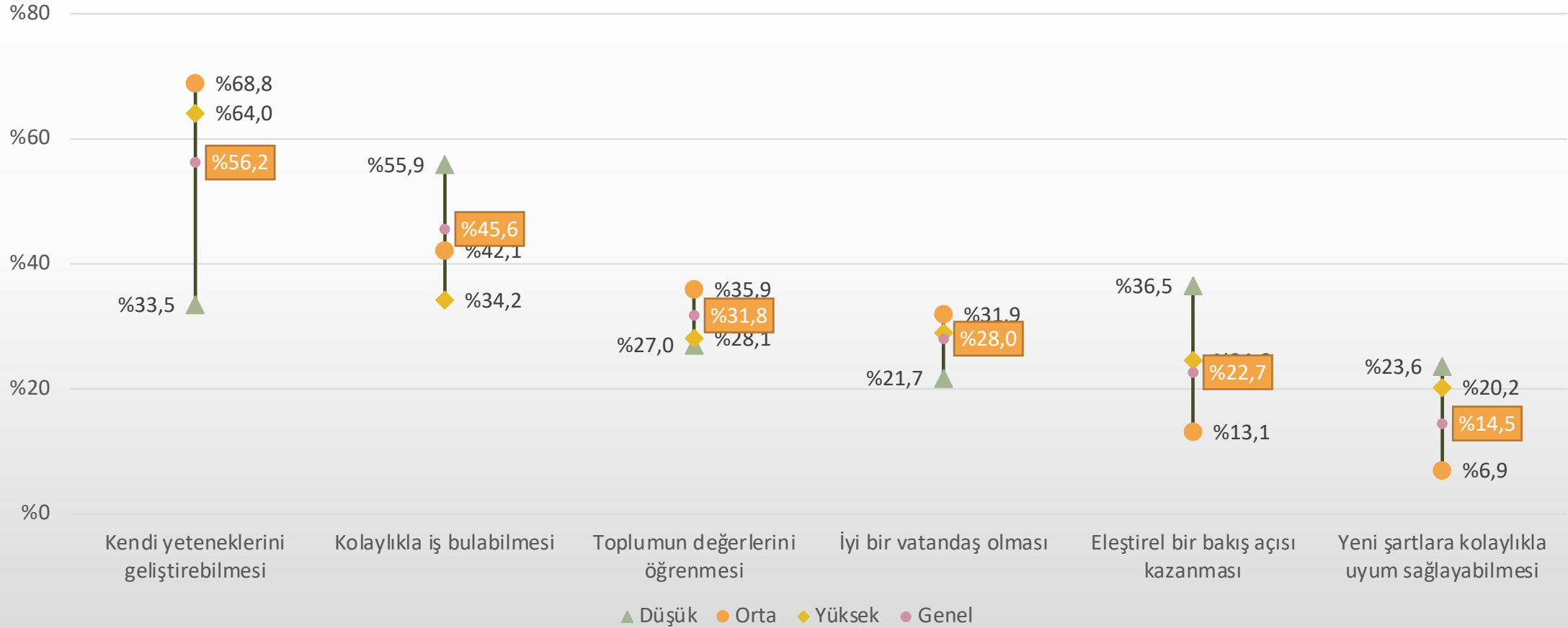
Okulda Verilen Eğitimin Amaçları (İki Yanıt)

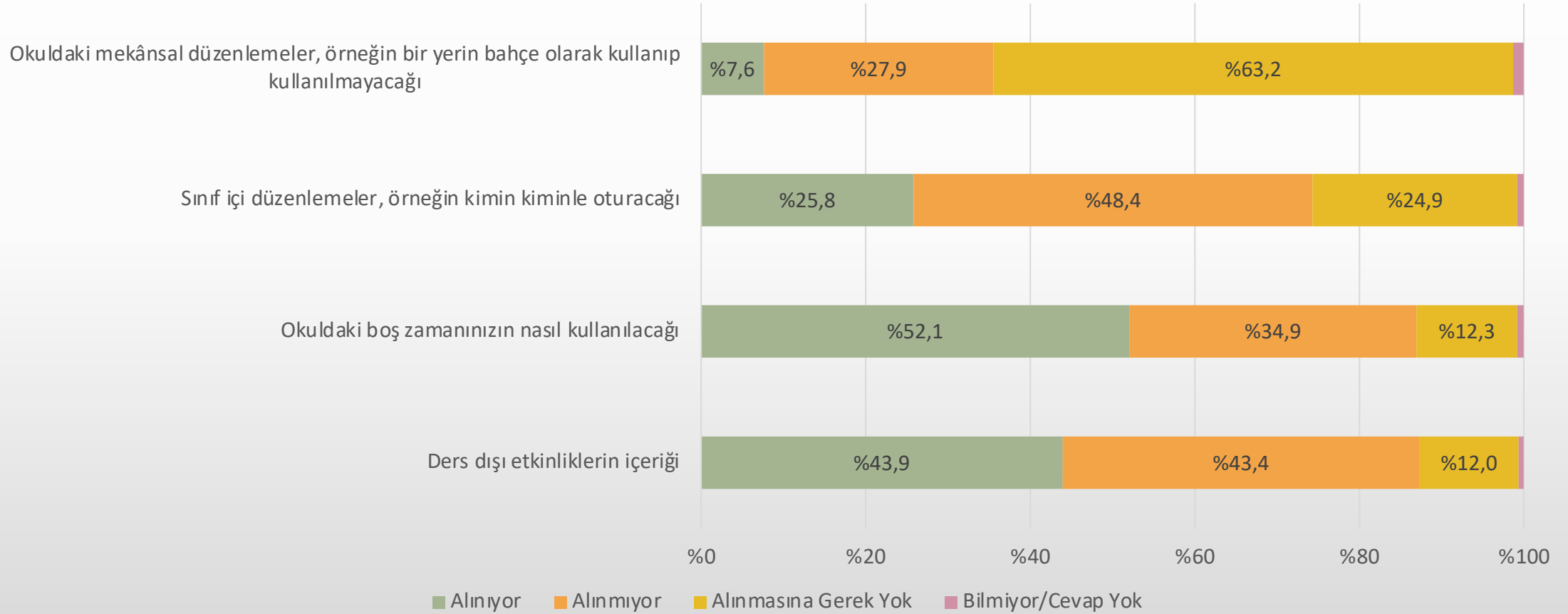
Okulda Verilen Eğitimin Amaçları ve Sosyoekonomik Statü (İki Yanıt, Çocuklar)

Okulda Verilen Eğitimin Amaçları ve Sosyoekonomik Statü (İki Yanıt, Ebeveynler)

Okulda Kararlara Katılım

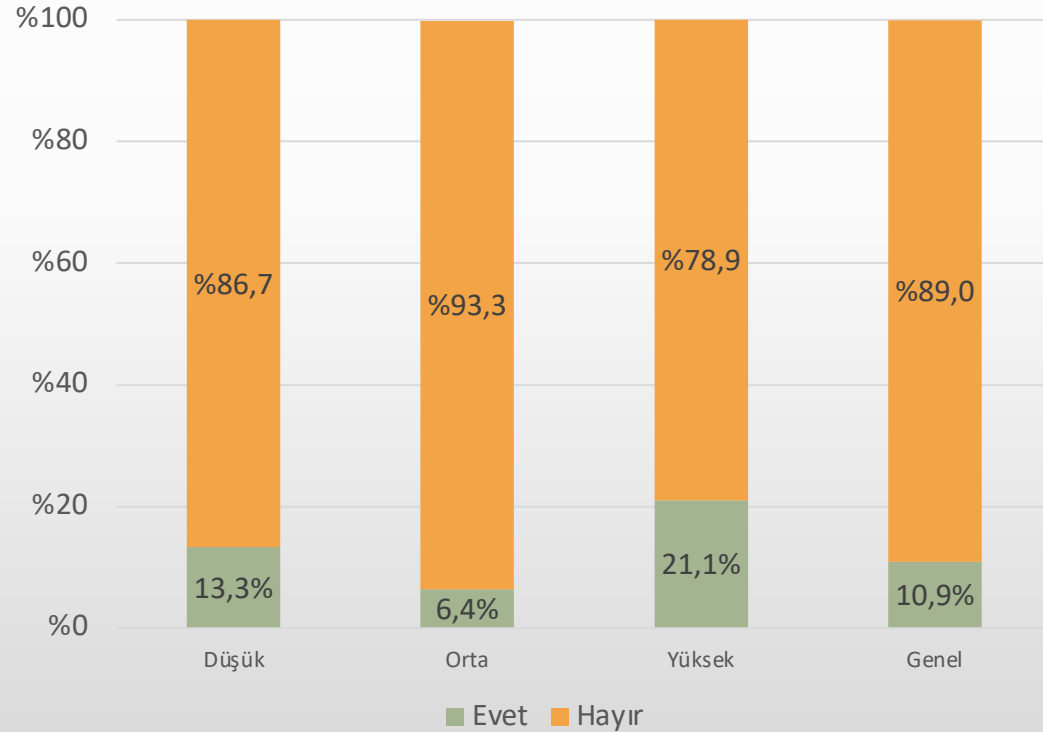

Okulda Kararlara Katılım ve Sosyoekonomik Statü (Yüzde)

	Düşük			Orta			Yüksek		
	Alınıyor	Alınmıyor	Alınmasına Gerek Yok	Alınıyor	Alınmıyor	Alınmasına Gerek Yok	Alınıyor	Alınmıyor	Alınmasına Gerek Yok
Ders dışı etkinliklerin içeriği	19.5	57.2	22.0	58.3	36.7	4.5	48.2	36.8	14.9
Okuldaki boş zamanınızın nasıl kullanılacağı	23.7	51.7	23.3	66.7	27.3	5.2	63.2	22.8	14.0
Sınıf içi düzenlemeler, örneğin kimin kiminle oturacağı	18.6	35.2	44.9	29.0	57.8	12.4	28.9	46.5	24.6
Okuldaki mekânsal düzenlemeler, örneğin bir yerin bahçe olarak kullanıp kullanılmayacağı	8.9	33.1	55.9	4.5	26.8	67.7	14.9	20.2	64.0

Okul Haricinde Dersaneye Gitme ve Sosyoekonomik Statü- Nereden Ders Alınıyor?

Dersaneye Gitme Oranları

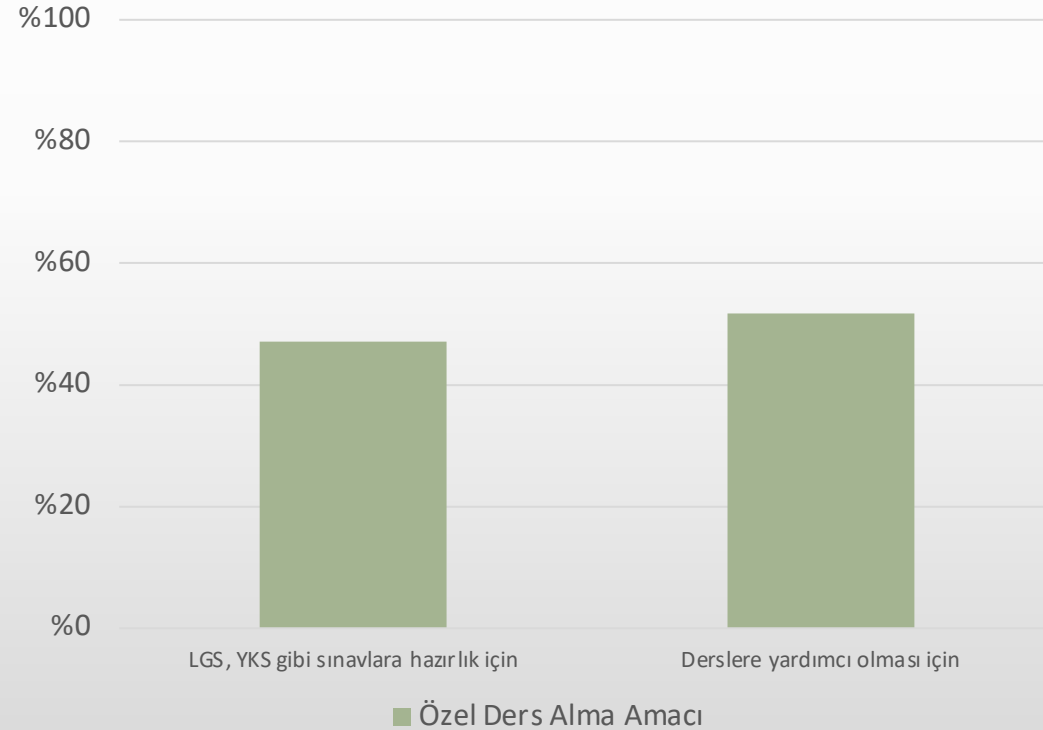

“Nereden Ders Alınıyor?”

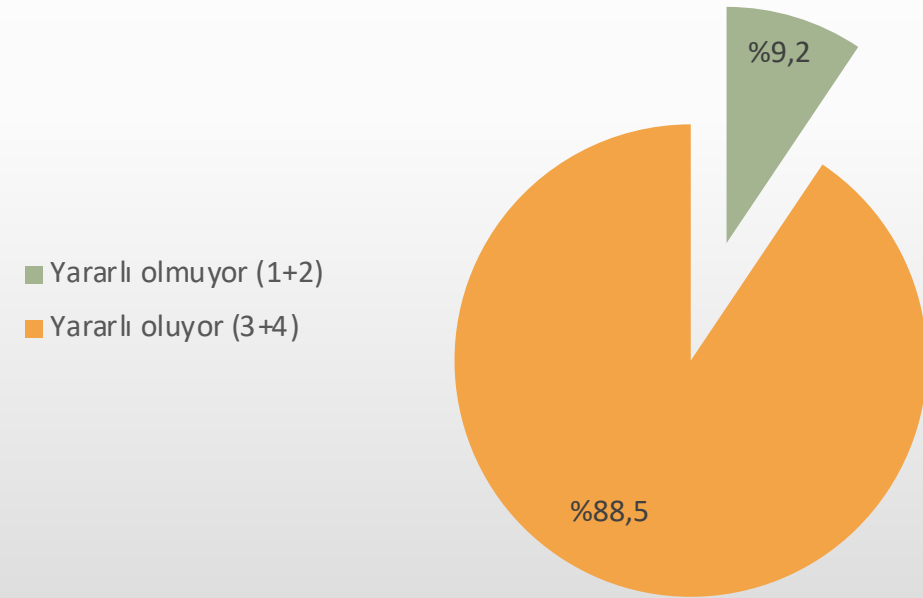

Okul Haricinde Dersaneye Gitme Özel Ders Yararlı mı?

Dersaneye Gitme Sebepleri

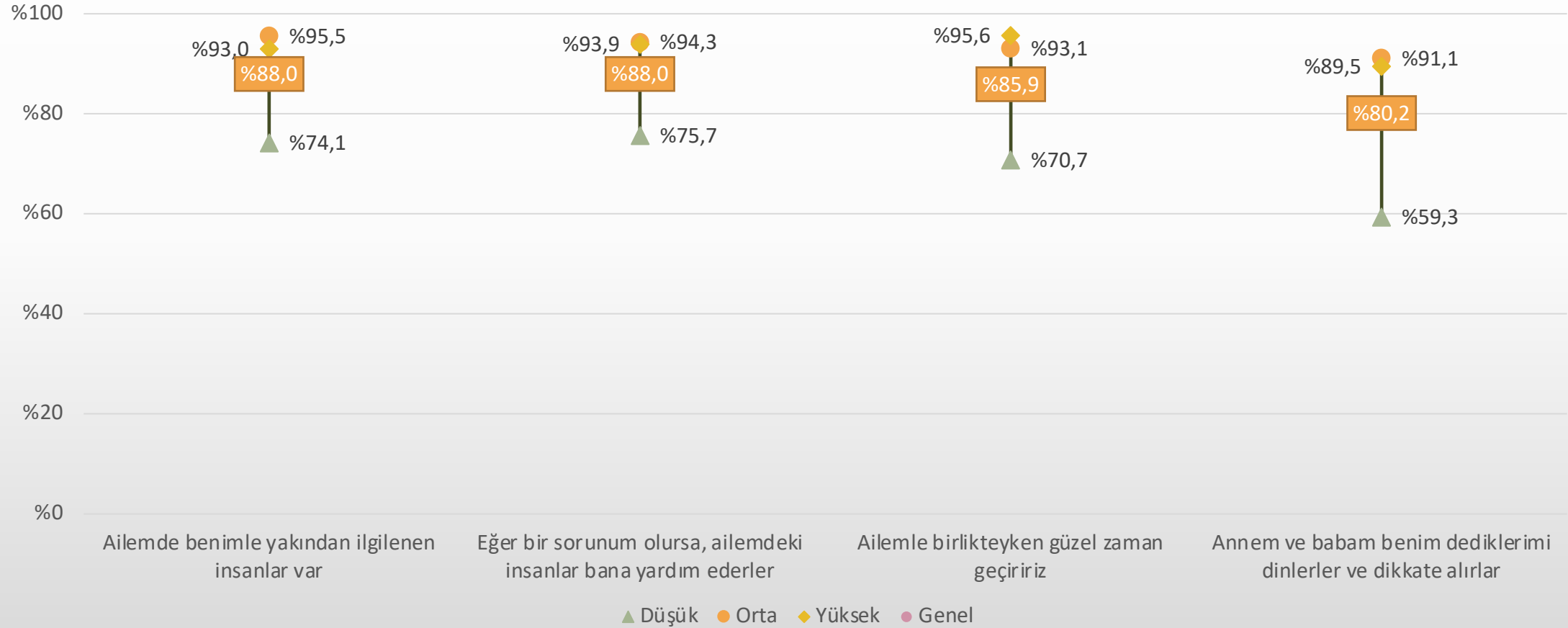

Özel Ders Yararlı Oluyor mu?

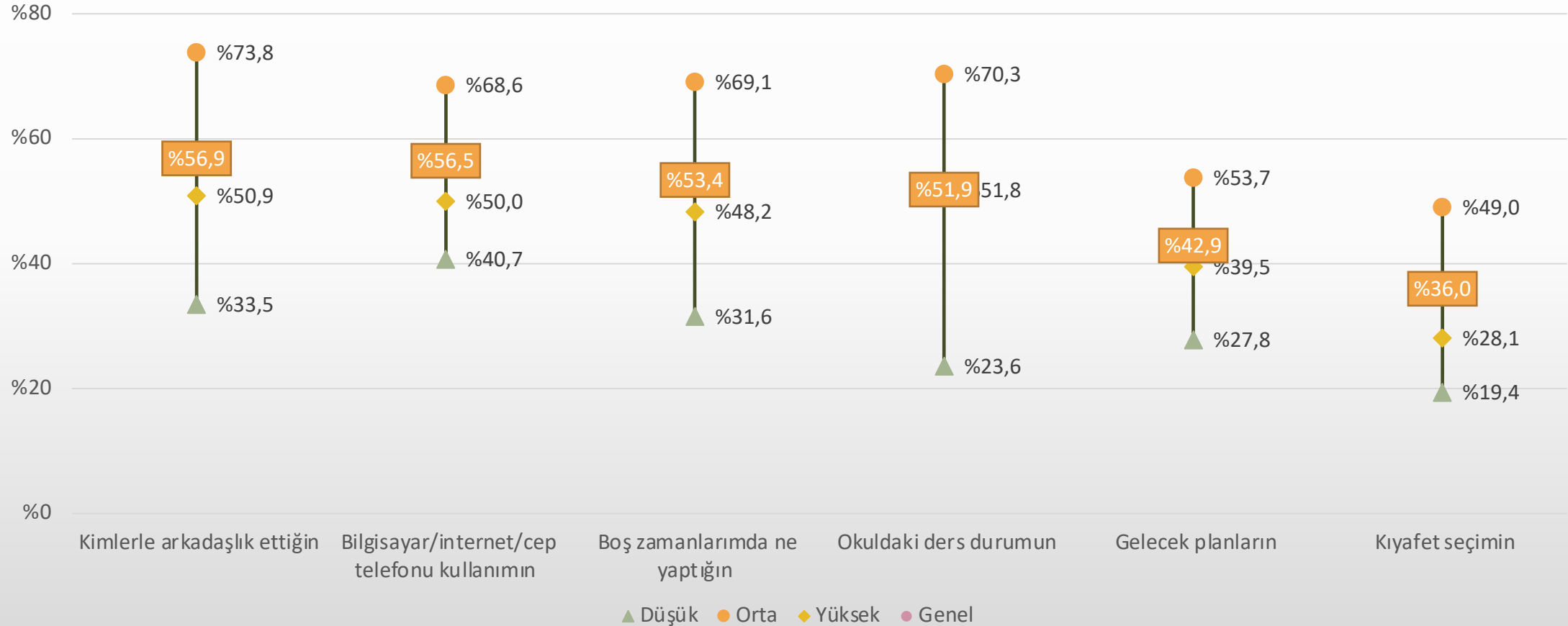

İlişkiler

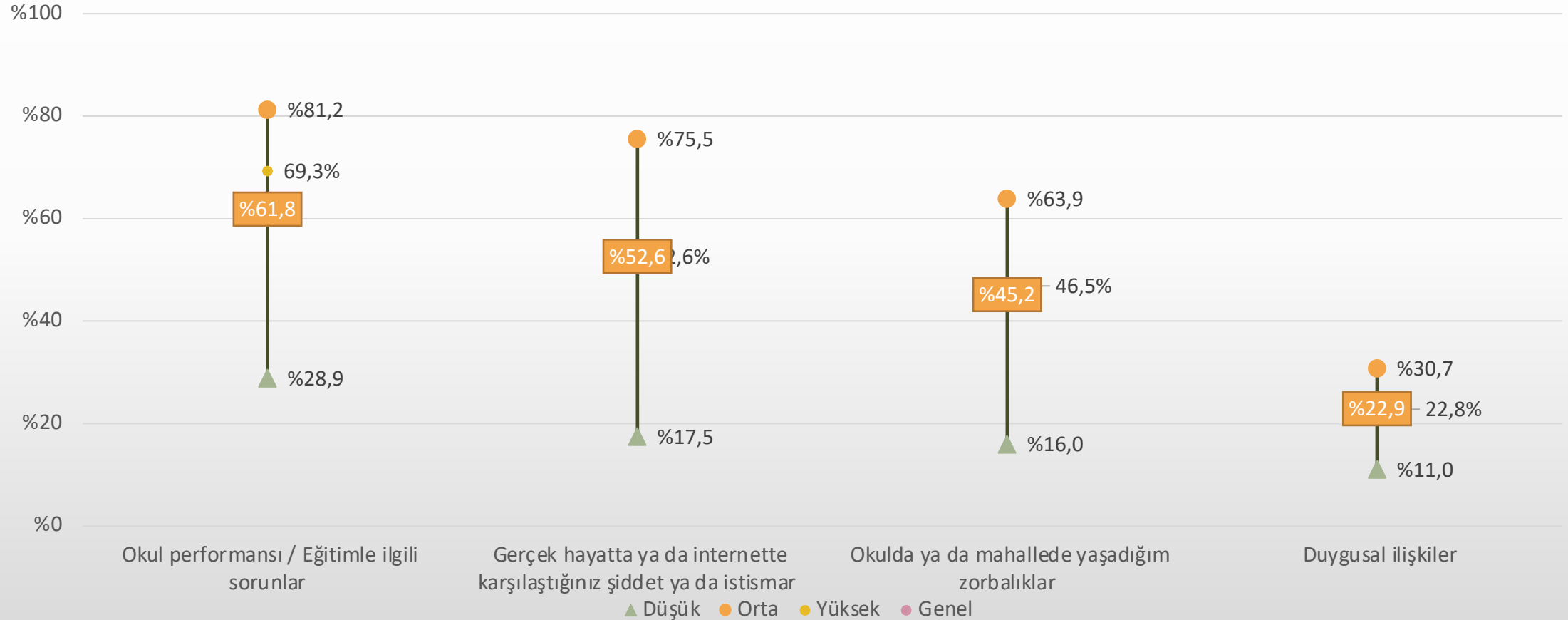
Aileyle İlişkiler ve Sosyoekonomik Statü ("Katılıyorum" Yanıtı Verenlerin Oranı)

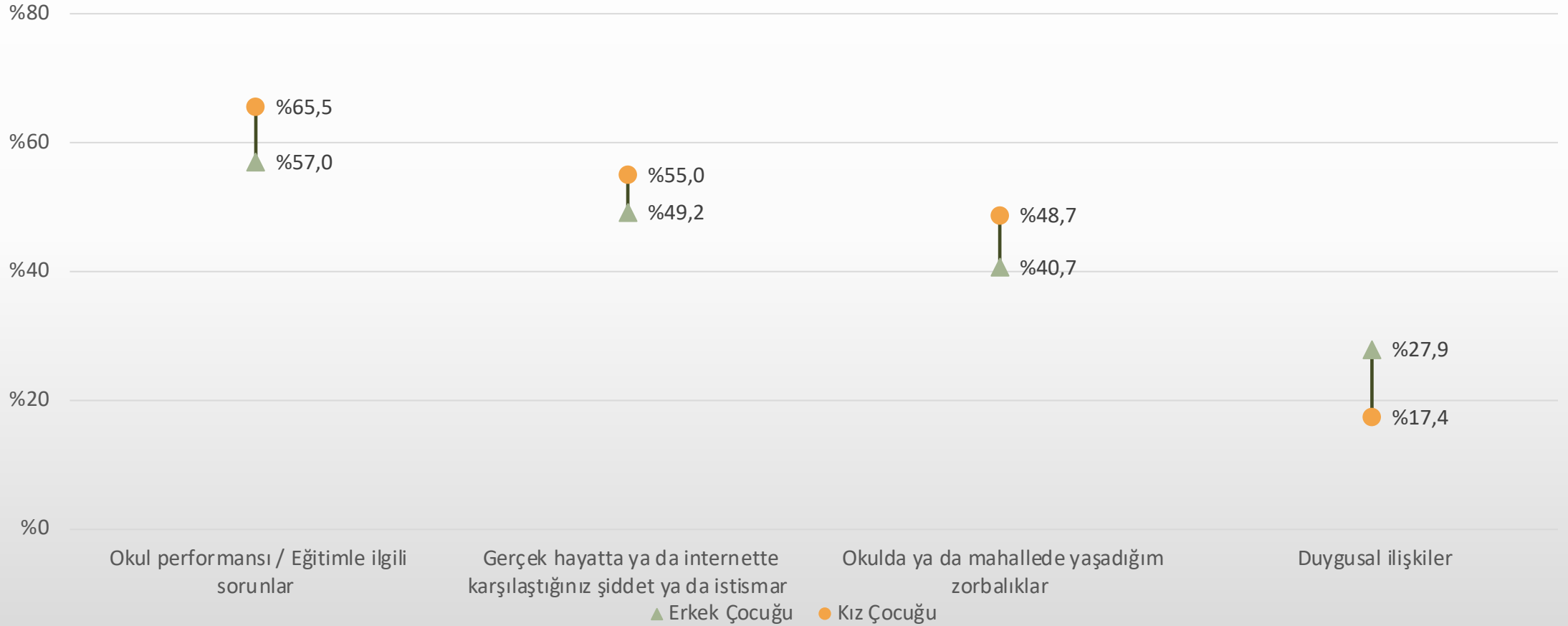
Aileyle Fikir Ayrılığı Yaşama ve Sosyoekonomik Statü (“Sık sık/Sürekli” Yanıtı Verenlerin Oranı)

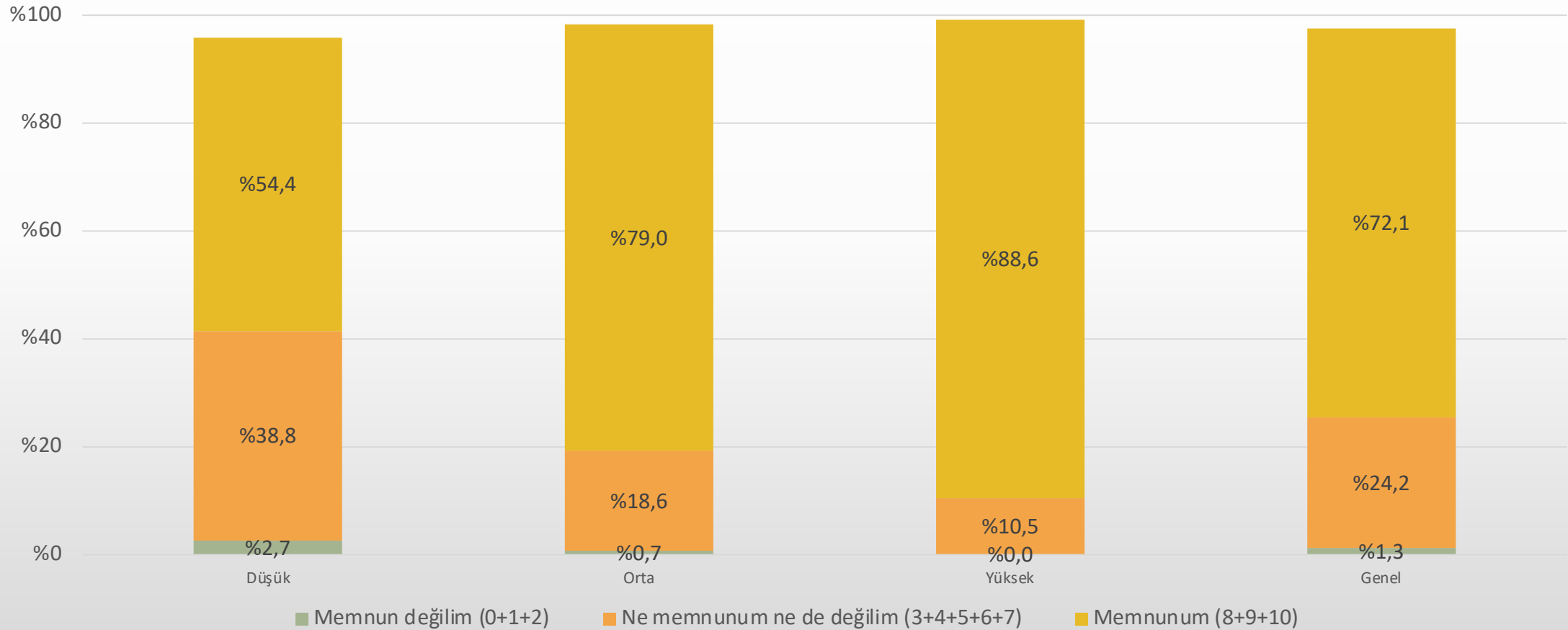
Aileyle Rahatça Diyalog Kurabilme ve Sosyoekonomik Statü (“Sık sık/Sürekli” Yanıtı Verenlerin Oranı)

Aileyle Rahatça Diyalog Kurabilme ve Cinsiyet ("Sık sık/Sürekli" Yanıtı Verenlerin Oranı)

Çocuğun Birlikte Yaşadığı İnsanlardan Memnuniyeti ve Sosyoekonomik Statü

Ev İşlerine Katılım ve Ailelerin Sosyoekonomik Statüsü ("Her gün ve Haftada Birkaç Gün" yanıtlarının yüzdesi)

	Düşük	Orta	Yüksek	Genel
Bulaşık yıkar mısın?	9.5	3.7	1.8	5.4
Yemek yapar mısın?	2.7	0.5	0.9	1.3
Kahvaltını hazırlar mısın?	22.4	15.6	15.8	17.9
Kendi yatağını toplar mısın?	64.3	78.5	70.2	72.5
Evi temizler misin?	11.0	3.0	0.9	5.4
Sofrayı kurar veya toplar mısın?	44.9	19.6	29.8	29.6
Evin alışverişini yapar mısın?	28.5	7.7	6.1	14.5
Evdeki yaşlılara bakar mısın?	1.9	1.0	0.0	1.2
Kardeşlerine bakar mısın?	34.2	12.1	21.1	20.9

Ev İşlerine Katılım ve Cinsiyet (“Her gün ve Haftada Birkaç Gün” yanıtlarının yüzdesi)

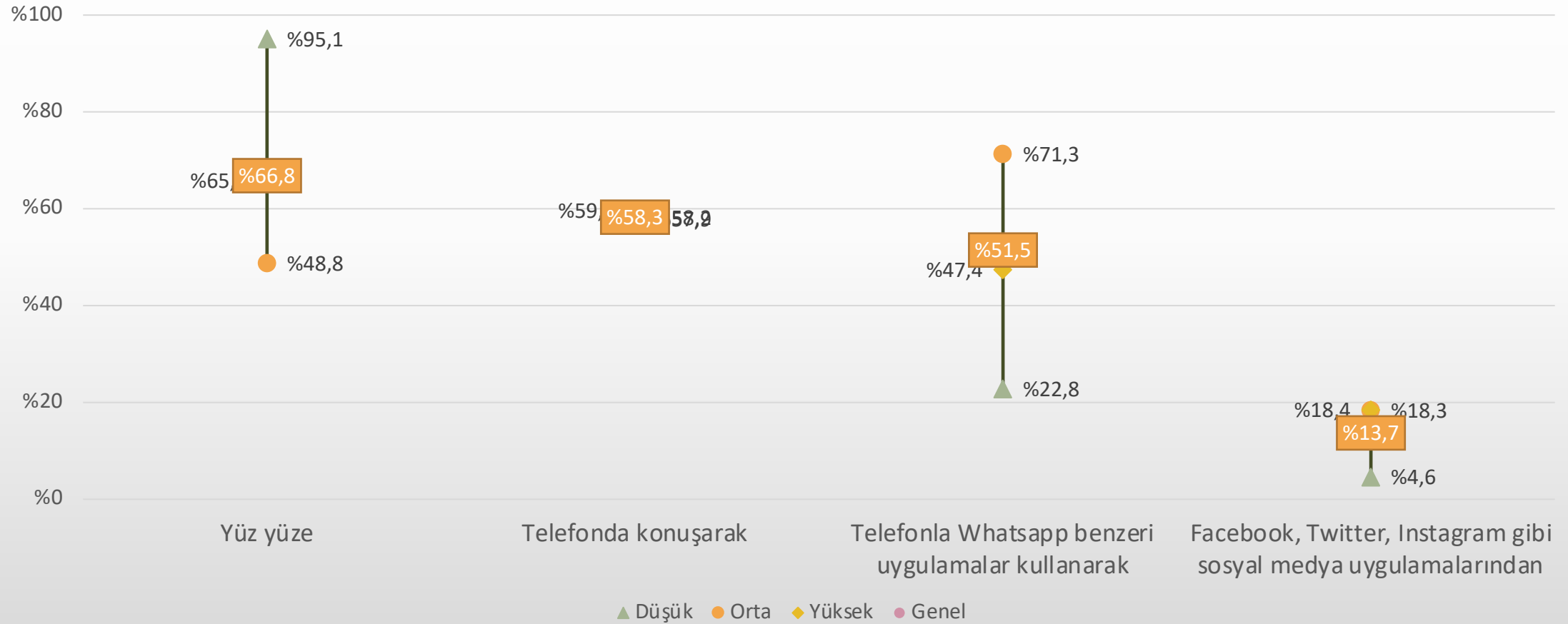
	Erkek Çocuğu	Kız Çocuğu
Bulaşık yıkar mısın?	0.9	11.6
Yemek yapar mısın?	0.5	2.6
Kahvaltını hazırlar mısın?	10.2	27.9
Kendi yatağını toplar mısın?	61.2	85.3
Evi temizler mısın?	2.1	10.8
Sofrayı kurar veya toplar mısın?	22.7	39.5
Evin alışverişini yapar mısın?	17.3	12.4
Evdeki yaşlılara bakar mısın?	0.7	1.6
Kardeşlerine bakar mısın?	21.3	19.7

Mahalle Hakkındaki Algılar ve Sosyoekonomik Statü (“Katılıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı)

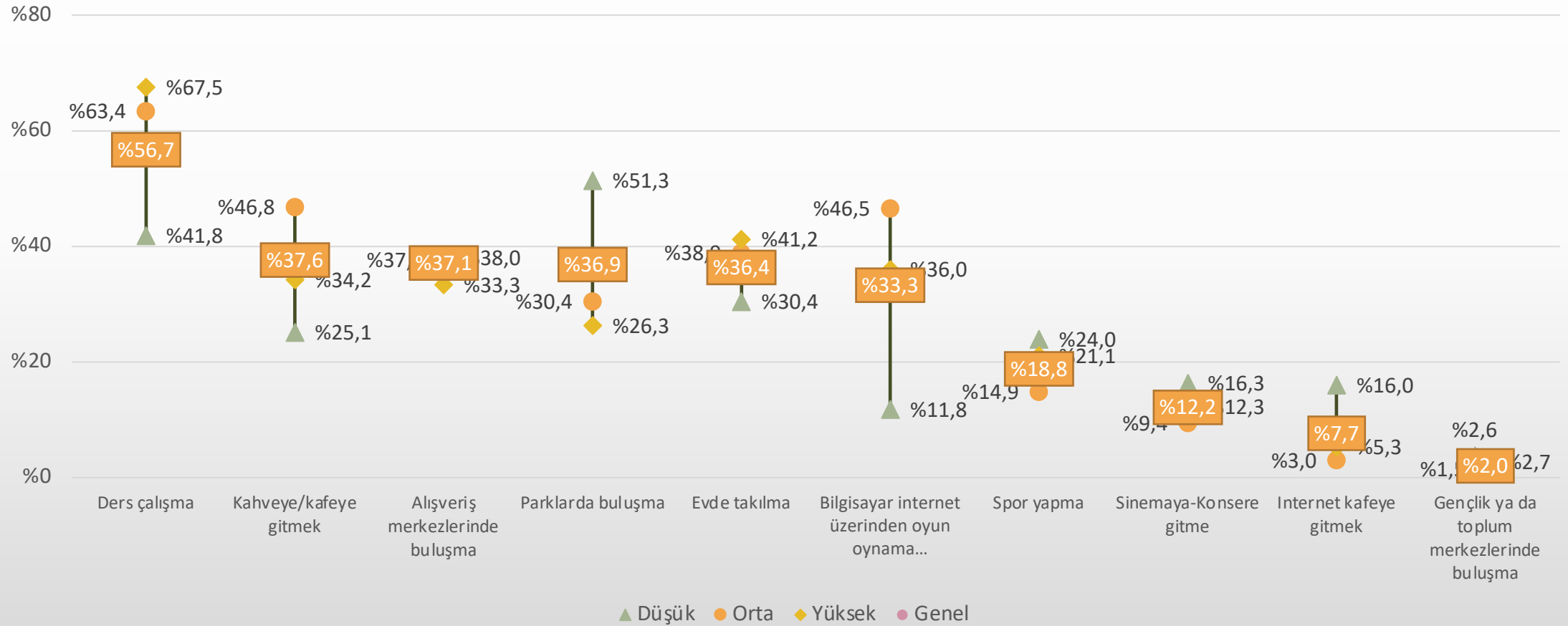

Arkadaşlarla İlişkiler

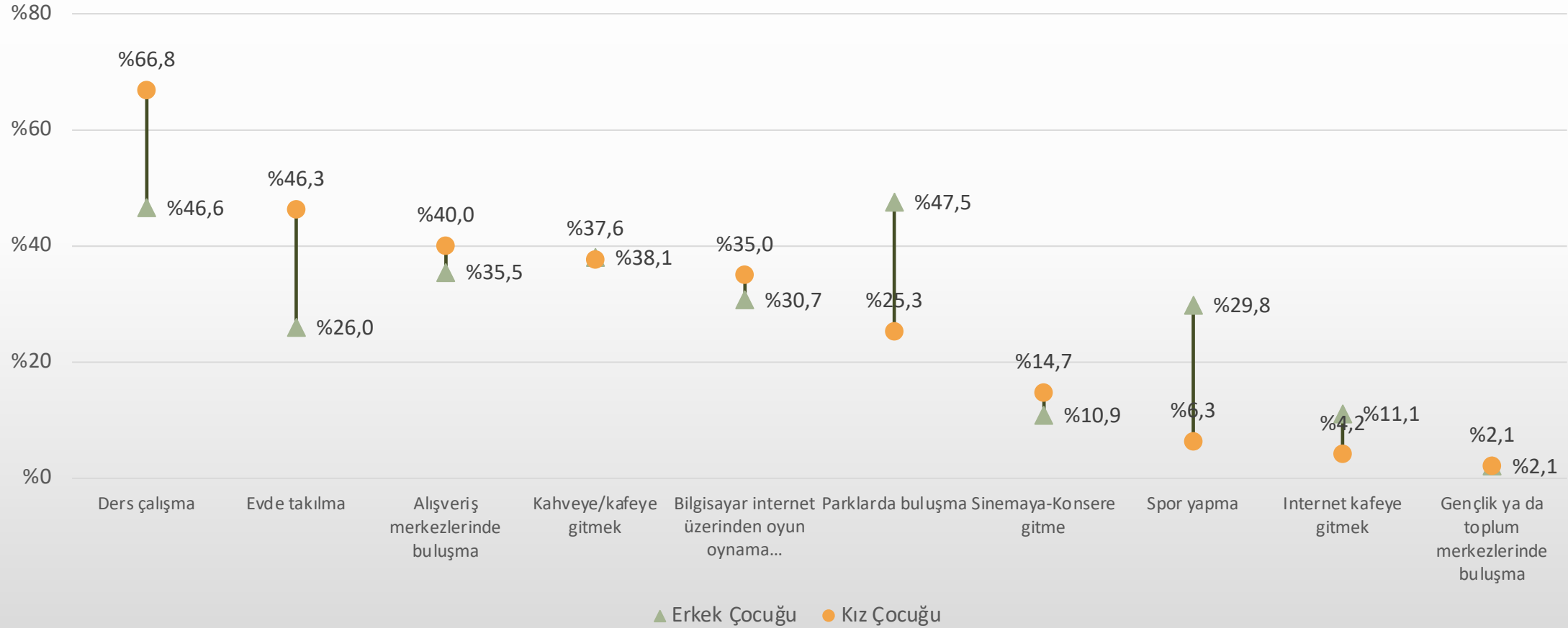
Arkadaşlarla İlişki Kurma Yolları ve Sosyoekonomik Statü (“Yapıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı, 2 Yanıt)

Arkadaşlarıyla Birlikte Yapılanlar ve Sosyoekonomik Statü (“Yapıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı, 3 Yanıt)

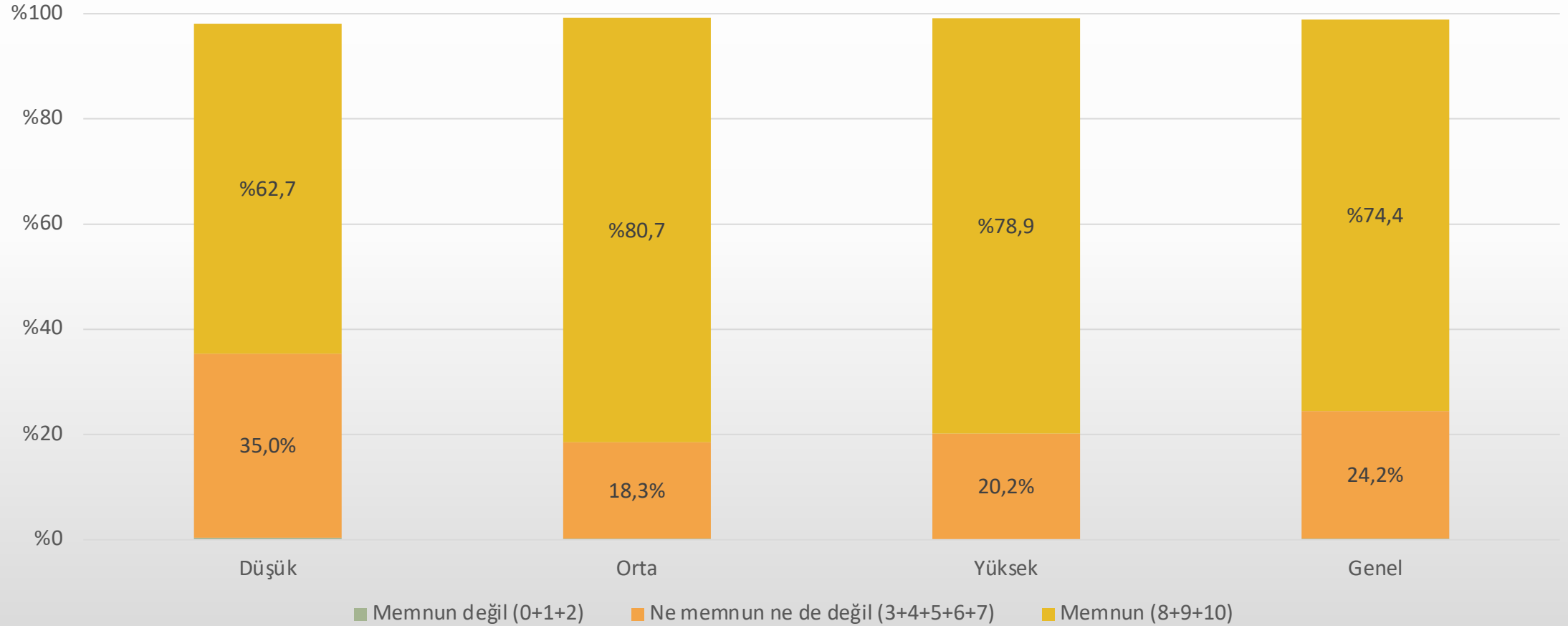
Arkadaşlarla Birlikte Yapılanlar ve Cinsiyet ("Yapıyorum" Yanıtı Verenlerin Oranı, 3 Yanıt)

Arkadaşlara Dair Değerlendirmeler ve Sosyoekonomik Statü ("Katılıyorum" Yanıtı Verenlerin Oranı)

Çocuğun Arkadaşlarından Memnuniyeti ve Sosyoekonomik Statü

Boş Zamanların Değerlendirmesi

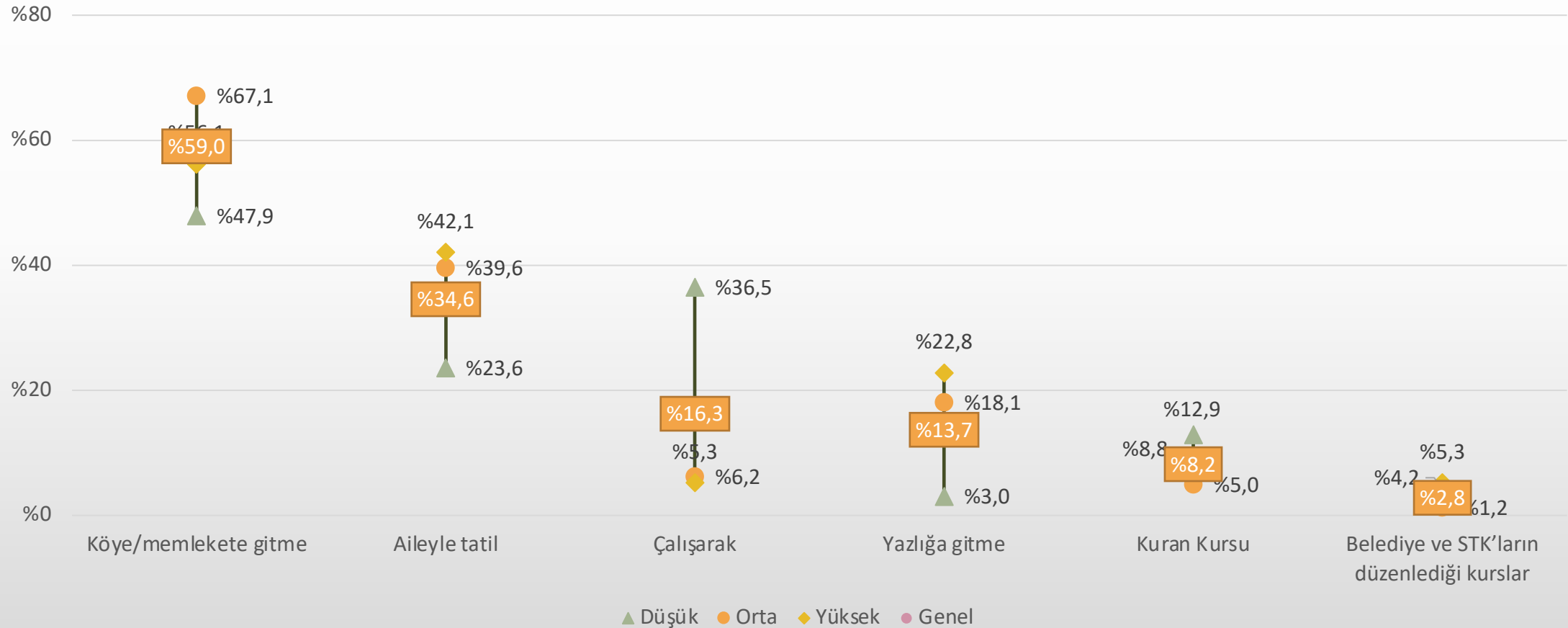
Çocukların Boş Zamanlarında Yaptıkları Şeyler ve Sosyoekonomik Statüsü (“Yapıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı, 2 Yanıt)

	Düşük	Orta	Yüksek	Genel
Televizyon izlemek	41.4	81.2	66.7	65.7
Aile ile keyifli zaman geçirmek, sohbet etmek, eğlenmek	41.4	81.2	66.7	65.7
Dışarıda oyun oynamak ya da zaman geçirmek	35.7	30.9	38.6	33.7
Sosyal medyada (Facebook, Instagram gibi sitelerde) zaman geçirmek	58.6	21.0	36.8	36.0
Bilgisayarda ya da başka bir cihazda kendi başına veya arkadaşlarıyla oyun oynamak	58.6	71.5	64.0	66.1
Gündelik hayattan tanımadığın, sadece sanal ortamdan bildiğin kişilerle internet üzerinden oyun oynamak	25.1	50.2	32.5	39.2
Camiye, kuran kursuna ya da başka bir dini ortama gitmek	1.5	0.7	0.0	0.9
Ders kitapları dışında kitap okumak	6.5	1.5	0.9	3.1
Sinema, müze, tiyatro konser gibi faaliyetlere katılmak	12.5	30.2	29.8	24.2

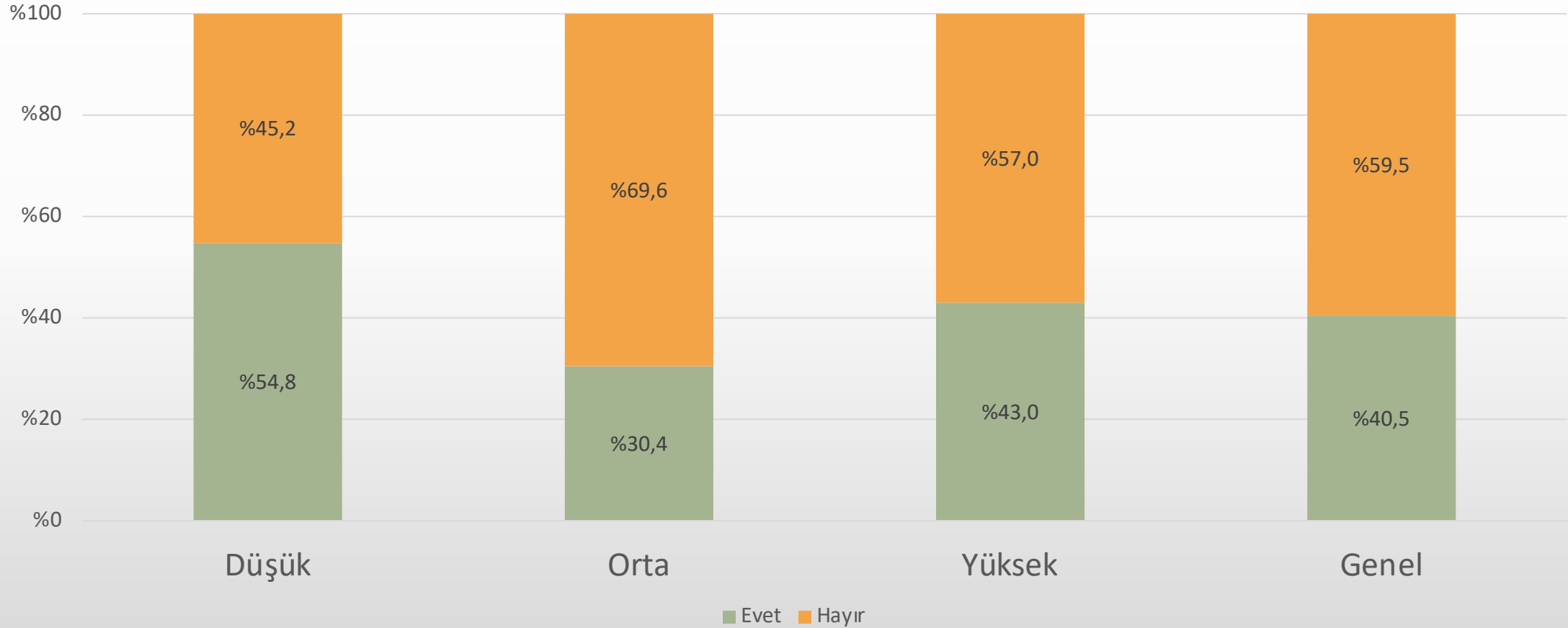
Çocukların Boş Zamanlarında Yaptıkları Şeyler ve Cinsiyet (“Yapıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı, 2 Yanıt)

	Erkek Çocuğu	Kız Çocuğu
Televizyon izlemek	61.5	68.9
Aile ile keyifli zaman geçirmek, sohbet etmek, eğlenmek	25.3	42.4
Dışarıda oyun oynamak ya da zaman geçirmek	44.4	27.1
Sosyal medyada (Facebook, Instagram gibi sitelerde) zaman geçirmek	66.7	65.3
Bilgisayarda ya da başka bir cihazda kendi başına veya arkadaşlarıyla oyun oynamak	44.7	31.8
Günelik hayattan tanımadığın, sadece sanal ortamdan bildiğin kişilerle internet üzerinden oyun oynamak	1.7	0.5
Camiye, kuran kursuna ya da başka bir dini ortama gitmek	3.5	2.6
Ders kitapları dışında kitap okumak	19.6	28.9
Sinema, müze, tiyatro konser gibi faaliyetlere katılmak	9.2	9.5

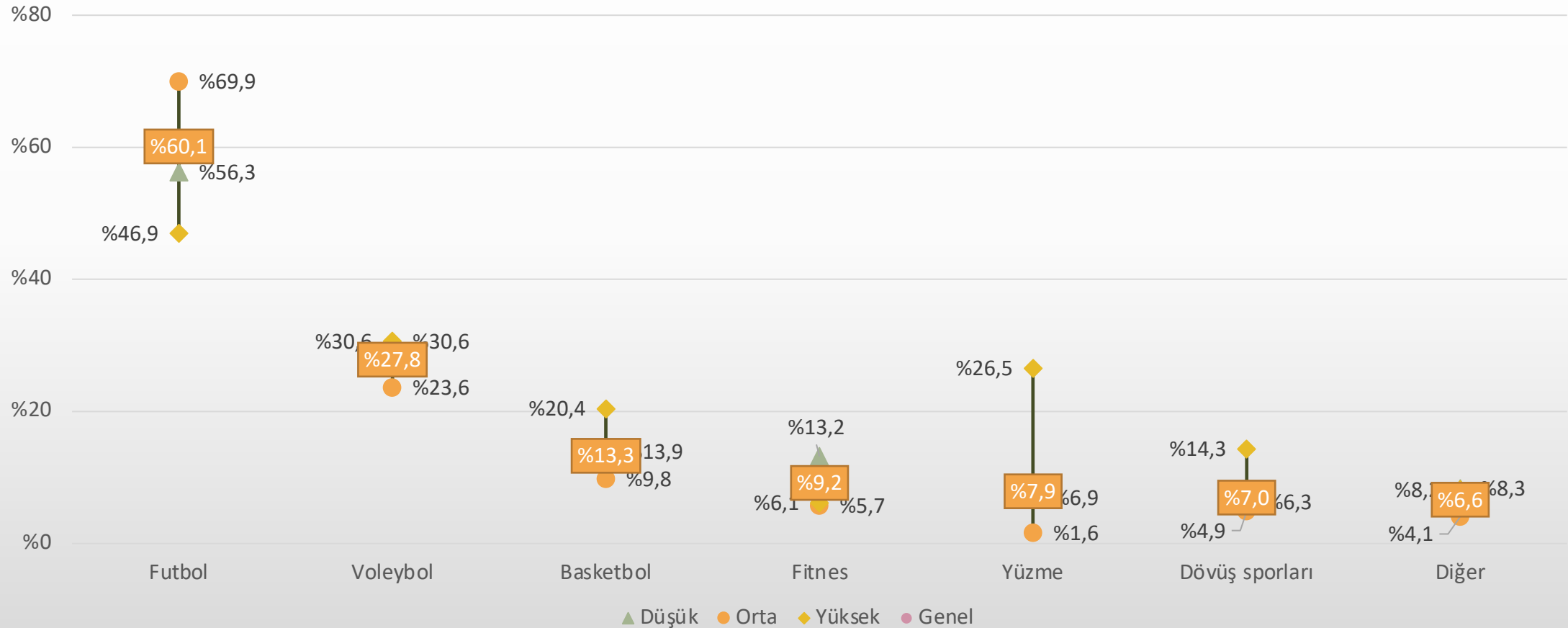
Yazın Yapılanlar ve Sosyoekonomik Statüsü ("Yapıyorum" Yanıtı Verenlerin Oranı, 3 Yanıt)

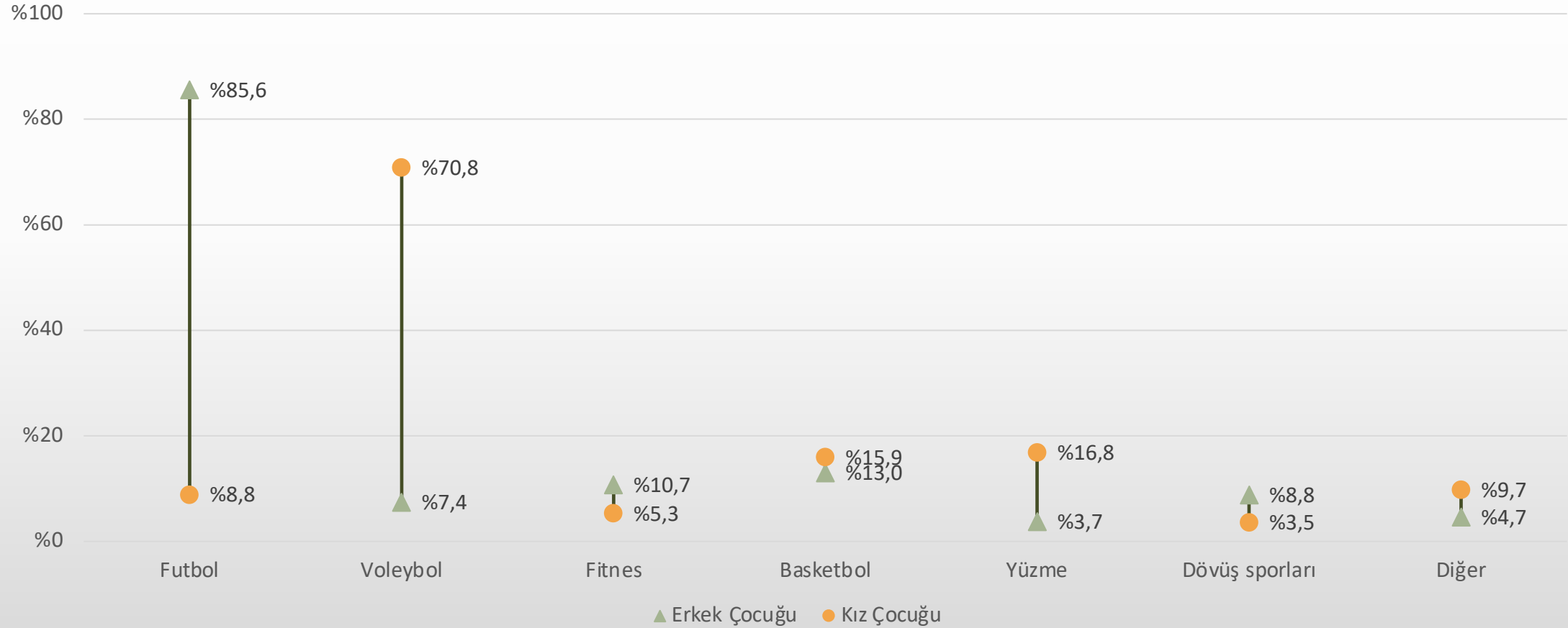
“Herhangi Bir Spor Yapıyor musun?”

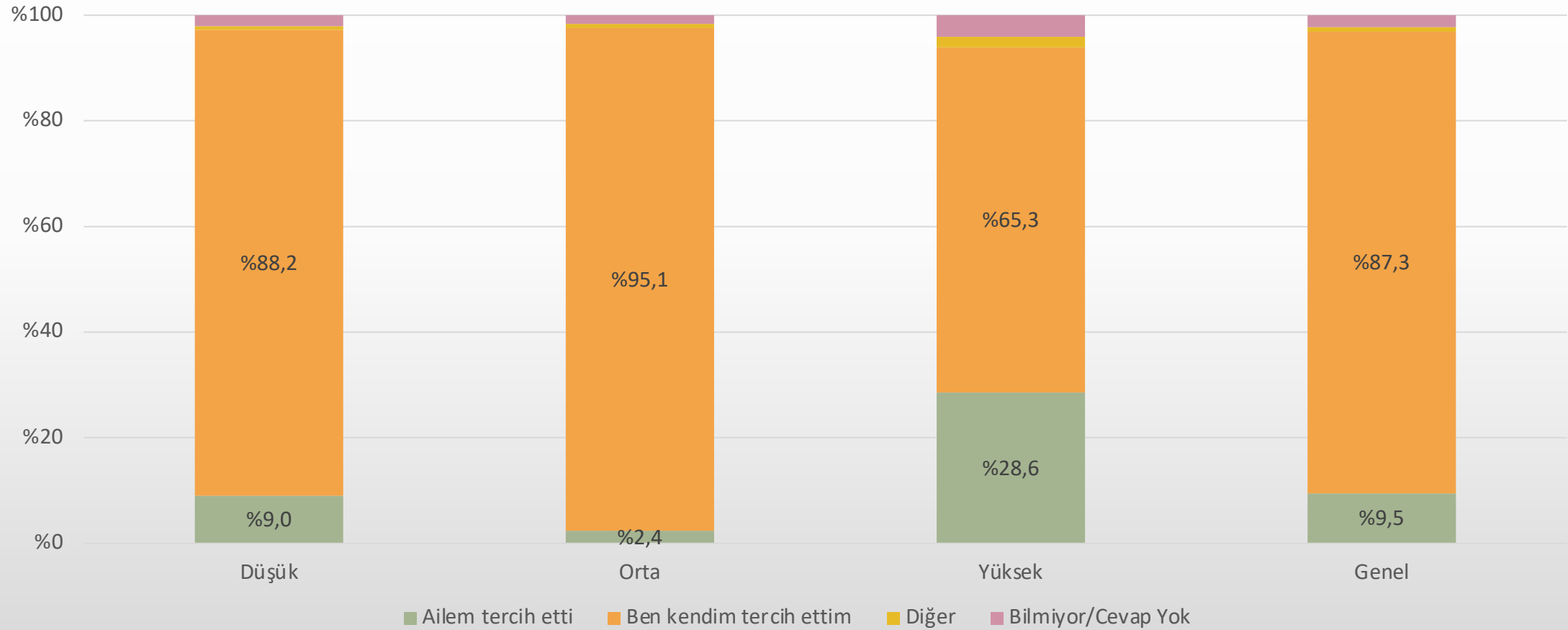
Yapılan Spor ve Sosyoekonomik Statüsü ("Yapıyorum" Yanıtı Verenlerin Oranı, 3 Yanıt)

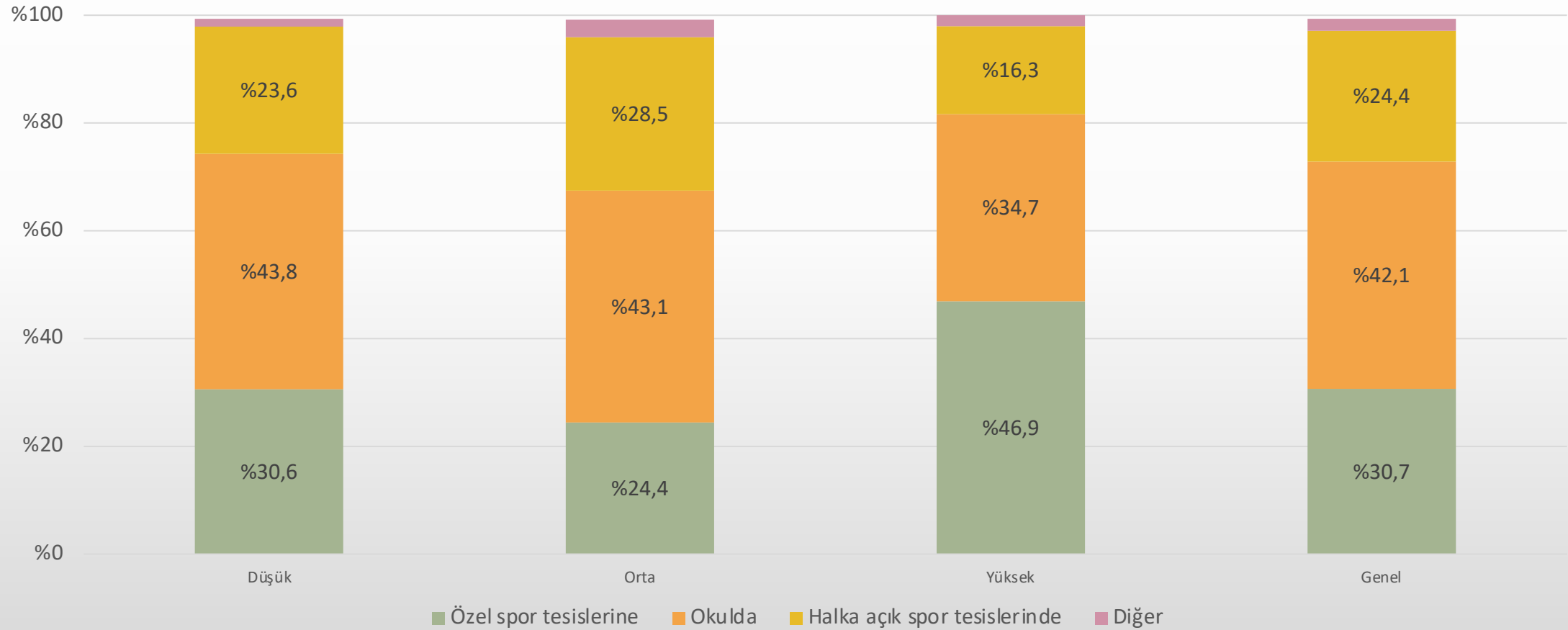
Yapılan Spor ve Cinsiyet (“Yapıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı, 3 Yanıt)

“Bu sporu yapmanı kim tercih etti?” ve Sosyoekonomik Statüsü

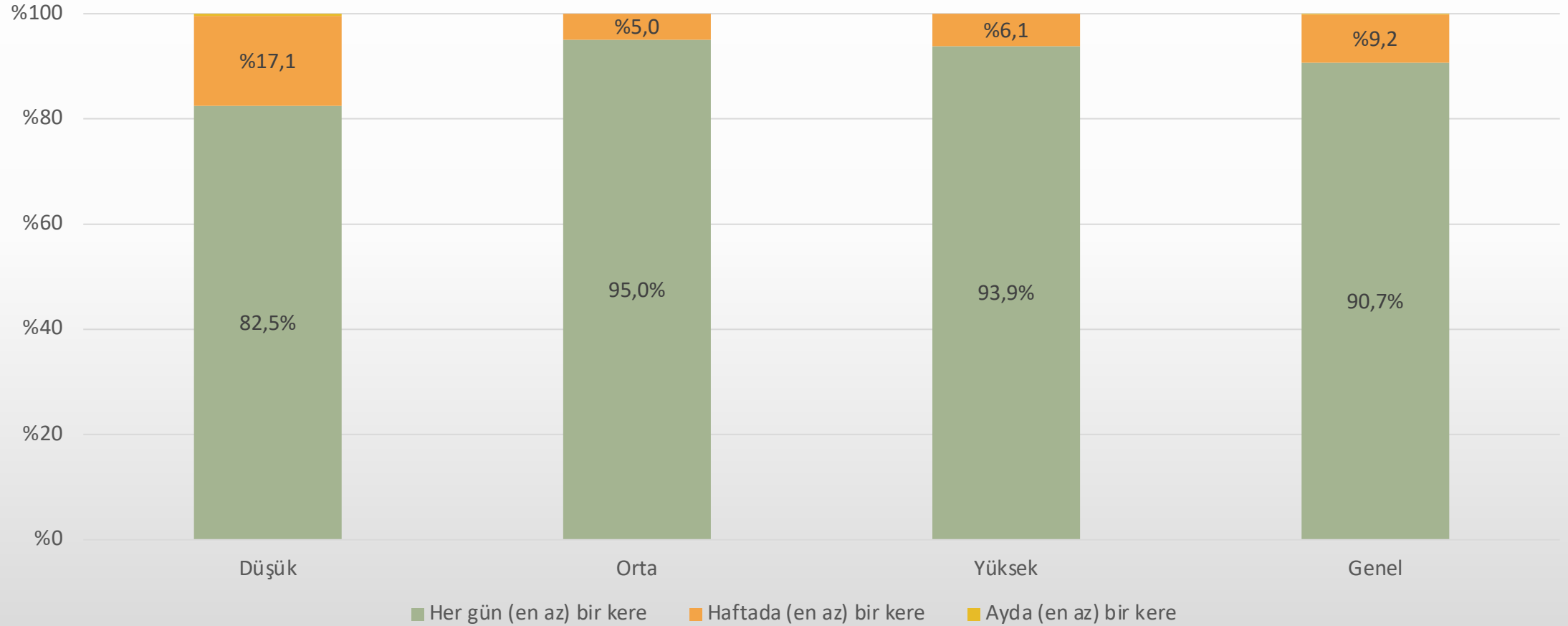

“Bu sporu nerede yapıyorsun?” ve Sosyoekonomik Statüsü

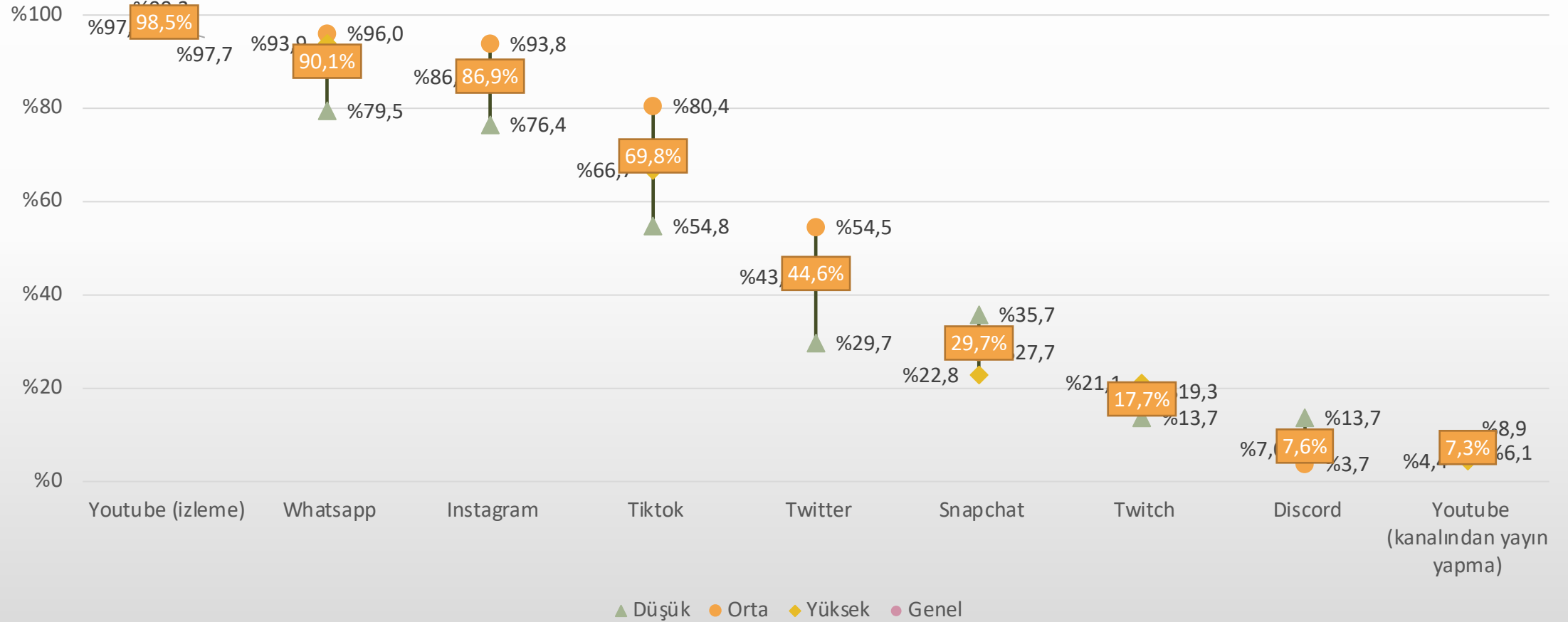

Sosyal Medya Kullanımı

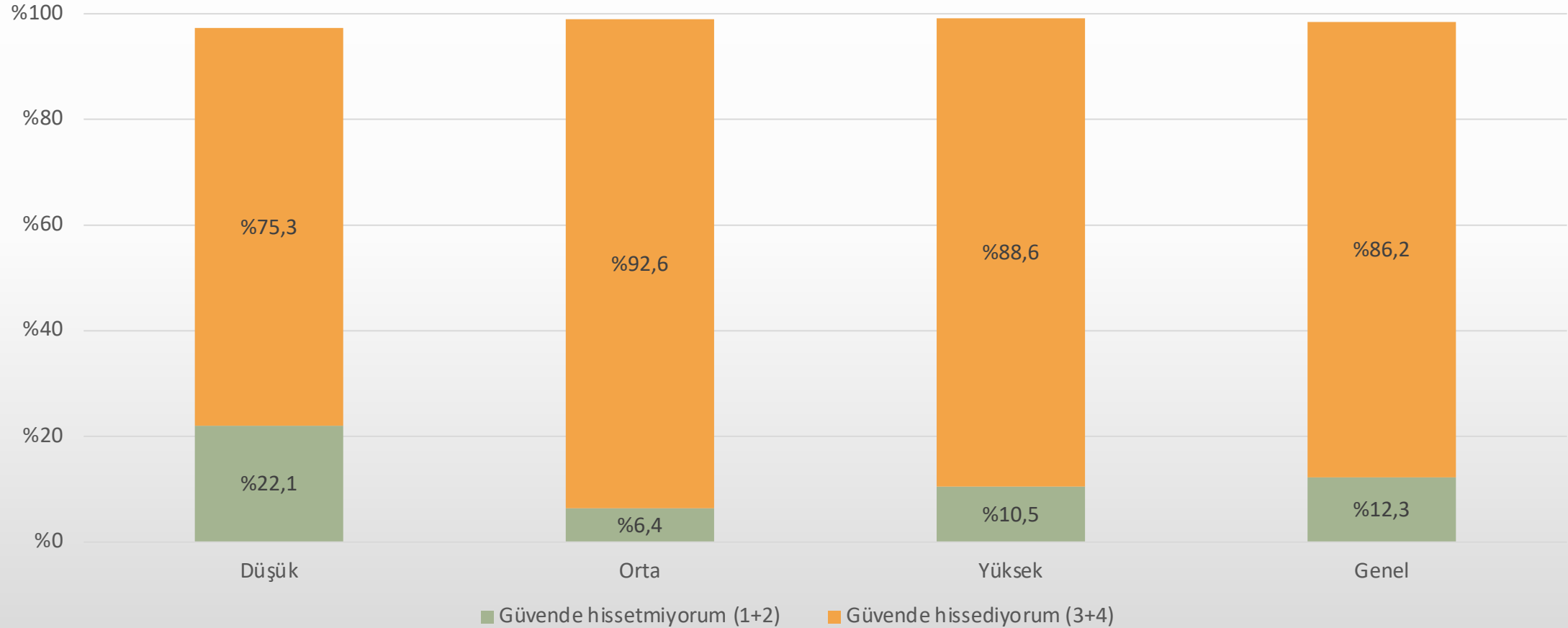
Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Sosyoekonomik Statüsü

Sosyal Medya Uygulamaları ve Sosyoekonomik Statü (“Kullanıyorum” Yanıtı Verenlerin Oranı)

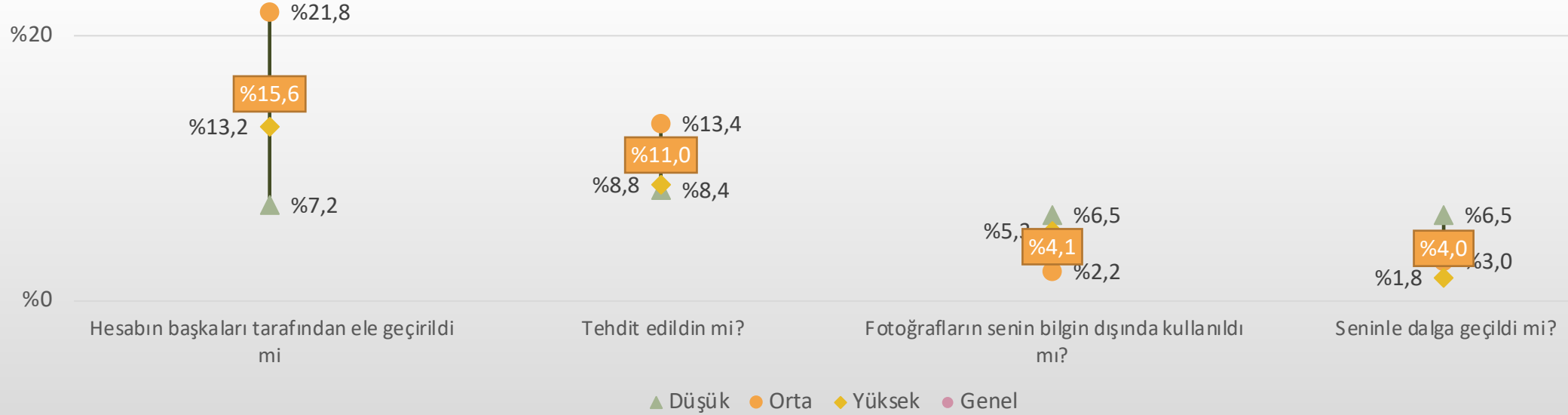

Sosyal Medya Kullanırken Kendini Güvende Hissetme ve Sosyoekonomik Statü

Sosyal Medya Kullanırken Yaşanan Olumsuzluklar ve Sosyoekonomik Statü (“Yaşadım” Yanıtı Verenlerin Oranı)

%40

Dikkatiniz, sorularınız ve yorumlarınız için teşekkürler...

Araştırma Ekibi

Başak AKKAN, Emre ERDOĞAN, Gözde DURMUŞ, Pınar UYAN-SEMERCİ

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

cocukcalismalari@bilgi.edu.tr

Çocuğun İyi Olma Hali İstanbul Araştırması Bulguları

Bilgi Notu-21 Haziran 2023

Çocuğun İyi Olma Hali İstanbul Araştırması, 4 Mart-6 Nisan 2023 tarihleri arasında İstanbul'da yaşayan haneleri temsil eden 100 mahallede 803 hanede, 803 ebeveyn (405 anne, 398 baba) ve 12-18 yaş aralığında her haneden bir çocuğun yüzyüze katılımıyla gerçekleşti. Fraktal Araştırma tarafından saha çalışması gerçekleştirilen araştırmada, İstanbul'daki çocukların iyi olma halini bütüncül bir biçimde ortaya çıkarmak için objektif ve subjektif göstergeler ışığında "maddi durum", "sağlık", "eğitim", "risk ve güvenlik", "barınma ve çevre", "katılım", "ilişkiler" ve "dijital dünya ve sosyal medya kullanımı" alanlarında ebeveynlere ve çocuklara sorular soruldu. Araştırma bulguları çerçevesinde çocuğun iyi olma haline ilişkin veriler ortaya çıkarma amacıyla elde edilen sonuçlarla çocukların üstün yararını destekleyecek politikaların gelişmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

İstanbul araştırmasının ebeveyn verileri çocuğun iyi olma halinin en önemli belirleyicilerinden olan hane yapıları ve ailelerin içinde olduğu koşullar hakkında aşağıda özetlenen bulguları içermektedir:

- Araştırma çalışmasında görüşülen ebeveynlerin yüzde 37'sinin ilköğretim veya altı, yüzde 50'sinden fazlasının ise lise eğitime sahip olduğu görüldü. Üniversite ve üstü eğitime sahip olanların oranıysa yüzde 10'un altında.
- Ebeveynlerin eğitimlerinden yola çıkarak sosyoekonomik statü endeksine göre görüşülen ebeveynlerin üçte biri düşük, yüzde 44'ü orta ve yüzde 11'i de yüksek sosyoekonomik statüye sahip. Bu yöntemle hesaplanan sosyoekonomik statünün, ebeveynlerin ve çocukların iyi olma halindeki farklılıkları etkilediği ortaya çıktı.
- Düşük sosyoekonomik statüdeki ailelerde hem çocuk sayısı fazla, hem de haneler daha kalabalık. Ailede üç ve daha fazla çocuk bulunanlar hanelerin oranı en düşük sosyoekonomik statü grubunda yüzde 64 iken, bu oran en yüksek de sadece yüzde 24. Keza en düşük kategorideki ailelerin yüzde 59'unda hanedeki kişi sayısı beşten büyükken, en yüksek kategoride bu oran yüzde 22.
- Ailenin İstanbul'a göç etmiş olması ve sosyoekonomik statü arasında da güçlü bir ilişki var. İstanbul'a göç ile gelen ebeveynlerin oranı en düşük sosyoekonomik statü kategorisinde yüzde 76, en yüksekteyse yüzde 40. Araştırma çalışması kente göç ile gelenlerin üçte birinin köylerden geldiğini gösterirken, bu oran en düşük sosyoekonomik statü kategorisinde yüzde 50.
- Yüksek sosyoekonomik statüye sahip hanelerin yiyecek tüketim sıklığı diğerlerine kıyasla fazla. Bu kategorideki ailelerin üçte biri haftada iki ve daha sık kırmızı et tükettiğini söylerken bu sıklıkta et tüketen ailelerin oranı en düşük sosyoekonomik statü grubunda yüzde 13. Benzer bir fark sucuk,

sosis ve salam gibi hazır satılan işlenmiş et tüketiminde de görülürken, söz konusu balık olduğunda en düşük sosyoekonomik statüdeki ailelerde yüzde 2 olan oran, en yüksekte yüzde 21'e yükseliyor.

- Araştırma çalışmasına göre İstanbul'daki hanelerin yüzde 3'ünde fiziksel ya da zihinsel engelli bir kişi varken, bu oran en düşük sosyoekonomik statüde yüzde 7'ye çıkıyor, yani iki katından fazla.
- Sosyoekonomik statüdeki farklılıklar eşya sahipliğinde de görülüyor. En düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerin üçte birinde otomobil, yaklaşık yüzde 60'ında da kredi kartı bulunuyor. Bu kategoride evde kullanılan bir bilgisayar/tablet olanların oranı yüzde 68, sürekli bir internet bağlantısına sahip olanların oranıysa yüzde 75'ken, diğer sosyoekonomik statü gruplarında bu oran yüzde 100'e yaklaşıyor.
- Görüşülen aileler arasında son dönemde çocukların ihtiyacını karşılamayanların olduğunu görüyoruz. En düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerin üçte biri okul gezisi ve benzeri etkinlikleri, yüzde 27'si özel ders/dershane gibi masrafları karşılayamadığını söylüyor. Kırtasiye ve okulda meslek masraflarını karşılayamadığını söyleyen ebeveynleri oranı yüzde 15'in üzerinde.
- Ekonomik kriz en kırılgan aileleri daha olumsuz etkilemiş durumda. Kriz döneminde bankalardan ya da yakın çevreden borç alma yaygın bir davranış, en düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerin yarısına yakını bu dönemde borç almış. Ödemelerini geciktirenlerin oranı yüzde 43, en yüksek kategoride bu oran yüzde 16 civarında. En düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerin üçte birinde aileden birisi işsiz kalmış, yüzde 29'u sahip olduğu eşyaları satmış.
- Araştırma çalışması İstanbul'da burs olanaklarına erişimin kısıtlı olduğunu gösteriyor. Toplam veride yüzde 6'lık olan bu oran, en düşük sosyoekonomik statüde yüzde 11. Bursların öncelikli kaynağı da Milli Eğitim Müdürlüğü ve Belediyeler.
- Aileler arasındaki sosyoekonomik statü farklılıkları ebeveynlerin sahip olduğu değerlere de yansıyor. Yüksek sosyoekonomik statüye sahip ailelerde çalışkanlık, sorumluluk duygusu, başka insanlara karşı saygı ve hoşgörü ön plana çıkarken; düşük sosyoekonomik statü kategorisinde dindarlık, tutumluluk ve söz dinleme gibi değerlere daha fazla vurgu yapıldığını görüyoruz.
- Çalışmaya göre aileler çocuklarına derslerinde yardımcı olabilme konusunda kendilerini çok yetkin görmüyorlar, görüşülen ebeveynlerin yüzde 37'si çocukların derslerine "yüksek derecede" yardımcı olabildiğini söylüyor. Bu konuda da sosyoekonomik statünün etkisini görüyoruz, en düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerde kendisini yetkin görenlerin oranı yüzde 8'ken, en yüksek kategoride bu oran yüzde 55.
- Keza, ebeveynlerin büyük çoğunluğunu kendisini internet ve sosyal medya konularında yeterli buluyor (yüzde 76), ancak en düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerde bu oran yüzde 46'a kadar düşüyor.

Çocuklarla yapılan anketin sonuçları da hanelerin maddi durumu arasındaki farkların, çocukların erişebildiği maddi olanakları ve iyi olma hallerini doğrudan etkilediğini gösteriyor.

- En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların arasında bilgisayar sahipliği oranı yüzde 47, internet bağlantılı cep telefonu sahipliği yüzde 73 ve internete erişimi olanların oranı ise yüzde 80. Çocukları dijital dünyaya açan bütün bu olanaklara orta ve üst sosyoekonomik statülerde bulunan çocukların neredeyse tamamı sahip. Öte yandan en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların yüzde 82'sinin okul için gerekli ders malzemeleri ve yüzde 84'ünün de kendisine ait yatağı olması da dikkati çeken bir durum, bu oranlar daha önce yürütülen çalışmalardan oldukça yüksek.
- Ailelerin maddi durumu çocukların bu konuda kaygılanmalarına da yol açıyor, doğal olarak bu kaygı en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda daha fazla. Bu kategoride yer alan çocukların yüzde 57'si yapmak istediği ama yapamadığı harcamalar olduğunu söylerken, bu oran en yüksek sosyoekonomik statüdeki çocuklarda yüzde 36.
- Görüşülen çocukların yüzde 86'sı düzenli olarak harçlık alıyor, bu oran en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 70. Araştırmaya göre ailelerin yüzde 69'unda harçlık miktarına birlikte karar verilmiş, bu oran en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 46.
- Araştırma çalışmasına göre herhangi bir şekilde para kazanmak için çalışan çocukların oranı yüzde 5, bu oran 2009 araştırmasında yüzde 11'di. Çalışan çocukların oranı en düşük sosyoekonomik statüde yüzde 13'ken, diğer kategorilerde çalışan çocuğa rastlanmıyor. Keza çalışan çocukların hemen hepsi erkek ve 15 yaş üzerinde.
- Çocukların yüzde 53'ü ailelerinden maddi durumlarından memnun, bu oran en yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 70'ken, en düşük kategoride yüzde 27'ye düşüyor, bu kategorideki her beş çocuktan biri ailesinin maddi durumundan memnun değil.

Evdeki yaşam koşulları da ailelerin maddi durumundan etkileniyor.

- Çocukların yüzde 60'ının kendisine ait ayrı bir odası varken, yüzde 32'i odasını başka biriyle paylaşıyor. En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların üçte biri tek başına ayrı bir odada yatarken, yarısından fazlası odasını başka birisiyle paylaşmakta.
- En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların dörtte biri evde bahçe ya da balkon olmamasından, yine dörtte biri kendisine ait bir odasının olmamasından ve yüzde 17'si de evin kalabalık olmasından şikayetçi.
- Çocukların yüzde 57'si yaşadıkları evden memnun. Ancak en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda bu oran yüzde 46'yken, orta ve yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 75'e yükseliyor.

Yaşanılan sıkıntılar çocukların ruh hallerine de yansıyor.

- Görüşülen çocukların üçte ikisi yaşamlarından memnun olduklarını belirtirken, en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda bu oran yüzde 47. Orta ve yüksek sosyoekonomik statü kategorilerinde bu oran yüzde 70'in üzerine çıkmakta.
- Yaşamdan memnuniyet konusunda toplumsal cinsiyetin ve çocuğun yaşının da etkili olduğunu görüyoruz. Kız çocukları, erkek çocuklarına kıyasla daha fazla; 15-18 yaş dilimindeki çocuklar daha küçük çocuklara kıyasla daha az yaşamlarından memnunlar.
- Araştırma çalışması çocuklar arasında kaygıların yaygın olduğunu gösteriyor. Çocuklar aile bireylerinin başına bir şey gelmesinden, COVID-19 pandemisinden, aile bireylerinden birinin işsiz kalmasından kaygı duyuyorlar. Öte yandan derslerde ya da sınavlarda başarısız kalma kaygısı orta sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda daha fazlayken; düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda arkadaşsız kalmak, taşınmak zorunda kalmak, okuldan ayrılmak ya da okul değiştirmek zorunda kalmak biraz daha fazla ön plana çıkıyor.
- Sosyoekonomik statüsü daha yüksek olan çocukların yaşamları hakkında daha olumlu algılara sahip olduğu görülmekte, bu konuda en yüksek ve orta derece sosyoekonomik statü sahip çocuklar arasında kayda değer bir fark bulunmuyor.
- Benzer şekilde çocukların son iki haftada hissettikleri duygulara bakıldığında düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların olumlu duyguları daha seyrek, olumsuz duyguları daha sık hissettiği ortaya çıkıyor.

Çocukların sağlık durumları da sosyoekonomik statülerinden etkilenmekte:

- Araştırma çalışmamıza katılan çocukların yüzde 25'inin iki üç ayda bir ve daha sık hasta olduklarını görmekteyiz, en fazla karşılaşılan hastalık grip ve benzeri hastalıklar.
- Görüşülen çocukların yüzde 8'i herhangi bir depresyon belirtisi hissetmiş durumda, bu oran en düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklarda yüzde 14'e yükseliyor. Depresyon belirtisiyle karşılaşan çocukların en fazla başvurdukları yöntem arkadaşlarıyla konuşmak, bunu anne-babalarıyla konuşmak izliyor. En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların böyle biri durumda arkadaşları haricindeki kişilere fazla başvurmadığını görmekteyiz. Erkek çocuklarıyla kız çocukları arasında da benzer bir fark bulunuyor.
- Çocukların yüzde 71'i bedenlerinden memnun olduğunu belirtiyor, bu oran en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 63'e düşüyor, diğer iki kategorideyse yüzde 75 civarında.

Eğitim ve okul ortamı da çocukların iyi olma halinin önemli belirleyicilerinden.

- Araştırma çalışmamızın gösterdiğine göre çocukların büyük bir kısmı herhangi bir okula kayıtlı. 15-18 yaş dilimindeki erkek çocuklar arasında herhangi bir okula kayıtlı olanların oranı yüzde 90'ken, aynı yaş dilimindeki kız çocuklarında bu oran yüzde 96. 2009 çalışmasında aynı yaş grubunda herhangi bir okula kayıtlı olanların oranı erkek çocuklarda yüzde 70, kız çocuklarında yüzde 77, bu rakamlar okula kayıt oranlarında önemli bir artışa işaret ediyor. Okula kayıtlı olmayan çocukların tamamı en düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerden geliyor. Kayıtlı olmayan 28 çocuğun 27'si en düşük sosyoekonomik statüde.
- Görüşülen çocukların yüzde 46'sı tüm gün, yüzde 54'ye yarım gün (öğlenci ya da sabahçı) eğitim alıyor. Tam gün eğitim alanların oranı yüksek sosyoekonomik statü grubunda daha fazla.
- Araştırma bulguları herhangi bir özel okulda devam edenlerin oranının yüzde 7 olduğunu gösteriyor, bu oran yüksek sosyoekonomik statü grubunda yüzde 18'e yükseliyor.
- Görüşülen çocukların yüzde 90'ı okula her gün zamanında giderken, en düşük sosyoekonomik statüdeki çocukların beşte biri ayda birkaç gün geç kaldığını söylüyor.
- Elimizdeki verilere göre çocukların yüzde 3'ü herhangi bir sebepten okulu bırakmak istediğini belirtiyor, bu oran en düşük sosyoekonomik statüye sahip grupta yüzde 6. Herhangi bir dönemde sınıfta kaldığını söyleyenlerin oranı yüzde 2.
- Çocuklar arasında eğitimine devam etme eğilimi kayda değer oranda yüksek, yüzde 93'ü eğitimlerine devam edeceklerini belirtiyor.
- Çocukların yüzde 92'inden fazlası okulda kendisini güvende hissettiğini belirtiyor, okulda öğrendiklerini yararlı bulanların oranı yüzde 82, ailesi aksatmadan veli toplantılarına gidenlerin oranı da yüzde 81. Çocukların yüzde 17'si zaman zaman dersleri takip etmekte zorlandığını belirtiyor, yüzde 8'lik bir kısmı da okulda kendisine kötü davranan öğretmenler olduğunu söylüyor.
- Öte yandan düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların okul hakkındaki olumlu algılara daha az, olumsuz algılara ise daha fazla sahip olduklarını görmekteyiz. Bu statüdeki çocukların yüzde 34'ü zaman zaman dersleri takip etmekte zorlandıklarını belirtirken, okulda öğrendiklerinin yararlı şeyler olduğunu düşünenlerin oranıysa yüzde 67'de.
- Benzer şekilde, çocukların yüzde 87'si evde düzenli olarak ders çalışabildiğini söylerken, bu oran en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 70'e düşüyor. Bu konuda kız ve erkek çocukları arasında da anlamlı bir fark görülüyor.
- Aynı fark, okulda derslerini öğrenebilme konusunda da görülmekte. Çocukların yüzde 86'sı okulda derslerini öğrenebildiklerini belirtirken, bu oranın en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 72'ye düştüğünü görüyoruz. Bu oranlar daha üst sosyoekonomik statü gruplarında yüzde 90'ın üzerinde.

- Araştırmaya katılan çocuklara göre derslerine en fazla yardımcı olabilecek ek kaynak okuldaki ders ve etütler. Ders kitapları ikinci sırada gelirken, çocukların sadece yüzde 37'si televizyonda ders tekrarının yararlı olabileceğini düşünmekte.
- Araştırma İstanbul'daki okulların sağladığı fiziksel olanakların niteliğinin iyi olduğunu gösteriyor, okulların yüzde 94'ünde dijital öğrenim için gerekli altyapı bulunurken, spor salonu ya da bahçeye sahip okulların oranı yüzde 82. Okullarda boş geçen derslerin az olduğunu ve ısınma sorunu olmadığını da görüyoruz.
- Ancak elimizdeki veriler, çocukların sosyoekonomik statüleri ile okulların sağladıkları olanaklar arasında ilişki olduğunu gösteriyor. En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların devam ettiği okullarda fiziksel altyapının eksik olduğu ve temizlik sorunun çocuklar tarafından ifade edildiğini ortaya çıkarmış durumda.
- Düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklar okula gelirken çoğunlukla toplu ulaşım araçlarını kullanırken, servis kullanımının yüksek ve orta sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda daha yaygın olduğu görülmekte.
- Çocukların yüzde 95'i kendisini okula giderken güvende hissediyor, bu oran kız çocuklarında yüzde 88'e, düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 81'e düşüyor.
- Görüşülen çocukların yüzde 7'si okulda kendisine hoşuna gitmeyen isimler taktığını, yüzde 3'üye dışlandığını belirtiyor. Sosyoekonomik statüye bakıldığından en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocukların yüzde 13'üne lakap takıldığını ve yüzde 6'sının diğer çocuklar tarafından dışlandığını görüyoruz. Benzer bir fark erkek ve kız çocukları arasında da gözlemleniyor.
- Araştırma çalışmamıza göre çocukların okudukları okulların neredeyse tamamında bir rehber öğretmeni bulunuyor. Öte yandan tüm çocukların rehber öğretmenleriyle görüşmedikleri de ortada, en düşük sosyoekonomik statüdeki çocukların yüzde 62'si ve yüksek sosyoekonomik statüdeki çocukların yüzde 55'i rehber öğretmeniyle hiç görüşmediğini belirtiyor. Bu oran devlet okullarında okuyan çocuklarda yüzde 58, araştırmaya katılan özel okulda okuyan sınırlı sayıda çocuk için yüzde 25.
- Görüşülen çocuklara göre okulda verilen eğitimin en önemli amacı kendi yeteneklerini geliştirebilmeleri, ikinci sıradaysa kolaylıkla iş bulabilmek geliyor. Araştırmaya katılan ebeveynler için toplumun değerlerini öğrenmesi ve iyi bir vatandaş olabilmesi, çocuklara kıyasla daha fazla önem taşıyor. Yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocuklar için kendi yeteneklerini geliştirmek en önemli amaçken, düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklar bu amacı kolaylıkla iş bulabilmekle denk tutuyorlar. Bu çocuklar için eleştirel bakış açısı kazanmak ve yeni şartlara kolaylıkla uyum sağlayabilmek de ön plana çıkıyor.
- Okulda kararlara katılım pek yaygın olarak uygulanan bir pratik değil. Çocuklara göre okuldaki boş zamanlarını nasıl kullanacakları ve ders dışı etkinliklerin içeriği konusunda fikirlerine

başvuruluyor, ancak diğer konularda kararlara katılmıyorlar. Örneğin okuldaki mekânsal düzenlemelerde kararlara katılanların oranı yalnızca yüzde 8, katılmasına gerek olmadığını düşünen çocukların oranı yüzde 63.

- Araştırma çalışmasına katılan çocukların yüzde 11'i okul haricinde bir dershaneye gidiyor ya da özel ders alıyor. Dershaneye gidilmesinin temel sebebi derslere yardımcı olması ve LGS/YKS gibi sınavlara hazırlanmak. Dershaneye giden çocukların yüzde 89'u bu derslerin yararlı olduğunu belirtiyor.

İyi olma halinin önemli bir alanı olan ilişkilere dair bulgular da sosyoekonomik statüye göre farklılık gösteriyor.

- Genel olarak bakıldığında yüksek ve orta sosyoekonomik düzeye sahip çocukların aileleriyle iyi ilişkilere sahip olduğunu görmekteyiz, özellikle katılım konusunda düşük sosyoekonomik statüdeki çocukların yüzde 40'ı sözlerinin dikkate alınmadığını söylerken bu oran diğer kategorilerde yüzde 10'un altında.
- Öte yandan düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklar aileleriyle daha az fikir ayrılığı yaşadıklarını belirtiyorlar, en fazla fikir ayrılığı yaşayan çocuklar orta sosyoekonomik statü kategorisinde yer alıyorlar. En fazla fikir ayrılığı yaşanan konularsa kimlerle arkadaşlık edildiği, okuldaki ders durumu ve dijital araçların kullanımı.
- Yine orta sosyoekonomik statüye sahip çocukların aileleriyle daha iyi diyalog kurduklarını görmekteyiz. Düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklar hemen hemen hiçbir konuda aileleriyle rahatça diyalog kuramamaktalar.
- Söz konusu birlikte yaşanan insanlar olduğunda çocukların yüzde 72'sinin bu konuda memnuniyet ifade ettiklerini görüyoruz. Bu konuda da sosyoekonomik statünün bir etkisi görülüyor, orta ve yüksek sosyoekonomik kategorilerde birlikte yaşadığı insanlardan memnun olanların oranı yüzde 80 civarındayken, bu oran en düşük sosyoekonomik kategoride yüzde 54'e düşüyor.
- Çocukların ailelerine ev işlerinde yardım etmelerinde de toplumsal cinsiyet ve sosyoekonomik statü farkları açıkça görülmekte. Kız çocukları erkek çocuklarına göre, düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklar diğer çocuklara göre ev işlerine daha fazla dahil olmaktadır.
- Çocukların çoğunluğu yaşadıkları mahallede sokakta dolaşırken kendisini güvende hissederken, mahallesinde oyun oynanacak ya da güzel zaman geçirilecek yerler olduğunu söyleyenlerin oranı en düşük sosyoekonomik statü grubunda yüzde 57'ye düşmekte.
- Çocuklar, arkadaşlarıyla iletişimlerinde farklı araçlar kullanmaktalar. En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklar çoğunlukla yüz yüze iletişim kurarken, WhatsApp benzeri uygulamalar daha yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocuklar tarafından kullanılıyor. Telefon kullanımı bütün kategorilerde aynı orana sahip.

- Farklı sosyoekonomik statüye sahip çocuklar arkadaşlarıyla farklı etkinlikler yapmaktalar. En düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklar daha çok parklarda buluşma, spor yapma ya da internet kafeye gitme gibi etkinlikler yaparken; yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocukların ders çalıştıklarını, evde “takıldıklarını” görmekteyiz. Alışveriş merkezlerinde buluşma çocukların ortak paydasını oluştururken, orta sosyoekonomik statüye sahip çocuklar kahve/kafeye gitmeyi ya da internet üzerinden bilgisayarla oynamayı tercih ediyorlar.
- Çocukların yaz tatillerinde yaptıkları şeylerin de sosyoekonomik statülerine bağlı olarak değiştiğini görmekteyiz. En düşük sosyoekonomik statüdeki çocukların üçte biri yaz tatillerini çalışarak geçirirken, orta sosyoekonomik statüdeki çocuklar köye memlekete gitmekte ya da aileleriyle tatil yapmakta.
- Çocukların yüzde 74’ü arkadaşlarından memnun olduğunu belirtirken, bu oran en düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklarda yüzde 63 olarak belirtilmiş.
- Çocukların boş zamanlarını en fazla televizyon izlemek ve aileyle vakit geçirerek değerlendirdiklerini görmekteyiz. Düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklar sosyal medyada daha sık vakit geçirirken, sinema-müze gibi faaliyetlere katılanların oranı yüksek sosyoekonomik statüde yüzde 24’e yükselmekte. Bu konuda kız ve erkek çocukları arasında da kayda değer farklar gözlemleniyor, kız çocukları aileleriyle daha fazla vakit geçirirken, erkek çocukları dışarıda oyun oynamayı tercih etmekte.
- Çocukların yüzde 41’i herhangi bir spor yaptığını söylerken bu oranın en düşük sosyoekonomik statüdeki çocuklar arasında yüzde 55’e yükseldiğini görüyoruz. En fazla tercih edilen spor dalları futbol ve voleybolken, yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocuklar arasında basketbol ve yüzmenin daha fazla tercih edildiği ortaya çıkmakta. Bu konuda toplumsal cinsiyet farkları da açıkça görülüyor, kızlar voleybolu, erkekler ise futbolu tercih etmekte. Tercih edilen spor konusundaki ilginç bir nokta da yüksek sosyoekonomik statüdeki çocukların yüzde 29’unun ailelerinin yapılan sporu belirlemiş olmaları.

Çocuğun iyi olma halini etkileyen yeni bir alan olarak dijital dünya ve sosyal medyada bu araştırmada ele alındı.

- Çocukların yüzde 91’i her gün en az bir kere sosyal medya kullandıklarını belirtiyor, bu oran düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 83’e düşüyor.
- Yüksek sosyoekonomik statüye sahip çocuklar daha çok WhatsApp, Instagram ve Tiktok kullanırken, Youtube’un bir ortak payda oluşturduğunu görmekteyiz. Snapchat ve Discord ise düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklar arasında daha yaygın.
- Çocukların yüzde 86’sı kendilerini sosyal medya kullanırken güvende hissederken, bu oranın en düşük sosyoekonomik statüye sahip çocuklarda yüzde 75’e düştüğünü görmekteyiz. Öte yandan,

kullanma sıklığına paralel olarak orta sosyoekonomik statüye sahip çocukların siber-zorbalıkla daha fazla karşılaştığı da görülmekte.

SUNUM ERİŞİM:

Araştırma Ekibi:

Başak AKKAN, Emre ERDOĞAN, Gözde DURMUŞ, Pınar UYAN-SEMERCİ

cocukcalismalari@bilgi.edu.tr